Antonio SANDU

METODE DE CERCETARE ÎN ȘTIINȚA COMUNICĂRII

Colecția Universitaria

II 42.2.771

LUMEN

BIBL CENTR. UNIV
"M EMINESCU" IASI
II 422.771

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

6166657
S

Antonio SANDU

METODE DE CERCETARE ÎN ŞTIINȚA COMUNICĂRII

- Curs universitar -

BCU Iasi

ACU

Iaşi

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Metode de cercetare în ştiinţa comunicării
Ediţia I

Titular curs: *Conf. Univ. Dr. Antonio Sandu*

Titular seminar: *Conf. Univ. Dr. Antonio Sandu*

Curs universitar realizat de Lect. dr. Antonio Sandu

Avizat de Departamentul de Ştiinţe Sociale şi Umaniste
Facultatea de Drept, Universitatea Mihail Kogălniceanu, Iaşi

Prezentul curs universitar reia parţial, într-o abordare specifică, teme şi studii prezentate în volume ale autorului: Dimensiuni etice ale comunicării în posmodernitate; Filosofia socială construcţionistă direcţii epistemice, etice şi pragmatice; Social-constructionist epistemology; Appreciative ethics.

Publicat cu sprijinul Editurii Lumen
www.edituralumen.ro www.librariavirtuala.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
SANDU, ANTONIO
Metode de cercetare în ştiinţa comunicării
/ Antonio Sandu. - Iaşi : Lumen, 2012
ISBN 978-973-166-304-3

316.77

10 DEC. 2012

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Antonio SANDU

METODE DE CERCETARE ÎN ŞTIINȚA COMUNICĂRII

- Curs universitar -

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Iaşi

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins:

Natura ştiinţelor sociale **9**
Epistemologie socială **11**
Epistemologii pozitiviste vs epistemologii constructiviste 11
Perspectiva epistemologică *14*
Perspectiva axiologică *15*
Perspectiva metodologică *17*
Perspectiva retorică *18*
Perspectiva etică *18*
Post-pozitivismul *20*
Perspective postmoderne *20*
Constructivism/ Construcţionism *20*
Cercetarea participatorie şi advocacy *22*
Cercetare calitativă vs cercetare cantitativă în ştiinţele sociale şi ale comunicării **23**
Stabilirea temei de cercetare **31**
Ipoteze şi întrebări de cercetare **33**
Cercetarea cantitativă în ştiinţele comunicării **35**
Formularea ipotezelor 35
Componente importante ale proiectului de cercetare cantitativă *35*
Eşantioane. Tipuri de eşantioane. Validitate 36
Metode de eşantionare aleatoare *37*
Eşantionarea nealeatoare 38
Sondajul de opinie. Ancheta prin chestionar **39**
Definiţii 39
Proiectarea chestionarelor 40
Consideraţii generale despre chestionarul sociologic *40*
Pretestarea chestionarului şi studiul pilot *41*
Tipuri de întrebări *42*
Măsurarea audienţelor 44
Cercetarea calitativă în ştiinţele sociale şi ale comunicării. 47
Experimentul în domeniul ştiinţelor sociale 48
Cercetarea acţiune ca practică discursivă *51*

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Triangularea şi problematica validităţii în cazul cercetărilor calitative 55
Interviul 58
Focus grupul 64
Mixarea metodelor şi metisarea teoriilor 67
Bricolajul în cercetarea calitativă *68*
Interpretarea datelor calitative 70
Analiza de conţinut *74*
Analiza frecvenţei unei teme în cadrul comunicării *74*
Monitorizare de presă 82
Ancheta Apreciativă aplicată în dezvoltarea organizaţiilor 84
Caracteristicile Investigaţiei Apreciative în 87
Managementul Resurselor Umane în Organizaţiile culturale .. 87
Comunicare şi context. Programarea Neuro-Lingvistică .. 102
Proiectul de cercetare în ştiinţele comunicării 110
Alegerea temei de cercetare 110
Dimensiunile alegerii temei *110*
Noutate şi întemeiere *111*
Fezabilitate şi provocare *111*
Teoretic sau empiric *111*
Rezultate pe termen lung şi pe termen scurt *112*
Planificarea proiectului *112*
Strategie pentru planificare *112*
Calendarul proiectului *112*
Finanţarea proiectului *113*
Elaborarea propunerii de cercetare 113
Audienţa proiectului *113*
Coordonatorii de program (program officer) *113*
Literature survey *114*
Prezentarea cercetării pe tipuri de evaluatori (tipuri de audienţă) *114*
Cercetarea literaturii de specialitate *115*
Review de literatură *115*
Raţionalitatea cercetării *119*
Metodologia *119*
Metode *121*

Interpretarea *121*
Diseminarea rezultatelor *122*
Panelul de consultanți *122*
Coordonatorii de program *123*
Modele de proiecte de cercetare în științele sociale și ale comunicării **124**
PROIECT DE CERCETARE (Model 1) 124
Appreciative Inquiry in Higher Education of Law 124
and Social Sciences 124
PROIECT DE CERCETARE (Model 2) 141
Virtualizarea spațiului social. Perspective construcționiste asupra fenomenului globalizării 141
PROIECT DE CERCETARE (Model 3) 145
Dimensiuni axiologice în supervizarea serviciilor socio-medicale. Impactul asupra eficienței politicilor de calitate a vieții pacienților în stare terminală 145
Bibliografie **150**
Anexă **164**

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Natura ştiinţelor sociale

Distincţia între cunoscător şi obiectul de cunoscut fundamentează epistemologia clasică pe baza conceptului de *obiectivitate* şi pe axioma că *Universul este obiectiv, cognoscibil şi independent de cunoscător.* Anne Harrington, specialistă în *Istoria ştiinţei* la Harvard, precizează că un substrat cultural al evoluţiei ştiinţei în Europa este viziunea creştină a omului creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (cf. Zajonc, 2006). Mintea omului – asemănătoare cu aceea a lui Dumnezeu – este raţională şi pe deplin capabilă să înţeleagă natura. Natura este exterioară fiinţei umane şi de aceea poate şi trebuie privită din afară.

Această premisă a făcut ca ştiinţa occidentală să se orienteze asupra exteriorităţii, naturii, pe care să o cerceteze prin observaţie şi să o explice prin modele matematice. Natura este exterioară deci poate fi observată şi este creată raţional, deci poate fi descrisă. Raţionalitatea – consideră Weiming – implică o ordine logică, deci astfel de ordini sunt inerente naturii, iar mintea umană raţională şi ea le poate identifica şi studia (cf. Zajonc, 2006). Ioan Biriş consideră că se poate construi un model de „raţionalitate integratoare" (1992) care să permită o depăşire a modelelor clasice şi să deschidă perspectiva ontologiei holiste, integraliste.

Biriş realizează o analiză predominant ontologică a fenomenelor de structurare-agregare, la nivel mecanic-fizic, psihic şi metafizic (1999). Cunoaşterea ştiinţifică porneşte de la o serie de postulate care jalonează criteriile de ştiinţificitate ale unui discurs, pe care le vom analiza pentru a vedea în ce măsură acestea mai sunt actuale în orizontul ştiinţelor contemporane, în ce măsură reconstrucţia paradigmei ştiinţifice afectează criteriile de ştiinţificitate. Chiar dacă legile ştiinţei sunt diferite de legile naturii, cele dintâi îşi propun să fie o aproximaţie cât mai exactă a celor din urmă. Credinţa în existenţa unor legi în natură are ca presupoziţie fondatoare concepţia că există o ordine în natură.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

Această credinţă în existenţa unei ordini în natură, care să fie indiferentă la existenţa subiectului cunoscător, este în recursivitatea sa ultimă o afirmaţie metafizică. Modelul inseparabilităţii originar din fizica cuantică - unde defineşte imposibilitatea separării clare şi distincte a unui sistem de microparticule ce urmează a fi cercetate de sistemul format de cercetător şi aparatura sa ştiinţifică – generează în ştiinţele sociale teorii precum: feminism, perspectiva apreciativă, programarea neurolingvistică.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Epistemologie socială

Epistemologii pozitiviste vs epistemologii constructiviste

Sandu Antonio, Uşurelu Simona[1], Alexa Elena[2]

Cercetarea[3] socială se apropie din ce în ce mai mult de crearea unei viziuni hermeneutice asupra realităţii sociale. Ca atare, cercetarea socială cu precădere cea de natură calitativă ar trebui realizată pornindu-se de la o statuare ontologică, epistemică, axiologică, retorică şi metodologică (Creswell, 2007). Cunoaşterea şi acţiunea le vedem ca forme ale unui acelaşi metaeveniment de instituire a sensului pe care individul îl aplică lumii "decupând-o ca realitate". Aşadar, metaevenimentul reprezintă o triadă formată pe de-o parte din linia cunoaştere-acţiune şi din voinţa impunătoare care aplică lumii cunoaşterea acţiune ca forţă care extrage realitatea din continuumul posibilităţii. Cu alte cuvinte, cunoaşterea nu este o "căutare a adevărului" ci o instituire a sensului. Perspectiva ontologică este corelată cu natura realităţii văzută în manieră pozitivistă ca dat exterior (Sandu, Alexa, Ponea, 2012) obiectiv şi diferit de cercetător şi de care acesta se poate detaşa pentru a-l cerceta, sau o construcţie socială rezultată în urma permanentei negocieri a interpretărilor între actorii care compun realitatea socială. În această a doua perspectivă cercetătorul modifică realitatea socială prin însăşi actul de a-l cerceta.

Identificarea perspectivei ontologice, prin a cărei lentilă cercetătorul îşi creionează universul social, va fi cea care va dicta opţiunea epistemologică şi metodologică a cercetării. Reflecţia cu

---

1 Asistent cercetare, Centrul de cercetari Socio-umane Lumen,

2 Asistent cercetare, Centrul de cercetari Socio-umane Lumen,

3 Prima versiune a acestui subcapitol a fost publicată in sub denumirea Noi direcţii în Epistemlogia sociala în Analele Universitatii Al. I Cuza, 2012.

privire la perspectiva ontologică este rareori întâlnită în cercetarea socială, ea fiind considerată implicită în cadrul paradigmei epistemice. Cele două poziţii extreme sunt reprezentate pe de-o parte, de realism sub forma pozitivismului sau post-pozitivismului şi pe de alta parte de antirealism manifestat sub forma construcţionismului în diversele sale accepţiuni. Perspectiva realistă porneşte de la premisa implicită a existenţei unei lumi externe cercetătorului şi independentă de acesta şi reprezentările sale (Searle, 1995; Nightingale, Cromby, 2002).

Paradigma antirealistă (Nightingale, Cromby, 2002) afirmă imposibilitatea postulării sau investigării unei realităţi independente de subiectul cunoscător. Gergen (2001) postulează supremaţia limbajului asupra cunoaşterii realităţii. Limbajul este instrumentul prin care se construieşte realitatea socială. Rorty (1979) arată că limbajul nu doar funcţionează ca un instrument în construcţia socială a cunoaşterii, ci este el însuşi un construct rezultat al unei interacţiuni sociale. Cunoaşterea nu este o reflectare a realităţii obiective, ci este o construcţie socială care constituie însăşi realitatea instituită pentru subiect. Aşa cum spuneam anterior, construcţia socială a realităţii o vedem ca pe un proces de "sensificare" (to create sense) care decupează realitatea prin intermediul triadei: voinţă, cunoaştere, acţiune. Preferăm să introducem în această ecuaţie şi voinţa creatoare de sens, întrucât, considerăm noi, ea este cea care direcţionează cunoaşterea-acţiune către un proces de instituire a realităţii, de construcţie a acesteia. În lipsa voinţei de a participa la co-crearea realităţii, individul reacţionează la o lume de sensuri care îi sunt străine. El nu participă la negocierea interpretării decât exercitându-şi voinţa interpretativă (Culianu, 2003).

Pornind de la aceste distincţii ne permitem să avansăm o clasificare a ştiinţelor în: ştiinţe ale naturii şi ştiinţe sociale pe de-o parte, şi ştiinţe instrumentale sau tehnologice care permit transformarea naturii şi societăţii. Aşa cum ingineria navală de pildă are ca obiect studiul tehnologiilor ce pot fi utilizate pentru a face diferite obiecte să plutească şi a obţine randamentul maxim de la acestea, tot astfel psihoterapiile, managementul etc. vizează

identificarea unor tehnologii care să producă o construcţie socială a realităţii dezirabilă în cadrul unei paradigme interpretative date. Cu alte cuvinte, ştiinţele limbajului în care includem ştiinţele care utilizează limbajul în vederea schimbării sociale, le putem vedea ca tehnologii de reconstrucţie socială a realităţii.

Noi afirmăm că procesul de construcţie a realităţii nu reprezintă o negare a existenţei unei lumi exterioare ci o stabilire a raporturilor între subiectul cunoscător şi lumea socială exterioară pe care o capturăm ca realitate prin intermediul limbajului şi comunicării. Construcţionismul gergenian îl înţelegem mai degrabă ca pe o formă de apriorism decât pe una de scepticism.

Limbajul co-constituie realitatea (Nightingale, Cromby, 2002) întrucât aceasta nu este o pură obiectivitate, ea apare pentru noi ca o lume de semnificaţii, instituţii, interpretări. Interpretarea ontologică aşadar distinge cu privire la natura însăşi a socialului şi la relaţia sa cu subiectul cunoscător. Realitatea în viziune construcţionistă nu este doar subiectivă ci şi multiplă. Indivizii fiind actori în procesul de creare de sens instituie în fapt propria realitate (Creswell, 2007). Realitatea socială are atâtea faţete câţi subiecţi sunt implicaţi în co-construcţia acesteia. Ca atare, cercetătorul socialului va trebui să identifice vocile semnificative, nu doar cele manifeste, ci şi cele latente în realitatea socială.

În plan epistemic, mutaţia paradigmatică a postmodernismului are ca referenţial teoria relativităţii. Aşa cum Albert Einstein exclude referenţialul absolut din fizică, postmodernii îl exclud din cultură. Pentru Rorty, lumea contemporană privilegiază o cultură a lipsei de întemeiere atât teleologică cât şi ontologică (2000: 162).

Ca paradigmă culturală, caracteristic postmodernismului este deconstrucţia. Faptul că acest „concept" permite o derivă hermeneutică, centrifugă şi fără poli, arată dificultatea înţelegerii unei modalităţi de a gândi, a toleranţei supreme, care acceptă orice text. Omul se supune propriului său limbaj, înţelegând că, involuntar, a accepta limbajul presupune a nu încerca să-l justifici în nici un fel. Nici o interpretare a deconstructivismului, venită în

maniera lui Derrida, în sensul universalității limbajului, nu este posibilă, pentru că orice interpretare face jocul deconstrucției, a indica ceea ce deconstrucția arată cu claritate (Silion, 2002: 2). Cuvintele capătă sensul pe care vrem să li-l dăm, iar metafizica devine o gramatică a ființei. Sensurile nu sunt prin ele însele derivate din proprietățile obiectelor, ci atribuite în jocul comunicării, după seturi de reguli impuse aleatoriu, de necesitățile discursului. Există o diferență considerabilă și fundamentală între realitate și percepția noastră asupra realității. Individul nu reacționează în conformitate cu realitatea, ci cu imaginea sa despre realitate. "Harta noastră personală poate diferi fundamental atât de realitate cât și de hărțile altor persoane" (Sandu, 2005: 74). Harta este modelul paradigmatic în care individul își structurează cunoașterea fiind un model cognitiv, interpretativ, bazat pe aproximații repetate și pe reducerea necunoscutului la dimensiuni cognoscibile și adecvate modelului cognitiv specific paradigmei.

Perspectiva epistemologică

Perspectiva epistemologică formulează legătura dintre cercetător și obiectul cercetării sale (Sandu, Alexa, Ponea, 2012). Considerăm că există în general o corelație pozitivă între implicarea cercetătorului în mediul studiat și calitatea cunoașterii obținute. În directă concordanță cu presupozițiile ontologice asupra naturii realității, cercetătorul va reflecta asupra posibilității cunoașterii și a modului în care această cunoaștere poate fi formulată. Cercetătorul care își asumă o presupoziție realistă va considera cunoașterea posibilă și realitatea măsurabilă. Explicația cauzală va fi preferată măsurătorile tinzând a fi considerate valide dacă și numai dacă au relevanță statistică, proferează o explicație cauzală a fenomenelor și eventual are putere predicativă asupra cursului evenimentelor sociale. Cercetătorul care pornește de la o presupoziție constructionistă conform căreia realitatea socială este multiplă și este rezultatul unei negocieri a interpretărilor va privilegia din punct de vedere epistemologic înțelegerea fenomenelor. Validitatea privește mai degrabă completitudinea surselor cunoașterii și a "vocilor" ce se

fac auzite. Cunoaşterea este contextuală, teoriile generate putând fi eventual extrapolate, dar fără a-şi asuma pretenţia de universalitate. Universalitatea este "suspectată" de a nu ţine cont de particularităţile subiective specifice lumii umanului (Creswell, 2007).

Cercetătorul însuşi este instrument în procesul cunoaşterii, sensibilitatea sa faţă de date făcându-l receptiv la anumite aspecte şi determinându-l să ignore alte aspecte. Datorită particularităţilor cercetării calitative de tip construcţionist, se preferă utilizarea triangulării atât a surselor de date, a metodelor de cercetare, cât şi a cercetătorilor în procesul de producere şi interpretarea datelor (Creswell, 2007).

Triangularea presupune privirea asupra datelor din mai multe perspective diferite. Fie că sunt culese date de la mai multe surse cu privire la acelaşi subiect, fie datele sunt obţinute prin metode diverse şi asupra semnificaţiei datelor reflectează mai mulţi cercetători.

Perspectiva axiologică

Cercetătorul care abordează realitatea socială prin intermediul metodologiei calitative îşi asumă o implicare subiectivă şi valorizatoare exprimându-şi de obicei public opţiunea pentru sprijinul uneia sau alteia dintre categoriile considerate de autor defavorizate (Sandu, Alexa, Ponea, 2012). Cercetarea calitativă nu este şi nu se doreşte a fi value free (Creswell, 2007). Cercetătorul, renunţând la principiul independenţei axiologice de multe ori propunându-şi să fie chiar o "voce" a unei categorii considerată a fi marginalizată cum sunt minorităţile, femeile, copiii, aderă la o ideologie pe care o consideră a avea caracter pragmatic.

Ideologia drepturilor omului, a protecţiei minorităţilor, a interesului superior a copilului fiecare dintre acestea având o valoare centrală generează cunoaştere socială, mai ales sub forma cercetării acţiune. Cercetătorul calitativist nu doar că-şi declară aderenţa la o paradigmă, dar conştientizează restricţiile pe care paradigma adoptată le va impune asupra universului cercetării. Va fi astfel conştient de limitele propriei cercetări în cadrele conceptuale

paradigmatice pe care şi le asumă. El va declara în raportul de cercetare atât paradigma epistemologică cât şi orientarea axiologică avută în vedere.

Archie Bahm (1971) atrăgea atenţia asupra mitului ştiinţei libere de valori. Dimpotrivă Bahm (1971) arăta că întreaga cunoaştere este saturată de valori la toate nivelurile sale atât în etapa de producere a cunoaşterii cât şi în cea de diseminare. Autorul arată că însăşi ideea de beneficiu a cunoaşterii se întemeiază pe o decizie de valoare. Cunoaşterea generează un anumit tip de beneficii materiale şi spirituale pe care le apreciem ca fiind bune, dezirabile. Ca atare postăm cunoaşterea şi ştiinţa ca formă supremă de cunoaştere într-o poziţie dominantă în construcţia realităţii noastre sociale. Alte perioade istorice au privilegiat cunoaşterea religioasă şi ca atare au generat inchiziţia ca instrument de impunere a formei dominante de cunoaştere.

Un alt aspect axiologic implicat în însăşi fundamentele cunoaşterii şi care subminează presupoziţia unei ştiinţe vidate de axiologic şi orientate exclusiv către obiectivitate este acela că obiectivitatea însăşi este o valoare. Idealul cunoaşterii obiective restrâns doar la limitarea influenţei sistemului de valori a cercetătorului asupra rezultatelor este şi el respins (Johnson, Onwuegbuzie, 2004). Alegerea uneia sau alteia dintre metodologii are o componentă intrinsec axiologică alegerea făcându-se din perspectiva unei "mai bune adecvări" a rezultatului la paradigma ontoepistemică a cercetătorului. Cei doi autori propun o ieşire din dualitatea epistemică cantitativ-calitativ prin utilizarea mixed method (mixării metodologice). Cercetarea calitativă va putea formula o serie de rezultate care vor constitui ipoteze pentru partea cantitativă a demersului de cercetare. Pentru a justifica opţiunea pentru mixarea metodologică, autorii fac referinţă la teoriile adevărului pragmatic şi la necesitatea renunţării la controversele asupra naturii realităţii sociale (Johnson, Onwuegbuzie, 2004).

Perspectiva metodologică

Perspectiva metodologică vizează modalitatea în care cercetătorul îşi construieşte demersul de cercetare. Din perspectiva filosofică ne interesează în principal modalitatea în care diversele curente filosofice vor genera metodologii de cunoaştere socială validă şi presupoziţiile filosofice care stau în spatele uneia sau alteia dintre metodele de cunoaştere. În acest sens, exemplificăm prin utilizarea metodei fenomenologice în cercetarea realităţii sociale. Cercetarea fenomenologică îşi propune să descrie semnificaţiile experienţelor de viaţă relative la un concept sau fenomen atribuite de indivizi. Cercetarea se concentrează asupra a ceea ce participanţii au ca experienţă comună în scopul de a extrage semnificaţia unui fenomen ca formă de obiect a existenţei umane (Creswell, 2007). Cercetătorul este atent asupra modului în care indivizii experimentează realitatea cât şi ceea ce ei consideră că au experimentat. Experienţele indivizilor ca experienţe conştiente constituie punctul de plecare a abordării fenomenologice asupra socialului. Suspendarea judecăţii asupra naturii realităţii, refuzul dihotomiei subiect-obiect, principiul intenţionalităţii actelor conştiente preluate din filosofia lui Husserl devin principii ale cercetării sociale (Creswell, 2007).

Întrebarea pe care ne-o punem este: Ce fel de cunoaştere va genera aplicarea acestei metodologii? Va fi o cunoaştere de natură filosofică? Cu alte cuvinte, se va genera o cunoaştere asupra esenţei fenomenelor sociale, sau va fi vorba de o cunoaştere ştiinţifică care va explica un anumit fenomen? Opinia noastră este că nu putem trasa o limită asupra naturii cunoaşterii rezultate, dar vom putea în general distinge cunoaşterea ştiinţifică de cea filosofică prin contaminarea primeia de impactul direct cu datele şi respectiv cu caracterul secund a celei de a doua.

Perspectiva retorică

Perspectiva retorică vizează modalitatea în care limbajul utilizat de cercetător se adecvează mesajului pe care acesta doreşte să-l transmită. Cercetarea calitativă cu precădere cea post modernă şi constructivistă utilizează un limbaj personal şi bazat pe definiţii care se construiesc în timpul cercetării în urma contactului direct cu datele de cercetare de tip Grounded Theory (Teoria fondată pe date) se va finaliza printr-un set de ipoteze care vor fi generate prin procese inductive succesive. Ipotezele generate au valabilitate locală şi valoare de construcţie teoretică. Ele nu sunt supuse în mod normal unui proces de validare deductivă decât în cadrul unor cercetări bazate pe mixarea metodologică.

Perspectiva etică

În plus faţă de cele 5 perspective prezentate de Creswell, vom adăuga perspectiva etică. Fiind o cercetare încărcată de subiectivitatea cercetătorului, ea îl va încărca în acelaşi timp pe acesta cu responsabilitatea etică, faţă de semnificaţia socială a cercetării, faţă de corectitudinea utilizării metodologiei, onestităţii, prezentării limitelor cercetării inclusiv celor epistemice şi metodologice şi faţă de nevoile subiecţilor participanţi la investigare.

Caracterul etic al scopului cercetării (Vicol, Astărăstoaie, 2009) trebuie să rezulte atât din propunerea de cercetare cât şi din rezultatele acesteia. Cercetarea socială generează o practică fie la nivelul politicilor şi instituţiilor, fie la nivelul indivizilor. Caracterul etic are în vedere justificarea posibilelor practici ce vor rezulta din perspectiva binelui individual sau public. Acest bine este întotdeauna definit printr-o paradigmă a filosofiei sociale, utilitaristă, comutariană etc. Cercetarea în sine poate avea un scop non-etic mergând de la manipularea intenţiei de vot, spre exemplu prin intermediul sondajelor, până la instituirea unei alte ordini sociale bazate de exemplu pe dreptatea distributivă în locul celei retributive. Scopul cercetării sociale nu poate să se limiteze la simpla cunoaştere a unui fenomen social întrucât cunoaşterea exercitată asupra acestui

fenomen îl modifică în chiar procesul cunoaşterii. Care este traseul în timpul cercetării şi ulterior acesteia, pe care fenomenul social îl va urma, reprezintă o potenţialitate a construcţiei etice a cercetării (Cojocaru D., Sandu, 2011). Valoarea cercetării reprezintă o altă dimensiune etică (Vicol, Astărăstoaie, 2009) ce se analizează din perspectiva semnificaţiei sociale a rezultatelor şi a potenţialităţii de progres social în urma finalizării cercetării. Din perspectiva designului cercetării, acesta trebuie să fie plauzibil, onestitatea fiind o valoare etică, importantă în cercetarea socială. Validitatea ridică şi ea o problemă de etică corelată cu potenţialul manipulator al cercetării sociale. Respectul autonomiei indivizilor participanţi la cercetare ca valoare unanim acceptată este corelat cu utilizarea consimţământului informat (Ioan, Stângă, 2009).

Aceasta reprezintă decizia luată de un individ competent care a primit informaţiile necesare, pe care le-a înţeles şi a luat decizia de a participa fără a fi supus, fără nici o constrângere (Ioan, Stângă, 2009).

Principiile generale de etică a cercetării sunt:

- Principiul beneficiului şi anume: în urma cercetărilor trebuie să rezulte beneficii reale atât participanţilor la cercetare cât şi societăţii, reflectând obligaţia etică de a maximiza beneficiile şi a minimiza riscurile (Vicol, Astărăstoaie, 2009);

- Principiul non-vătămării reprezintă obligaţia de a nu face rău prin practica cercetării (Vicol, Astărăstoaie, 2009);

- Principiul justiţiei distributive sub forma distribuirii echitabile a riscurilor şi beneficiilor cercetării (Ioan, Stângă, 2009).

- Principiul confidenţialităţii subiecţilor şi protecţiei datelor. Acest principiu are în vedere nedivulgarea informaţiilor cu privire la participanţii la cercetare şi caracterul anonim al informaţiei în prelucrarea datelor (Ioan, Stângă, 2009).

În ceea ce urmează vom înţelege paradigmele ca fiind un set principal de valori şi credinţe care determină acţiunile indivizilor (Guba, 1990). Pornind de la John Creswell (2007) vom prezenta 4 paradigme semnificative în analiza calitativă a spaţiului social: post-

pozitivismul, construcţionismul şi constructivismul, ancheta participatorie, advocacy şi neo-pragmatismul social.

Post-pozitivismul

Cercetătorii post-pozitivişti îşi asumă o abordare scientistă a cunoaşterii sociale, punând accentul pe analiza logică a datelor empirice. Datele vor fi culese şi interpretate prin metode riguroase care includ utilizarea tehnologiei informatice, utilizarea mai multor nivele de analiza a datelor care sunt culese prin diverse tehnici utilizate în aşa fel încât să asigure rigoare. Cercetarea vizează o analiză de tip cauză-efect pornind de la ipoteze formulate apriori în baza unei cunoaşteri teoretice (Creswell, 2007). Post-pozitivismul respinge asumţiile radicale ale pozitivismului cum ar fi cea a unicităţii realităţii sociale, acceptă influenţa valorilor investigatorului şi a cadrului de cercetare utilizat de acesta asupra rezultatelor cercetării.

Cercetătorii post-pozitivişti îşi asumă faptul că nu vor putea surprinde în integralitate realitatea socială (Baban, 2010). De cele mai multe ori, se va opta pentru mixul metodologic care să cuprindă atât o parte explorativă cât şi una în care să fie validate datele obţinute explorativ.

Perspective postmoderne

Postmodernismul ar trebui văzut ca o familie de teorii şi perspective care au în comun raportarea la condiţiile lumii de astăzi din multiple perspective de rasă, sex şi afilieri de grup. Sunt puse în evidenţă problematicile ierarhii sociale şi controlului indivizilor în sistemele ierarhice, sensurile multiple ale limbajului, importanţa marginalilor şi a alterităţii şi prezenţa unor metanaraţiuni luate ca atare indiferent de condiţiile sociale (Creswell, 2007).

Constructivism/ Construcţionism

Ambele accepţiuni se referă la modalitatea în care individul operează cu constructe înţelese ca definiţii operaţionale asupra unor decupaje din realitate. Constructivismul plasează formarea

constructelor la nivelul individului care le proiectează asupra mediului social. Este o abordare preponderent psihologică (Sandu, Alexa, Ponea, 2012). Construcţionismul plasează formarea constructelor la nivelul interacţiunilor din mediul social indivizii însuşindu-şi-le şi reproiectându-le asupra mediului social. Este o abordare preponderent sociologică. Construcţionismul este văzut ca parte a paradigmei postmoderne datorită relativizării modelelor şi raportării realităţii la negocierea interpretării. Epistemologia construcţionistă este prin structura sa apropiată de postmodernism, de viziunea lyotardiană conform căreia imaginea noastră despre realitate este o naraţiune, un consens al discursului – consideră Hacking (1999: 196). Discursul educaţional este o formă particulară de discurs şi poate fi analizat în manieră construcţionistă ca analiză textuală.

Construcţionismul poate fi utilizat metodologic, pornind de la importanţa subiectului epistemic în construcţia socială a adevărului. Conceptul de adevăr are semnificaţie aşadar în legătură cu un fapt sau experienţă acceptat social ca atare. Construcţionismul social poate fi aplicat unei serii întregi de teorii care au ca punct de plecare opera lui Gergen din care definitorii pot fi considerate articolele: *Mişcarea construcţionismului social în psihologia modernă* (1985), *Către o teorie generativă* (1987), *Afect şi organizare în societatea postmodernă* (1990), *O invitaţie la construcţionism social* (1999), *Ştiinţa organizaţiei un construct social* (1999), *Potenţialuri postmoderne* (2000).

Construcţionismul este preocupat în principal cu explicarea proceselor prin care oamenii ajung să descrie, să explice şi să ia act de lumea în care trăiesc şi care-i include (Gergen, 2005). Campbell, Coldicott şi Kinsella (1994: 18) consideră că viziunea construcţionistă propune un model prin care realitatea este creată în procesul de comunicare şi cu instrumentele limbajului, fiecare individ influenţând şi modelând răspunsurile celorlalţi. Accentul construcţionist apare asupra reţelei de interacţiuni dintre indivizi în procesul comunicării. Semnificaţia şi sensul cuvintelor nu sunt date în baza unei teorii a adevărului corespondenţă cât mai ales a unei teorii a negocierii sociale a semnificaţiei şi indirect a înlocuirii

conceptului de adevăr cu cel de adecvare şi verosimilitudine. Continuând ideea lui Campbell, Van Nistel Roof (cf. Haar, 2002) consideră că ar trebui eliminată iluzia unei rupturi ontologice între subiect şi obiect şi înlocuită cu un construct de realitate intersubiectivă. Analizându-l pe Van Nistel Roof, Van der Haar consideră preocuparea fundamentală a construcţionismului ca fiind procesul de sensificare- creare de sensuri- prin care indivizii asumă un înţeles experienţei subiective asupra realităţii. Indivizii sunt astfel capabili să producă realităţi diferite – paralele (Haar, 2002: 16).

Cercetarea participatorie şi advocacy

Cercetarea participatorie porneşte de la specificul studiilor persoanelor marginale aparţinând grupurilor minoritare sau excluse şi ca atare vor avea ca teme predilecte: dominaţia, opresiunea, înstrăinarea şi autoritatea. Cercetarea participatorie îşi doreşte să determine o schimbare în viaţa participanţilor şi ca atare cercetătorii deţin o agendă de lucru (Creswell, 2007). Ea constă într-un proces de empowerment pentru creşterea gradului de autodeterminare şi autodezvoltare. Participanţii la cercetare devin co-cercetători şi experţi în problemele legate de propria lor viaţă (Cornwall, Jewkes, 1995). Cercetarea participatorie este utilizată în domeniul sănătăţii publice mai ales în studiul persoanelor cu disabilităţi, boli cronice, vârstnici, comunităţi gay, dar şi comunităţi rurale sărace aparţinând unor minorităţi, toate fiind grupuri şi populaţii a căror voce este puţin sau deloc auzită în societate şi ca atare cercetătorul este implicat de multe ori devenind el însuşi o voce în arena publică în favoarea grupurilor vulnerabile. Propunându-şi să "dea voce" în sensul de a face cunoscut şi analizat punctul de vedere a persoanelor şi grupurilor vulnerabile, se va analiza în acelaşi timp o modificare a sistemului de valori şi practici a persoanelor aparţinând acestor grupuri.

BCU "ALEXANDRU IOAN CUZA" IAŞI

Cercetare calitativă vs cercetare cantitativă în ştiinţele sociale şi ale comunicării

Orice demers ştiinţific conţine o serie de etape metodologice pornind de la construirea ipotezelor şi întrebărilor cercetării, explicarea şi operaţionalizarea cadrelor teoretice şi coordonate cu acestea a ipotezelor cercetării, stabilirea metodelor, tehnicilor şi instrumentele utilizate. În realizarea oricărei cercetări calitative se pleacă de la analiza unor teorii de referinţă în domeniul practicii sociale.

A. Mucchieli (2002) şi S.Chelcea (2007) consideră că într-o investigaţie de tip socio -uman trebuie urmate următoarele etape (Traşă, 2010):

I. Determinarea obiectului investigaţiei,

II. Preancheta;

III. Stabilirea obiectivelor şi formularea explicită a ipotezelor cercetării;

IV. Stabilirea universului anchetei;

V. Alcătuirea eşantionului sau lotului;

VI. Alegerea tehnicilor de cercetare în funcţie de metodologia cercetării;

VII. Pretestarea instrumentelor de cercetare (ancheta-pilot);

VIII. Definitivarea instrumentelor de cercetare,

IX. Aplicarea în teren a instrumentelor de cercetare;

X. Prelucrarea datelor şi a informaţiilor obţinute;

XI. Analiza rezultatelor obţinute din etapele anterioare ale investigaţiei;

XII. Redactarea raportului de cercetare (Traşă, 2010).

BCU IAŞI - IRU UNIVERSITY LIBRARY

I. Determinarea obiectului cercetării reprezintă o etapă de clarificare teoretică asupra obiectului fenomenului sau situației ce va fi supusă cercetării. În cadrul acestei etape se va realiza documentarea cercetării vizând gradul de cunoaștere a domeniului așa cum este consemnat în literatura de specialitate. În această etapă se va realiza review-ul de literatură care va conține teoriile semnificative, abordări metodologice particulare, zonele rămase neacoperite de cercetarea deja realizată etc. Tot în această etapă se va lua în discuție cadrul onto-epistemic al cercetării (realistă, naturalistă, constructivistă). Se va stabili întinderea cercetării atât ca spațiu geografic, ca timp cât și ca teme și subteme avându-le în vedere.

II. Preancheta

În cadrul acestei etape se va urmări în teren întinderea fenomenului studiat, se vor solicita opinii din partea unor persoane cheie, se vor face observații preliminarii la fața locului, precum și interviuri nestructurate care vor duce la corecta identificare a obiectivelor cercetării, a metodologiilor și a direcțiilor în care cercetarea se va desfășura.

III. Stabilirea obiectivelor și formularea ipotezelor cercetării

Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional sub o serie de aspecte particulare ale acestuia, de exemplu: cunoașterea specificului practicii de asistență socială în organizația X sau construcția socială a ideii de bunăstare la membrii comunității X. Ipotezele provin în general din teoria unui anumit domeniu, ca teze cu caracter general a cărei validare practică se caută. În domeniul cercetării calitative este relativ curentă practica exploratorie care urmărește întinderea unui anumit fenomen social și contextualizarea acestuia într-un mediu social dat. În această situație nu mai vorbim de ipoteze, ci de axe generale ale cercetării. Cercetarea bazată pe ipoteze este mai degrabă specifică abordării cantitative, în timp ce abordarea exploratorie are o natură

preponderent calitativă. În practică s-a impus o abordare mixtă (Gârboan, 2006) în care dimensiunea exploratorie, calitativă, generează o serie de ipoteze care sunt validate cantitativ.

IV. Stabilirea universului anchetei

Un anumit fenomen social se manifestă de obicei în forme diferite, în spaţii sociale diferite. În cadrul acestei etape se stabileşte contextul particular al cercetării sub aspectul spaţiului social unde va fi angrenată cercetarea, întinderea acesteia, cadrele particulare ale cercetării etc.

V. Alcătuirea eşantionului sau a lotului

Cercetarea socială nu poate adresa întreaga populaţie implicată în desfăşurarea unui fenomen social. Cercetarea se va limita la analiza unei părţi din populaţia totală numită eşantion. Reprezentativitatea eşantionului poate fi de natură statistică, caz în care vorbim de validitatea cercetării, sau de natură teoretică când de exemplu nu se mai obţin răspunsuri semnificativ diferite la întrebări (ca şi conţinut, nu ca formă), caz în care vorbim de saturarea eşantionului. Se vorbeşte despre lot de obicei în cercetări de natură experimentală mai ales în trialuri clinice când se compară rezultatele obţinute pe un lot experimental căruia i s-a introdus variabila de cercetat cu rezultatele obţinute pe un lot martor asupra căruia nu acţionează variabila în cauză.

VI. Alegerea tehnicilor de cercetare

Pornind de la metodologia propusă se are în vedere particularizarea unui set de tehnici cantitative sau calitative care să poată identifica, descrie sau evalua fenomenele studiate.

V. Miftode (2003) arată necesitatea transpunerii temelor de cercetare în indici şi indicatori capabili de a fi măsuraţi constituindu-se astfel instrumente de cercetare (ghiduri de interviu, chestionar, observaţii etc.). Facem observaţia că pentru cercetările de natură exploratorie instrumentele pot cuprinde doar axe tematice ce vor fi urmărite în timpul observaţiilor sau interviurilor fără a fi necesară particularizarea completă a acestora (Baban, 2010).

VII. Pretestarea instrumentelor de cercetare

Mai ales în cazul cercetărilor cantitative după construcţia efectivă a instrumentelor urmează o etapă de mini-pilot (Miftode, 2003) în care pe un grup restrâns sunt aplicate instrumentele în scopul de a se verifica validitatea şi fidelitatea acestora. În urma rezultatelor pretestării sunt definitivate instrumentele.

VIII. Definitivarea instrumentelor de cercetare

În urma pretestării efectuate instrumentele de cercetare sunt definitivate sub forma ghidului de interviu, formulare de chestionar, etc. (Miftode, 2003; Chelcea, 2004).

IX. Aplicarea în teren a instrumentelor de cercetare

În această etapă se vor aplica efectiv în teren tehnicile de investigare selectate. Etapa vizează colectarea datelor ce vor fi ulterior analizate cantitativ sau calitativ. Aplicarea instrumentelor se va realiza fie de cercetătorii înşişi fie de operatori instruiţi.

X. Prelucrarea datelor şi informaţiile obţinute

Prelucrarea datelor cantitative se face prin mijloace statistice analizându-se frecvenţa apariţiei unui fenomen, relevanţa acestuia, corelaţiile dintre indicatorii avuţi în vedere etc. Este pusă în evidenţă validarea sau invalidarea ipotezelor, prelucrarea datelor calitative, vizează identificarea semnificaţiilor oferite de subiecţi unor fenomene, instituţii etc. Sunt construite categorii structurale de răspunsuri, modalităţi particulare de interpretare, corelaţii între răspunsurile provenite de la diverşi subiecţi (Denzin, Lincoln, 2000; 2003).

XII. Analiza rezultatelor obţinute din etapele anterioare ale investigaţiei

Este o continuare directă a etapei de prelucrare a datelor şi vizează analiza rezultatelor şi semnificaţiilor concrete ale acestora, validarea modelului teoretic sau construcţia unui model teoretic în cazul cercetărilor explorative. Sunt operate generalizări sau

particularizări, analize şi sinteze pornind de la datele existente şi corelarea acestora cu literatura de specialitate. Concluziile formulate vor avea în vedere răspunsurile la întrebările de cercetare şi evidenţierea rezultatelor semnificative pentru obiectivele cercetării.

XII. Redactarea raportului de cercetare

Raportul de cercetare presupune prezentarea in extenso a rezultatelor şi modalităţilor de obţinere a acestora, discuţii cu privire la validitatea rezultatelor şi concordanţei între obiectivele cercetării şi rezultatele acesteia. Raportul de cercetare presupune prezentarea in extenso a rezultatelor şi modalităţilor de obţinere a acestora, discuţii cu privire la validitatea rezultatelor şi concordanţei între obiectivele cercetării şi rezultatele acesteia. Raportul de cercetare poate fi pus la dispoziţia beneficiarilor şi/sau utilizat pentru diseminarea rezultatelor sub forma publicării ca articole în jurnale ştiinţifice, ca monografii, sau sub forma prezentărilor la conferinţe de specialitate.

Diferenţe majore între abordarea cantitativă şi cea calitativă

Iluţ pune în evidenţă (1997: 63) o serie de diferenţe semnificative între abordarea cantitativă şi calitativă sintetizate în tabelul de mai jos.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dimensiuni	Cercetări de tip	
	Cantitativ	**Calitativ**
1. Orientare generală epistemologică	Pozitivist-explicativistă, nomotetică	Fenomenologico-comprehensivă, idiografică
2. Nivelul realității vizat	Preponderent macrosocial, global, formal	Microsocial, local, contextual, "concret-natural"
3. Natura realității vizate	Statică și exterioară actorului social	Procesuală și construită social de actor
4. Relevanța punctului de vedere în explicarea și înțelegerea realității	Al cercetătorului (abordare etică)	Al subiecților, lumea înțelesurilor și interpretărilor cotidiene (abordare emică)
5. Relația dintre cercetător și subiect	Distanță (poziție "din exterior")	Apropiată (poziție "din interior")
6. Relația dintre teorie (concepte, ipoteze) și cercetarea empirică	De verificare a teoriei prin cercetarea empirică	De emergență a teoriei pe parcursul cercetării
7. Selecția unităților de cercetat efectiv din populația vizată	Preponderent prin eșantionare statistică	Întreaga populație sau eșantionare teoretică
8. Timpul afectat culegerii datelor	Perioada scurtă, episodică	Perioadă lungă și continuă
9. Metode principale	Experimental, ancheta cu chestionar standardizat, analiză cantitativă a documentelor, observația sistemică din exterior	Observația participativă, interviul intensiv, (auto)biografiile, analiza calitativă a documentelor
10. Natura datelor obținute	"tari" valide (de mare fidelitate)	Complexe, bogate, de adâncime
11. Stilul raportului de cercetare (al textului elaborat)	Cifre, tabele, grafice, comentarii în limbaj natural	Limbaj natural, metaforic, cu puține date statistice și reprezentări grafice

12. Preponderenţa disciplinelor socioumane (în sens restrâns)	Sociologie (demografie), psihologie socială	Antropologie culturală (etnografie), istorie

Din perspectivă epistemologică, Iluţ observă preponderenţa metodologiilor cantitative în cercetările de factură pozitivistă-explicativistă (Iluţ, 1997) şi respectiv preponderenţa metodologiilor calitative în cadrul abordărilor epistemologice fenomenologico-comprehensive. Alături de metodologiile fenomenologico-comprehensive Creswell (2007) identifică alte modele de cercetare ce se pliază pe o metodologie calitativă şi anume Grounded Theory, metodologia narativă, analiza de conţinut etc.

Din punct de vedere epistemologic, distincţiile privesc raportarea la universul de cercetat sub aspect ontologic, axiologic şi pragmatic. Noi considerăm esenţială distincţia realizată pe nivel ontologic cuprinsă de Iluţ (1997) la punctul 3, 4 şi 5. Cercetătorii care consideră realitatea socială ca fiind statică şi exterioară actorului social vor urmări să o măsoare şi să o explice bazându-se pe evidenţe de natură cantitativă şi statistice. Cercetătorii care consideră realitatea socială ca fiind rezultatul unei construcţii sociale apărută ca rezultatul unei negocieri asupra respectivei realităţi în mediul social în care ea apare va pune accentul pe înţelegerea modului în care acea realitate a fost construită, a semnificaţiilor care au fost atribuite şi a modului în care actorii sociali se raportează la respectiva realitate.

O ontologie realistă obiectivistă va postula rolul neutru al cercetătorului în timp ce o cercetare aderentă la o paradigmă construcţionistă va pune accent pe rolul activ al cercetătorului şi pe elementul de unicat al cercetării. Datele sunt considerate a fi puternice de mare fidelitate (Iluţ, 1997) atunci când acestea sunt măsurate din perspectivă obiectivă punându-se accentul pe validitate. Abordările construcţioniste pun accentul pe complexitate, profunzime, fiind prezentate în limbaj natural fără exces de date statistice şi fără pretenţia de a da seama de alte universuri de semnificaţie decât cele în care au fost cercetate.

Tehnica (grec. *tekne* = procedeu) este definită drept "ansamblu de prescripţii metodologice (reguli, procedee) pentru o acţiune eficientă, atât în sfera producţiei materiale, cât şi în sfera producţiei spirituale (tehnici de cunoaştere, de calcul, de creaţie), precum şi în cadrul altor acţiuni umane (tehnici de luptă, sportive, etc.)" (Apostol et all, 1978).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Stabilirea temei de cercetare

O temă de cercetare poate să vizeze o problemă socială (un fenomen ce afectează în mod nedorit societatea sau o parte semnificativă a ei, necesitând intervenţia în scopul orientării lucrurilor pe o traiectorie dezirabilă). În acest caz se poate afirma că există o comandă socială pentru studierea fenomenului social problematic. Cadrul teoretic şi conceptual a cercetării. Însă o temă de cercetare poate să exprime doar un anumit interes de cunoaştere al comunităţii ştiinţifice (aşa-numita *cercetare fundamentală*), fără a fi în mod necesar legată de soluţionarea unei realităţi concrete de tip problematic. De asemenea, sunt stabilite *obiectivele cercetării:* descrierea unui fenomen, explicarea acestuia (prin identificarea cauzelor sale şi a factorilor care îl influenţează), predicţia cursului ulterior al evenimentelor, găsirea de soluţii la problemele sociale şi implementarea acestora, estimarea impactului unor politici publice, a unor decizii guvernamentale şi alte obiective de acest gen (Precupeţu, 2010).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ipoteze şi întrebări de cercetare

Succesul descrierii şi comprehensiunii situaţiilor sociale depinde de întregul design al cercetării teoretice şi de teren, mai exact de "teoria minimală, de observaţiile şi contactele iniţiale cu actorii implicaţi, aflaţi în contextul transformărilor sociale, de mentalităţile grupurilor, de sistemele de codificare, de multitudinea informaţiilor, de modurile de culegere şi analiză a datelor, reuşind prin acestea redarea unei imagini credibile a situaţiei sociale în sine" (Ionescu I., 2003: 214).

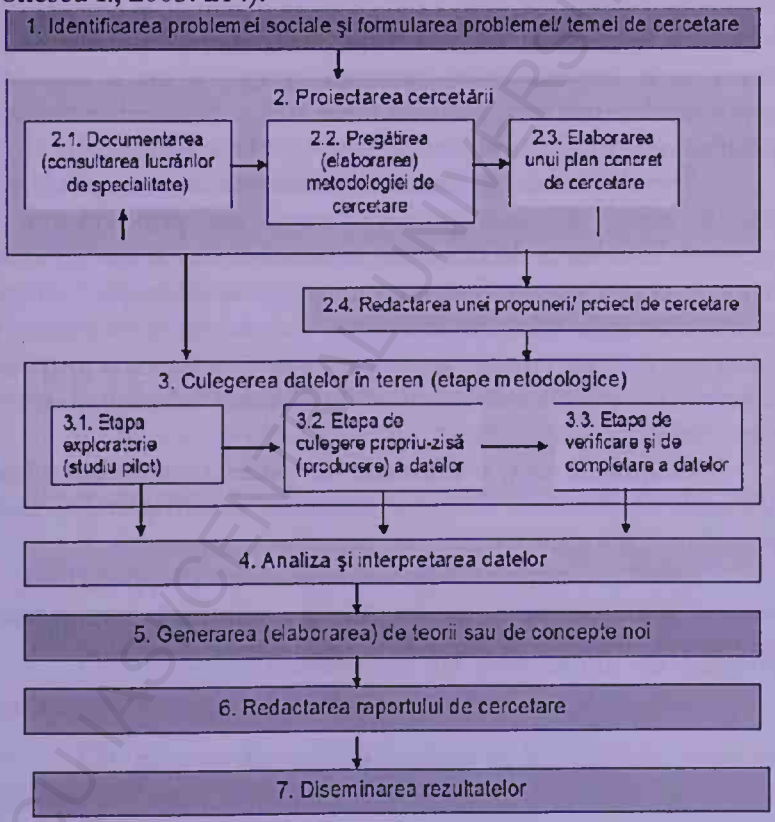
1. Identificarea problemei sociale şi formularea problemei/ temei de cercetare
2. Proiectarea cercetării
2.1. Documentarea (consultarea lucrărilor de specialitate)
2.2. Pregătirea (elaborarea) metodologiei de cercetare
2.3. Elaborarea unui plan concret de cercetare
2.4. Redactarea unei propuneri/ proiect de cercetare
3. Culegerea datelor în teren (etape metodologice)
3.1. Etapa exploratorie (studiu pilot)
3.2. Etapa de culegere propriu-zisă (producere) a datelor
3.3. Etapa de verificare şi de completare a datelor
4. Analiza şi interpretarea datelor
5. Generarea (elaborarea) de teorii sau de concepte noi
6. Redactarea raportului de cercetare
7. Diseminarea rezultatelor

Schemă preluată după Camil Postelnicu 2011

Obiectivele generale ghidează cercetarea în ansamblul ei. Un studiu ştiinţific are unul, maxim două obiective generale. Nu ne putem concentra eforturile pe mai multe planuri – ori planurile sunt ghidate exact de modul de formulare al obiectivelor generale. Obiectivele generale ale unei cercetări sunt formulate în urma unui cumul de observaţii şi, eventual, în urma unui studiu meta-analitic (Stăiculescu, 2010).

Obiectivele specifice reprezintă aspecte detaliate ale investigaţiei stiinţifice, derivă din obiectivul general şi creează baza formulării ipotezelor de cercetare (alternative). În funcţie de dimensiunile cercetării şi de resursele pe care le are la dispoziţie cercetătorul, se pot formula unul, două, trei... douăzeci de obiective specifice, aflate în legătură cu obiectivul general (Stăiculescu, 2010).

Întrebarea de cercetare - întrebarea la care cercetătorul spaţului social răspunde prin cercetarea sau prin raportul de cercetare. Întrebarea de cercetare ar trebui să fie cât mai specifică. În unele cazuri se pot formula mai multe întrebări de cercetare pentru a acoperi subiecte complexe. Întrebarea de cercetare de obicei este corelată cu obiectivul cercetării. A răspunde la întrebarea de cercetare semnifică de cele mai multe ori a îndeplini obiectivul cercetării.

O ipoteză este o afirmaţie ce poate fi demonstrată sau infirmată. O întrebare de cercetare poate fi transformată într-o ipoteză prin reformulări.

Pentru a respecta regula ştiinţificităţii (Popper, 1981) se folosesc ipotezele nule, iar investigaţia ştiinţifică preponderent cantitativă urmăreşte să respingă aceste ipoteze.

BCU IAŞI CENTRU DE CERCETARE

Cercetarea cantitativă în ştiinţele comunicării

Atât metodele de cercetare cantitativă cât şi cele de cercetare calitativă măresc baza noastră de cunoştinţe, în moduri diferite. Alegerea uneia sau a celeilate abordări se face în funcţie de context, preferinţe personale, precum şi în funcţie de natura datelor ce urmează a fi colectate. Cunoştinţele obţinute prin cercetare pot pune sub semnul întrebării credinţele înrădăcinate, modificând o procedură de intervenţie, sau stabilind un cadru de lucru pentru un domeniu nou (Vlasă, 2011).

Formularea ipotezelor

În 1967, J. Galtung evidenţiază zece condiţii pe care trebuie să le îndeplinească o ipoteză pentru a fi validă:

1. Ipoteza trebuie sa fie ***generală.***
2. Ipoteza trebuie să fie ***complexă.***
3. ***Specificitatea***
4. ***Determinarea***
5. ***Falsificabilitatea ipotezei***
6. Ipotezele trebuie să fie ***testabile.***
7. Ipotezele trebuie să fie ***predictibile***, să descrie şi să explice fenomenul.
8. ***Comunicabilitatea***
9. ***Reproductibilitatea***
10. Ipoteza trebuie să fie ***utilă*** (Stăiculescu, 2010).

Componente importante ale proiectului de cercetare cantitativă

☐**Unitatea de analiză**, unitate de înregistrare, populaţia, eşantion

☐**Model teoretic** (ipoteze teoretice)

☐**Model empiric** (ipoteze empirice)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

☐**Operaţionalizare**→Variabile

☐**Problematica măsurării** – tipuri de variabile după nivelul de măsură

☐**Tipuri de variabile** în modele empirice – independente, dependente, de control (Hatos, 2002).

Eşantioane. Tipuri de eşantioane. Validitate

Eşantionarea se referă la metode sistematice de selecţie a subiecţilor care vor fi studiaţi. Precum am menţionat într-un capitol anterior, cel mai adesea este necesară selecţia unităţilor de înregistrare din universul cercetării, deoarece mărimea populaţiei investigate depăşeşte interesul ori resursele cercetătorului. Cel mai frecvent, eşantionarea se aplică în cazul anchetelor sau al sondajelor, când unităţile de înregistrarea sunt indivizi (Hatos, 2002).

Eşantionul probabilist (aleator) este acel eşantion care este proiectat pe baza regulilor probabilităţii, care permite determinarea măsurii în care eşantionul reprezintă populaţia din care a fost selectat. Este considerat aleator doar acel eşantion în al cărui caz fiecare individ din populaţie a avut o probabilitate calculabilă de a fi inclus (Hatos, 2002).

Statistici implicate în estimarea reprezentativităţii:

- Parametru – valoarea variabilei în populaţie – statisticile bazate pe eşantion încearcă estimarea acestor parametri – de ex. Media veniturilor unei populaţii.
- Media pe eşantion (care estimează media din populaţie);
- Varianţa, adică gradul de împrăştiere al caracteristicii estimate;
- Eroarea de eşantionare – diferenţa dintre estimare şi mărimea parametrului în populaţie. Erorile de eşantionare (aleatoare) trebuie deosebite de cele sistematice, datorate unor erori în realizarea cercetării. Cele aleatoare nu sunt datorate unor greşeli ale cercetătorului, ci variabilităţii eşantionului selectat din populaţie (Hatos, 2002).

Metode de eşantionare aleatoare

Simplă – numere aleatoare

Înregistrările din cadrul de eşantionare au un număr de identificare unic iar subiecţii din eşantion sunt extraşi pe baza acestor numere cu ajutorul unor numere aleatoare (Hatos, 2002).

Sistematică – metoda pasului (cvasi aleatoare)

Pentru această procedură de eşantionare, ca şi în cazul celei dintâi, este nevoie de existenţa unui cadru de eşantionare care să cuprindă toate unităţile de analiză. Împărţindu-se toată populaţia la mărimea dorită a eşantionului se stabileşte pasul de eşantionare **p**. Apoi se alege aleatoriu un prim individ, care trebuie să aibă un număr de ordine mai mic decât pasul de eşantionare. Respectându-se pasul de eşantionare se alege, pornind de la primul subiect, întreg eşantionul, selectând fiecare al p-lea individ (Hatos, 2002).

Stratificată

În cazul în care anumite caracteristici sunt importante faţă de variabilele pe care dorim să le măsurăm, şi cunoaştem distribuţia acestor variabile în populaţia investigată, este bine să se realizeze grupuri omogene după respectivele caracteristici iar apoi se selectează subiecţii aleator din aceste grupuri proporţional cu măsura în care aceste grupuri sunt reprezentate în eşantion (Hatos, 2002).

Ponderată

Când avem nevoie de subeşantioane reprezentative pe anumite categorii mai mici în populaţie (Hatos, 2002).

Cluster

Clusterele (ciorchini în traducere din limba engleză) adună grupuri eterogene care sunt deja formate ca şi grupuri stabile – şcoli, organizaţii, etc. Deci, în eşantionarea cluster, stabilim grupurile de acest tip, din care facem apoi selecţia. Membrii grupurilor selectate constituie eşantionul nostru (Hatos, 2002).

BCU IASI METHODOLOGY LIBRARY

Eşantionarea nealeatoare

Pe lângă procedurile de eşantionare expuse, care sunt singurele care permit realizarea calculelor de reprezentativitate, în anumite situaţii se aplică şi proceduri nealeatoare. Cea mai cunoscută este eşantionarea pe cote a cărei realizare presupune următoarele etape:

- Se stabileşte distribuţia populaţiei în funcţie de anumite caracteristici importante (pentru care dorim să avem reprezentativitate).
- Se împarte eşantionul în cote, în funcţie de distribuţiile stabilite la etapa anterioară. Cotele reprezintă numărul de subiecţi care au anumite caracteristici. Cotele pot fi simple sau legate, adică distribuţiile pe caracteristicile importante pot să fie legate sau pot fi luate separat. În urma împărţirii eşantionului, fiecare dintre operatori ştie ce caracteristici trebuie să aibă subiecţii pe care îi va intervieva, aceste criterii constituind şi criteriu de includere în eşantion (Hatos, 2002).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Sondajul de opinie. Ancheta prin chestionar

Este metoda cea mai utilizată în cercetarea socială, fiind cea mai cunoscută, uneori identificată cu cercetarea sociologică însăşi (Hatos, 2002).

Definiții

Literatura de specialitate cuprinde numeroase încercări de definire a acestei metode.

„O metodă de a aduna informaţii de la un număr de indivizi, un eşantion, cu scopul de afla informaţii despre populaţia din care este extras eşantionul" (Ferber apud Hatos, 2002). „Ancheta are drept scop căutarea de informaţii referitoare la un grup social dat (un stat, un grup etnic, o regiune, o clasă socială etc.). Aceste informaţii trebuie să poată fi prezentate sub formă cuantificabilă" (Javeau apud Hatos, 2002). Ancheta – o metodă de interogare asupra faptelor sociale (opinii, atitudini, motivaţii etc.) la nivelul grupurilor umane, mai mici sau mai mari, de analiză cuantificabilă a datelor în vederea descrierii şi explicării lor (Cauc apud Hatos, 2002).

Roger Mucchielli, spunea despre chestionar că „nu poate fi considerat decât o listă de întrebări". Earl Babbie, spune că prin chestionar se înţelege „o metodă de colectare a datelor prin (1) întrebările puse persoanelor sau (2) prin întrebarea acestora dacă sunt de acord sau în dezacord cu enunţurile care reprezintă diferite puncte de vedere" (cf. Traşă, 2010).

BCU IAŞI

Proiectarea chestionarelor

Consideraţii generale despre chestionarul sociologic

Elaborarea instrumentului se bazează pe etapa, anterioară, a operaţionalizării. În această etapă se construiesc procedeele de măsurare a diferitelor concepte care intervin în cercetare (de exemplu: coeziunea grupului, participarea la activităţile grupului de elevi, motivaţia pentru participarea la orele de educaţie fizică, bugetul de timp liber, bugetul de timp alocat pentru activităţi fizice, etc.). Finalitatea acestei etape este asigurarea unei cât mai bune validităţi şi fidelităţi a măsurărilor noastre.

Chestionarul reprezintă o listă de întrebări. Întrebările corespund indicatorilor identificaţi pentru conceptele pe care dorim să le măsurăm. De exemplu, conceptului de satisfacţie faţă de orele de educaţie fizică poate să îi corespundă un singur indicator, şi deci, un singur item:

Cât de mulţumit sunteţi de orele de educaţie fizică?
4. foarte mulţumit 3. mulţumit 2. nemulţumit 1. foarte nemulţumit 9. nu ştiu/ NR

Orice întrebare din chestionar are un rost. În mod normal derivă dintr-un set de ipoteze referitoare la fenomenul cercetat. Adeseori, ipotezele nu sunt explicitate, dar ele au orientat, chiar dacă nu sistematic şi conştient, construcţia instrumentului.

Să mai menţionăm că regulile de formulare a întrebărilor din chestionar se aplică atât în anchetele indirecte cât şi în cele directe. Chiar dacă în cazul administrării cu operatori putem să ne bizuim pe aceştia, care pot adapta formulările la capacitate de înţelegere a subiecţilor, cel mai bine este ca întrebările să fie formulate şi în chestionarele din anchetele directe ca şi cum ar fi destinate auto-administrării iar operatorilor să li se solicite respectarea cât mai

strictă a formulărilor din chestionar, intervenţiile idiosincratice ale operatorilor putând provoca erori sistematice (Hatos, 2008).

În construcţia întrebărilor trebuie să se ţină cont de o serie de criterii (Becker):

- relevanţa – conţinutul întrebărilor trebuie să fie corelat cu tema şi să aibă relevanţă pentru obiectivele cercetării;
- simetria – fiecare întrebare trebuie să se refere la un anumit aspect particular şi unic al cercetării;
- claritatea şi simplitatea – întrebările trebuie să fie clare, simple, precise şi să reflecte într-o manieră consistentă sensul itemului la care se face referire;
- adaptarea limbajului – care trebuie să fie înţeles de către persoanele supuse anchetei (cf. Traşă, 2010).

Pretestarea chestionarului şi studiul pilot

Un moment care nu poate să lipsească din elaborarea instrumentului unei anchete este pretestarea chestionarului. După elaborarea chestionarului într-o primă formă, acesta este aplicat unui lot de subiecţi selectat din populaţia cercetării. Analiza rezultatelor acestei aplicări poate aduce mai multe contribuţii valoroase la producerea, în final, a unui chestionar cât mai bun:

- Identificarea întrebărilor care produc multe non-răspunsuri sau răspunsuri evazive;
- Identificarea erorilor de formulare a întrebărilor sau a variantelor de răspuns;
- Stabilirea variantelor de răspuns la întrebările închise prin înregistrarea acestora prin întrebări deschise în pretestare;
- Indentificarea unor întrebări necesare dar ignorate iniţial;
- Aprecierea validităţii şi fidelităţii unor instrumente de măsurare complexe (Hatos, 2002).

Mărimea şi modul de selecţie al eşantionului folosit la pretestare variază în funcţie de resursele şi obiectivele cercetării. În cazul unui studiu vast, care foloseşte multe întrebări inedite, în care precauţia metodologică este importantă, este bine să se realizeze pretestarea cu sub-eşantioane aleatoare suficient de mari pentru a se putea aprecia aspecte precum incidenţa non-răspunsurilor sau validitatea concurentă a unor instrumente (Hatos, 2002).

Tipuri de întrebări

După conţinut

a. **Factuale**: prin care se înregistrează stări şi acţiuni ale indivizilor sau ale comunităţilor în care trăiesc. Se referă la date direct observabile, dar deoarece observaţia ar costa prea mult, preferăm să-i întrebăm direct pe subiecţi (Hatos, 2002).

Ex. De câte ori ai jucat fotbal în ultima lună? .....

Întrebările de identificare trebuie plasate la finalul chestionarului pentru a nu permite modificarea răspunsurilor. Oricum, subiectul trebuie asigurat că aceste informaţii socio-demografice sunt solicitate doar datorită rigorilor cercetării, anonimatul răspunsurilor fiind asigurat (Hatos, 2002).

b. **De opinie**, prin care se înregistrează tendinţe, date referitoare la universul interior al subiectului, adică păreri, opinii, atitudini, motivaţii, credinţe. Acestea nu pot fi obţinute prin observaţie directă, e nevoie de interogarea subiecţilor. Interesul pentru opinii este justificat de presupoziţia că universul „interior" al persoanei explică în mare parte comportamentul acesteia. Măsurări valide şi fidele ale atitudinilor presupun utilizarea scalelor, adică a mai multor întrebări care să acopere extensiunea

conceptului atitudinal şi să elimine erorile sistematice care ne pândesc la fiecare întrebare în parte (Hatos, 2002).

c. **Cunoştinţe**: care pot fi utilizate pentru a evalua gradul în care subiecţii cunosc anumite subiecte, pentru a evidenţia preocupările intelectuale ale subiecţilor ori pentru a verifica onestitatea sau doar simpla tendinţă a subiecţilor de a oferi răspunsuri dezirabile din punct de vedere social (Hatos, 2002).

După forma de înregistrare

a. **Închise**, precodificate – care au variante de răspuns prestabilite;
b. **Deschise**, postcodificate – care nu au variantele de răspuns prestabilite. Pe lângă acestea apar destul de des următoarele variante:

- Întrebările **aparent deschise** – când formularea întrebării este tipică întrebărilor închise, dar subiectului nu i se cere să aleagă dintre variantele prestabilite, ci operatorul introduce răspunsul liber primit într-una dintre variantele prestabilite din chestionar.
- Întrebări **semi-deschise** (sau semi închise) când alături de variantele prestabilite apare şi o variantă deschisă (Hatos, 2002).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Măsurarea audienţelor

Au fost propuse diverse definiţii pentu acest concept, supus unei sumare treceri în revistă în acest capitol, unde analiza a fost preponderent axată pe studiul sistemului de măsurare a audienţei în SUA.

"Grup sau masă de ascultători, privitori sau spectatori. Grup de indivizi supuşi unor programe de radio sau de televiziune ori unor anunţuri publicitare" (Ellemor, 1995).

"Difuzarea desemnează numărul concret de publicaţii vândute, în opoziţie cu tirajul, numărul de exemplare imprimate şi cu audienţa, numărul total al cititorilor" (Baylon, Mignot, 2000).

Există astăzi suficiente date despre mărimea şi structura audienţei mass-media, cele mai multe provenind de la producători media, ceea ce induce suspiciuni asupra unor interese ascunse în atragerea publicităţii, astfel încât asemenea informaţii sunt cel mai adesea lipsite de utilitate pentru cercetătorii fenomenului mediatic. Dificultatea esenţială în măsurarea audienţei este dată de lipsa de unitate a metodelor folosite, de varietatea lor adică, în SUA dezvoltându-se, de mai mulţi ani, o adevărată industrie de stabilire a ratelor de audienţă.

Tehnicile de bază pentru stabilirea audienţei în radiodifuziune, utilizate adesea în combinaţii, sunt:

1) INTERVIURILE. La începutul activităţii sale, A. Crossley îşi construia sondajele pe baza telefoanelor date unor persoane alese absolut la întâmplare. Metoda e folosită şi astăzi în exclusivitate de către unele companii. Altele realizează interviuri faţă în faţă, mai bogate în observaţii şi informaţii, dar mai costisitoare şi necesitând mai mult timp (Popa, 2007).
2) JURNALELE. Multe companii de rating (termenul este venit pe filieră americană şi desemnează cotele de audienţă) oferă indivizilor selectaţi formulare pe care aceştia să le completeze cu date referitoare la progamul sau canalul

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

vizionat la un anumit moment. Asemenea fomulare date spre completare fiecărui membu al gospodăriei, cu vârsta peste 12 ani, sunt apoi trimise companiei, care le centralizează şi interpretează (Popa, 2007).

3) DISPOZITIVE METRICE. Pentru soluţionarea problemei, Nielsen şi Arbitron au creat noi dispozitive, denumite *peoplemeters*, care presupuneau identificarea persoanei care privea la televizor, la un moment dat. Aceste aparate cereau o mare doză de responabilitate din partea celor incluşi în eşantion, responsabilitate pe care nu toţi o aveau. De aceea, s-a găsit o altă soluţie: *passive meters*, care recunoşteau în mod automat, în funcţie de masa corporală, persoana care privea la televizor (Popa, 2007).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cercetarea calitativă în ştiinţele sociale şi ale comunicării

Cercetarea calitativă reprezintă „studierea oamenilor în mediul lor natural, în viaţa de toate zilele. Ea vizează cunoaşterea modului în care trăiesc oamenii, în care vorbesc şi se comportă, precum şi a lucrurilor care îi bucură şi îi supără. Ea ţinteşte mai ales spre cunoaşterea sensului pe care îl au pentru oameni propriile cuvinte şi comportamente" (Emerson, 1983).

Norman şi Yvona (apud Chelcea, 2007: 72) definesc cercetarea calitativă ca fiind un proces de concentrare a mai multor metode, implicând o abordare interpretativă şi naturalistă a subiectului studiat.

Petre Iluţ (1997) consideră că sunt trei accepţiuni principale în care este utilizată analiza calitativă în cercetare:

1) cea de multi-, inter- sau chiar transparadigmatică;

2) cea de paradigmă majoră, care include unele paradigme particulare, dar nu pe cea pozitivistă;

3) cea de strategie metodologică concretă (metode şi practici de cercetări empirice) şi de finalizare şi prezentare a rezultatelor, care poate avea un caracter aparadigmatic.

Petru Iluţ (1997) consideră cercetarea calitativă un domeniu de investigaţie de sine stătător. El transcende discipline, domenii şi subiecte tematice. O complexă şi interconectată familie de termeni, concepte şi asumpţii înconjoară termenul «cercetări calitative». Acestea includ tradiţii asociate postpozitivismului, poststructuralismului şi multe perspective de cercetare calitativă sau metode conectate studiilor culturale şi interpretative.

BCU IASI

Experimentul în domeniul ştiinţelor sociale

În domeniul ştiinţelor sociale şi al sănătăţii există un interes crescut al unor ramuri pentru a evalua în ce măsură unele programe, servicii, tratamente îmbunătăţesc calitatea vieţii indivizilor. Tocmai din acest motiv, cunoaşterea bunăstării percepută de beneficiarii serviciilor este relevantă nu numai din perspectiva conceptului de calitate a vieţii (Verdugo, Sabeh apud Verdugo et al., 2005), ci şi din perspectiva evaluării efectelor, calităţii şi importanţei intervenţiei (Drummond apud Verdugo et al., 2005).

1. Experimentul clinic

O cercetare aparte utilizată în principal în ştiinţele medicale pentru a se stabili efectele introducerii unei variabile aleatorii îl constituie experimentul. Experimentul este o formă de observaţie structurată realizată în cadrul artificial al unui laborator (Chelcea, 2001). Experimentul poate avea o valoare deosebită în procesul de verificare (cantitativă) a ipotezelor cauzale (Chelcea, 2001). Psihologia experimentală ca ramură a ştiinţei urmăreşte validarea unor ipoteze prin variaţia controlabilă a unei singure variabile în condiţiile menţinerii constante a tuturor celorlalte. În ceea ce urmează ne vom referi la experimentul clinic aleatoriu ca formă de experiment social.

Procesul de design al unui experiment de tipul trial randomizat poate fi conceptualizat în 5 întrebări (Green, 2002: 5-7):

CE? A conduce un trial randomizat implică comparaţia a două sau mai multe grupuri de intervenţie în ceea ce priveşte rezultatul aşteptat. O primă întrebare se referă la ce anume se compară. Structura unui experiment poate cuprinde o varietate largă de situaţii de comparaţie, printre care:

- o intervenţie nouă versus o condiţie de „ne-intervenţie";
- o intervenţie experimentală nouă versus placebo;
- o intervenţie versus o altă intervenţie;
- o intervenţie versus aceeaşi intervenţie la care se adaugă un element în plus (Vlasă, 2011).

CARE? Ceea ce face un experiment (trial randomizat) să fie etic este prezenţa incertitudinii, şi anume nu se ştie care dintre cele două alternative de intervenţie este mai eficientă. Un experiment asigură o evaluare imparţială a consecinţelor alegerii unei intervenţii şi nu alta (Vlasă, 2011).

DE CE? Obiectivele unui experiment trebuie să fie clar definite. De asemenea, este de dorit ca un trial să aibă o metodă adecvată de măsurare a rezultatelor. În cazul în care se stabileşte o definiţie clară a conceptului de succes în faza de design a unui trial, aceasta poate fi considerată o măsură practică de evaluare a rezultatelor (Vlasă, 2011).

CINE? Este esenţial să fie definit criteriul de eligibilitate pentru experiment. Capacitatea de a recruta un număr mai mare de participanţi pentru experiment poate spori rezultatele statistice, furnizând un nivel mai mare de generalizare.

CÂŢI? Un aspect esenţial în design-ul unui experiment este determinarea mărimii eşantionului şi a duratei de intervenţie. Numărul de participanţi la trial trebuie să fie adecvat pentru a produce efecte particulare ale intervenţiei. Prin mărirea numărului de participanţi creşte gradul de precizie al efectelor intervenţiei (Vlasă, 2011).

Cercetarea experimentală urmăreşte obţinerea unor rezultate repetabile ca să certifice aplicabilitatea rezultatelor în orice situaţie reală care să corespundă cel puţin parţial situaţiei experimentale. În practică cel mai adesea se stabileşte un grup martor şi un grup experimental care îndeplinesc aceleaşi condiţii fiind considerate omogene şi relativ simetrice. Grupului experimental i se aplică o variabilă independentă prin măsurarea căreia se pot trage concluzii referitoare la ipotezele propuse. În cercetarea clinică, experimentul poate măsura efectele introducerii unui nou tratament, al unui nou protocol terapeutic. În psihologia experimentală sunt testate experimental reacţii ale subiecţilor putând fi verificate ipoteze cu privire la specificităţi comportamentale. În asistenţa socială se poate verifica prin metoda experimentală eficacitatea unei abordări a intervenţiei faţă de altele anterioare. Experimentul social implică o

serie de limite de natură etică. În ceea ce privește practica experimentală sunt formulate o serie de coduri etice care trebuiesc riguros urmărite (Astarastoae, Loue, Ioan, 2009).

Codul de la Nuremberg prevede:

- caracterul obligatoriu al consimțământului voluntar al participanților;
- caracterul benefic pentru societate a rezultatelor și imposibilitatea de a obține rezultate prin alte metode;
- fundamentarea studiului pe rezultate anterioare obținute înafara experimentelor pe subiecți umani care să presupună anticiparea unor rezultate a experimentului de față;
- trebuie evitată lezarea fizică sau psihică inutilă;
- renunțarea la efectuarea oricărui experiment dacă există indicii că lezarea subiecților este semnificativă;
- experimentele trebuie conduse de către persoane cu calificare științifică corespunzătoare;
- subiecții trebuie să se poată retrage oricând din cercetare chiar dacă aceasta ar afecta buna funcționare a cercetării și rezultatele acesteia;
- cercetătorul trebuie să fie gata să întrerupă sau să încheie experimentul atunci când consideră că desfășurarea acestuia afectează participanții în continuare,

Principiile eticii cercetătorilor pe subiecți umani și anume: respectul pentru persoană, principiul beneficiului și cel al justiției (Astarastoae, Loue, Ioan, 2009) sunt aplicabile în orice fel de cercetare, inclusiv cea socială.

Cercetarea experimentală este considerată din acest punct de vedere de unii cercetători (Miftode, 2003; Chelcea, 2001) ca având cele mai serioase implicații etice. De aceea în ceea ce privește experimentul pe populații numeroase unde este imposibil de obținut consimțământul informat este de obicei înlocuit de cercetarea participatorie și metoda participantului observator prin care observatorul participă direct la viața comunității studiate, ceea ce se presupune că o afectează cel mai puțin. O altă metodă

experimentală este aşa zisul Experimentul Ex. post facto şi anume analiza unui eveniment deja petrecut ca şi cum ar fi avut caracterul unui experiment identificându-se variabile aleatorii.

Cercetarea acţiune ca practică discursivă

Cercetarea[4] acţiune tradiţională a fost definită metodologic de către fondatorul psihologiei sociale şi organizaţionale şi a dinamicilor de grup: Kurt Lewin. Teoriile sale pornesc de la conceptul de analiză a câmpului de forţe ce constituie un cadru constructiv a identificării unor factori şi forţe ce influenţează o situaţie socială. Termenul de cercetare acţiune a fost introdus de Kurt Lewin în studiul *Action Research and Minority Problems* (1946: 34-36). Cercetarea acţiune este descrisă ca o cercetare comparativă asupra condiţiilor şi efectelor diferitelor forme de acţiune socială şi a cercetărilor ce conduc spre acţiune socială. Metoda utilizează o spirală de paşi, fiecare compus dintr-un circuit de tipul planificare, acţiune, identificare a faptelor sociale şi a rezultatelor acţiunii (Lewin, 1946: 34-36). Caracteristica fundamentală a cercetării acţiune este *practica cercetării colaborative şi utilizarea unor metode colaborative,* constituindu-se o comunitate de practică în vederea transformării metodologiilor de rezolvare a problemelor la nivelul comunităţii vizate. Cercetarea acţiune este o anchetă interactivă care pune în acţiune simultan procesul rezolvării de probleme cu cel de analiză colaborativă a datelor cercetării în scopul înţelegerii funcţionării şi implementării schimbărilor la nivelul organizaţiei (Reason, Bradbury, 2006). Din perspectiva semiotico-hermeneutică observăm că avem de-a face în realitate cu modele de practici discursive, cercetarea având o natură calitativă specifică ce implică o latură semiotică şi fenomenologică pronunţată, în comparaţie cu cercetările sociologice tradiţionale, a căror latură cantitativă, de analiză a unor variaţii cu caracter statistic era predominantă. În cercetarea acţiune avem mai degrabă de-a face cu practici de analiză

[4] O prima variantă a acestui text a apărut în volumul *Dimensiuni etice ale comunicării în post modernitate*, Editura Lumen, 2009.

simbolică, aplicabile unor situaţii socio-culturale particulare, probabil irepetabile.

O taxonomie a cercetării acţiune cu referire la studiile vizând comunităţile multiculturale o propun cercetătorii Cassell, Buehring, Symon şi Johnson (2006):

– *Cercetarea acţiune ca experiment social*: fiind cea utilizată originar de Kurt Lewin, fundamentându-se pe o epistemologie obiectivistă în cadrul monismului metodologic, şi pornind de la o presupoziţie ontologică realistă: realitatea socială există cu adevărat, şi poate fi cercetată în mod obiectiv, rezultatele putând fi obţinute prin aplicarea unei metodologii corecte, şi descriind în mod exact realitatea socială (Cassell et all, 2006).

– *Cercetarea acţiune inductivă*: este de asemenea de orientare pozitivistă, urmărind accesul în mod inductiv a cercetătorilor la contextul cultural în starea sa naturală. Modelul cercetării acţiune inductivă se bazează pe o epistemologie de tip hermeneutic, şi pe o semiotică a faptului social, privilegiind metodele comprehensive (bazate pe înţelegere), în cadrul dezvoltării unor metode calitative, sub forma de „Grounded Theory", ce ghidează intervenţia ulterioară (Cassell et all, 2006). Grounded Theory este considerată modalitatea privilegiată de investigare calitativă a socialului, care presupune construcţia categoriilor şi ipotezelor cercetării printr-un proces de interpretare a datelor colectate, mai degrabă decât utilizarea cercetării sociale pentru validarea unor ipoteze cu caracter teoretic propuse apriori de cercetător şi supuse validării (O'Connor, Netting, Thomas, 2008: 28-45). Simona Branc precizează în acest sens că Grounded Theory presupune generarea sistematică a conceptelor şi teoriilor pe baza datelor colectate, fiind o „modalitate inductivă ce porneşte de la observaţii generale", urmând ca în procesul de analiză a datelor primare să se formeze categoriile conceputuale (Branc, 2008: 83). Ştefan Cojocaru atrage atenţia asupra avantajelor utilizării cercetărilor calitative şi în special a

Grounded Theory în evaluarea programelor, dată fiind evitarea contaminării rezultatelor cu opinii predefinite ale cercetătorului (2007: 211-224). În acest sens, cercetarea calitativă are avantajul de a obţine interpretări pornind de la opiniile exprimate de cei intervievaţi şi nu de la presupoziţiile proprii. Un exemplu interesant îl prezintă Daniela Cojocaru (2011), care analizează construcţia socială a copilăriei şi parentalităţii din perspectiva construcţionistă utilizând constrângerile epistemice ale Grounded Theory.

– *Cercetarea acţiune participativă*: porneşte de la două presupoziţii diferite, prima conform căreia membrii comunităţii cercetate participă activ la întreaga cercetare din etapa de design a cercetării până în cea de diagnosticare şi adoptarea unor strategii de acţiune, rolul cercetătorului fiind acela de facilitator (O'Connor, Netting, Thomas, 2008). O a doua perspectivă se adresează întregii comunităţi, analizându-se „nevoia de schimbare" apărută la nivelul comunităţii în proprii săi termeni. Cercetarea se bazează pe interviuri şi focus grupuri, având menirea de a putea genera o planificare strategică ulterioară, şi de a da feedback membrilor comunităţii cu privire la transformarea problemelor cu care aceştia se confruntă într-o agendă organizaţională.

– *Intervenţia - Cercetarea participatorie*: Vizează participarea indivizilor comunităţii la procesele politice, cum ar fi cel de democratizare. Modelul pleacă de la teoria critică asupra proceselor de democratizare a practicilor sociale. Habermas aduce în atenţia epistemologilor, modificarea experienţelor senzorial-perceptive sub influenţa experienţei culturale, justificând astfel critica epistemologiilor de tip pozitivist (O'Connor, Netting, Thomas, 2008).

– *Cercetarea acţiune deconstructivă*: caracterizată de presupoziţia că limbajul- cu referire la orice tip de metanaraţiune- nu poate reda realitatea. Cotitura lingvistică propune (hyper)realitatea ca fiind constituită din serii de constructuri sociale. Se pot astfel construi tot atâtea realităţi

câte modalităţi de a le descrie putem constitui (O'Connor, Netting, Thomas, 2008). Cercetarea acţiune deconstructivistă are postmodernismul ca paradigmă constitutivă. O altă versiune de *Cercetare acţiune deconstructivă* este în viziunea lui O'Connor construcţionismul promovat de Gergen. Se aduce în discuţie anihilarea unor semnificaţii prin *„acordul democratic"* asupra interpretării unui discurs (O'Connor, Netting, Thomas, 2008). Construcţionismul este, în viziunea noastră, în acord cu O'Connor, un constituient al discursului postmodern şi deconstructiv, dar poate fi considerat ca punct de plecare a efortului transmodern de reinterpretare integrativă a realităţii, prin acţiunea afirmativă. În acest sens, în cadrul paradigmei afirmative, pornind de la construcţionism, s-a dezvoltat „ancheta apreciativă". Aceasta vizează sesizarea şi amplificarea pozitivului, şi construcţia socialului pornind de la elementele de pozitivitate inerentă în cadrul oricărei comunităţi.

Literatura de specialitate defineşte la rândul său următoarele tipuri majore ale cercetării acţiune:

- *Ştiinţa acţiunii* îşi propune studierea designului atitudinal a persoanelor aflate în dificultate. Argyris consideră că acţiunile umane sunt programate să atingă consecinţele dorite fiind guvernate de o serie de variabile din mediu (Argyris, Putnam, Smith, 1985).

– *Cercetarea colaborativă.* Modelul porneşte de la ideea că toţi participanţii activi la cercetarea acţiune sunt de fapt pe deplin implicaţi în aceasta în calitate de cercetători (Heron, 1996: 56).

– *Cercetarea acţiune participatorie.* Acest model implică toate părţile relevante în examinarea comună a acţiunilor curente văzute ca problematice în scopul de a le schimba sau îmbunătăţi. Metoda se bazează pe o reflecţie critică asupra contextului istoric, politic, cultural, economic în care acţiunea se produce (Wadsworth, 1998).

– *Ancheta dezvoltare–acţiune* – se bazează pe auto-transformarea acţiunilor la nivelul organizaţiei într-o manieră mai activă şi mai durabilă.

– *Abordarea teoriei vii* (Whitehead, McNiff, 2011) - cei doi consideră că indivizii generează teorii explicatorii sub influenţa propriei educaţii ce acţionează în procesul propriu de învăţare proprie cât şi a celorlalţi.

Triangularea şi problematica validităţii în cazul cercetărilor calitative

Simona Branc (2008) consideră triangularea ca fiind o tehnică frecvent utilizată în validarea datelor calitative. Alina Hurubean (2007) afirmă că: „Specialiştii în domeniul socioumanului pledează pentru respectarea, pe parcursul investigărilor ştiinţifice, a principiului triangulării (strategia de triangulare) care porneşte de la premisa că realitatea socioumană fiind foarte dinamică şi complexă impune combinarea mai multor perspective teoretice, metodologice, precum şi consultarea mai multor surse de date cu scopul de a obţine o imagine cât mai completă (mai bogată) şi mai validă a realităţii studiate" (Hurubean, 2007: 17). În literatura de specialitate, se vorbeşte despre patru tipuri de triangulare: a datelor, a cercetătorului, teoretică şi metodologică. Triangularea datelor (a surselor) presupune culegerea datelor din mai multe surse (persoane, grupuri, contexte sociale). De exemplu, cercetarea fenomenului abandonului şcolar la adolescenţi poate fi studiat în şcoli din mediul rural sau urban, în şcoli publice comparativ cu şcolile particulare. Triangularea cercetătorului se referă la situaţia în care mai mulţi cercetători vor participa la cercetare sau traseul investigării realizat de un cercetător va fi reluat de un alt cercetător (pentru verificarea/ validarea rezultatelor) (Caras, 2011).

În general, adepţii triangulării definesc *dubla ei utilitate* în ştiinţele sociale:

- ca proces de validare cumulativă (prin convergenţa datelor) sau

- ca proces de „compunere" a unei imagini mai complete a realităţii (prin complementaritatea datelor) (Kelle, 2001: 8; Cojocaru

D., 2011).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Deşi în literatura metodologică există un consens foarte larg în chestiunea utilităţii triangulării, *triangularea metodologică* (cunoscută şi ca abordare multimetodică) a făcut obiectul multor critici legate de formulele „imprudente" de triangulare în cadrul aceluiaşi studiu, bazate pe premize ontologice şi epistemologice contradictorii, subîntinse cadrului teoretic al cercetării. În ciuda controverselor încă vii în această dezbatere, „dialogul paradigmelor", recunoaşterea faptului că toate metodele sunt producţii interactive, hibride, emergente, s-a impus din ce în ce mai mult, împreună cu ideea bricolajului pragmatic şi a practicilor interpretative multiple (Denzin, 2010: 423; Cojocaru D., 2011). O metaforă alternativă triunghiului, propusă în cercetarea calitativă pentru a ilustra bogăţia şi complexitatea creaţiei calitative, precum şi procesul de *bricolare* complexă, este aceea a cristalului multifaţetat (Richardson, 2003).

„ Propun ca imaginea centrală pentru validitate în textele postmoderne să nu fie triunghiul, un obiect rigid, fixat, bidimensional. Mai degrabă, imaginea centrală este cristalul, care combină simetria şi substanţa într-o varietate infinită de forme, substanţe, transmutaţii, multidimensionalităţi şi unghiuri de abordare. Cristalele cresc, se schimbă, se degradează, dar nu sunt amorfe. Cristalele sunt prisme care reflectă externalităţile şi le refractă, creând diferite culori, modele şi forme. Ceea ce vedem noi depinde de unghiul din care privim. Nu triangulare, cristalizare. În textele hibride postmoderne am trecut de la geometrie plană la teoria luminii, în care lumina poate fi deopotrivă şi undă şi corpuscul. Cristalizarea, fără să piardă structura, deconstruieşte ideea tradiţională de „validitate" (simţim că nu există un adevăr unic, vedem cum textele se validează prin ele însele) şi cristalizarea ne furnizează o înţelegere mai profundă, complexă, chiar dacă parţială, a temei. Paradoxal, ştim mai mult şi ne îndoim de ce ştim. În mod ingenios, ştim că întotdeauna se poate şti mai mult" (Richardson, 2003: 517-518).

Interviul

Interviul apare ca un procedeu de investigaţie ştiinţifică care prin intermediul procesului comunicării verbale ajută la culegerea de date în legătură cu scopul urmărit" (Pinto, Grawitz, 1964: 591). Tehnica interviului, consideră Vasile Miftode (2003: 244) are menirea de a ne furniza date suplimentare şi complementare cu privire la tema studiată, care vor fi ulterior combinate cu datele obţinute prin alte tehnici de investigaţie în vederea formulării unor concluzii cu privire la universul cercetat.

În cadrul interviului se utilzează în general întrebări deschise care să permită intervievatului o cât mai largă exprimare a opiniilor sale, o descriere exactă a problemelor cu care se confruntă, aşa cum el o percepe (Sandu, 2002: 78). Interviul nu este însă numai o simplă discuţie "în doi", ci şi o tehnică de investigaţie ştiinţifică, aplicată de echipe mai mult sau mai puţin numeroase pentru cunoaşterea ştiinţifică şi "inter-disciplinară" a unui anumit fenomen sau domeniu social, caz în care "discuţia în doi" (de tip oarecum, ziaristic, reportericesc) se "integrează" unui ansamblu de mijloace de culegere a datelor, ca etapă sau ca "moment" al unui demers sociologic (Miftode, 2003).

În *Tratatul de psihologie socială*, Roger Daval şi colaboratorii (1967: 121) fac distincţiile cuvenite intre situaţia de interviu şi fenomenele psihosociologice amintite:

1. Interviul presupune *întrevederea*, dar nu se confundă cu aceasta. Oamenii se întâlnesc chiar fără scopul de a obţine informaţii unii de la alţii, ci pur şi simplu pentru a se vedea, pentru plăcerea de a fi împreună. Chiar dacă îşi vorbesc, nu înseamnă neapărat că schimbă informaţii. Evident, interviul poate constitui un scop al întrevederii, dar întâlnirea dintre două sau mai multe persoane adesea are cu totul alte scopuri.

2. Nu există interviu fără *convorbire*, dar nu orice conversaţie constituie un interviu. Convorbirea presupune schimbul de informaţii în legătură cu o temă sau alta. Persoanele care

conversează schimbă frecvent rolurile de emiţător şi de receptor. Informaţia nu este direcţionată într-un singur sens, nu există un conducător al discuţiei, aşa cum stau lucrurile în cazul interviului.

3. Interviul reprezintă mai mult decât un *dialog* – apreciază Roger Daval –, pentru că nu totdeauna dialogul are drept scop obţinerea de informaţii. În filme, de exemplu, dialogul permite exprimarea stărilor sufleteşti; în filosofie prin dialog se exprimă ideile, gândirea, concepţia autorilor. Dialogurile socratice sunt veritabile reflecţii filosofice, nu căutarea obţinerii unor informaţii. Nici Socrate şi nici Platon nu „intervievau", ci îşi expuneau în dialogurile lor concepţiile filosofice.

4. Interviul nu poate fi confundat cu *interogatoriul*, deşi, şi într-un caz şi în celălalt, există o persoană care pune întrebări, care dirijează discuţia. Obţinerea informaţiilor prin interogatoriu evocă obligaţia de a răspunde, constrângerea exterioară. Din contră, interviul presupune libertatea de expresie a personalităţii, chiar bucuria oamenilor de a-şi spune cuvântul, de a-şi face publice opiniile (Burlacu, 2010).

În interviul comprehensiv calitativ anchetatorul se angajează puternic în formularea întrebărilor pentru a provoca angajarea respondentului. Analiza datelor obţinute se face în colaborare cu cel intervievat. "De ce?", "Cum?" sunt întrebări care se pun în cazul în care informaţiile necesită clarificări. Astfel, interpretările capătă un plus de obiectivitate, rezultatele fiind mai realiste (Burlacu, 2010).

Sociologii construcţionişti alături de cei constructivişti consideră că socialul nu poate fi înţeles separat de percepţia subiectivă a individului, separat de cunoaşterea comună (Burlacu, 2010). Demersul comprehensiv porneşte de la ideea că oamenii nu sunt simpli purtători de informaţii, ci participă la construirea socialului (Gergen, 2005). Indivizii sunt deţinători de informaţii care trebuie abordate din interior, prin intermediul sistemului de valori al indivizilor- înţelegându-se maniera prin care sensul realităţii sociale emerge printr-un proces de mediere a interpretărilor.

Clasificări ale interviului după structură

În funcţie de gradul de structurare avem 3 forme de interviu: structurat, semistructurat şi nestructurat. Interviul structurat (Miftode, 2003) se bazează pe întrebări formulate rigid şi într-o ordine şi succesiune prestabilită. Vizează uniformizarea tipurilor de informaţie primite de la respondenţi şi o aplecare relativ uniformă de către toţi operatorii.

Interviul semistructurat se bazează pe un ghid cu întrebări precis formulate dar care lasă succesiunea întrebărilor şi uneori modalitatea de formulare a acestora la latitudinea intervievatorului.

Interviul nestructurat vizează aplicarea unor întrebări la latitudinea intervievatorului. Ghidul de interviu vizează axele tematice ce vor fi atinse. Intervievatorul poate omite întrebări sau introduce întrebări noi în funcţie de cum evoluează efectiv interviul. Vom prezenta în continuare un ghid de interviu ce poate fi utilizat pentru investigarea stilului de viaţă a pacientului diabetic.

GHID DE INTERVIU

Subiectul intervievat: tânăr între 16-25 de ani suferind de diabet tip 1 insulino-dependent.

Modalitatea de aplicare: interviu semistructurat. Operatorul are libertatea de a aplica întrebările în ce ordine consideră necesar şi de a aplica întrebările suplimentare care rezultă din contextul interviului, inclusiv de a introduce alte întrebări clarificatoare suplimentare.

Contextul aplicării : interviul se va aplica într-un cabinet de diabetologie. Se obţine în prealabil acordul subiectului şi a medicului diabetolog. Interviul se înregistrează cu acordul subiectului.

Durata interviului: aproximativ 60 minute

Obiectivul interviului: înţelegerea strategiilor de adaptare a individului la situaţia de viaţă.

Rezultatul urmărit realizarea unui studiu de caz cu privire la dezvoltarea autonomiei la tânărul cu diabet.

Beneficiarul cercetării: Programul Postdoctoral Etica politicilor de sănătate, implementat de UMF Iaşi G.T Popa cu finanţare din Fondul Social European POSDRU.

Desfăşurarea interviului: Operatorul informează subiectul cu privire la scopul ştiinţific al cercetării formulat în termenii pe care subiectul să-i poată înţelege (Exemplu: Suntem o echipă de cercetători care dorim să aflăm modalitatea în care Dumneavoastră reuşiţi să integraţi în viaţa de zi cu zi tratamentul cu insulină, situaţiile cu care vă întâlniţi şi modul în care ele vă transformă). Se comunică subiectul caracterul confidenţial al interviului, dreptul de a nu răspunde la întrebări sau a opri interviul la orice moment. Se comunică faptul că interviul nu urmăreşte să-l pună pe subiect într-o situaţie stresantă şi disconfortabilă.

1. Suneţi-mi vă rog cum aţi depistat că suferiţi de această boală?

Indicaţii pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: De cât timp suferă de diabet? Contextul în care a fost depistat diabetul. Cum a ajuns să fie diagnosticat? Cine şi în ce mod i-a comunicat diagnosticul? Cum s-a simţit şi ce stare a avut în momentul în care a primit diagnosticul de diabet? Care a fost prima reacţie? Se insistă asupra semnificaţiei comunicării diagnosticului, asupra subiectului şi a modului în care aceasta i-a schimbat universul de valori (schimbarea anticipată în momentul diagnosticului - nu va putea consuma anumite feluri de mâncare, va fi dependent de injecţia cu insulină, va putea fi stigmatizat şi marginalizat, va trebui să aibă grijă de propria persoană şi sănătate).

2. Descrieţi o zi obişnuită din viaţa Dumneavoastră.

Indicaţii pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: Modul administrării insulinei şi a altor medicamente. Structurarea activităţilor zilnice în jurul actului terapeutic. Regimul alimentar. Se insistă asupra responsabilităţii asupra propriului regim alimentar şi rezistenţa la tentaţii alimentare, adaptarea membrilor familiei la regimul de viaţă a diabeticului (mănâncă şi ceilalţi membri

ai familiei dietetic?). Cum se adaptează în societate (când are o ieşire în oraş cu prietenii, dacă îşi adaptează programul zilnic la orele care trebuie să-şi injecteze insulina). Dacă folosesc glucometrul. Dacă îşi adaptează dozele de insulină în funcţie de indicaţiile glucometrului? Dacă există activităţi zilnice care sunt impiedicaţi sau îngreunaţi în a le executa. Dacă colegii de şcoală sau seviciu cunosc situaţia lui medicală. Dacă a sesizat o modificare a comportamentul acestora faţă de el? Se insistă pe povestea subiectului şi pe modul în care acesta îşi creează sens faţă de propria viaţă.

3. Povestiţi o zi din viaţa Dumneavoastră în care consideraţi că aţi avut un succes deosebit relativ la starea sănătăţii Dumneavoastră.

Indicaţii pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: ce semnifică pentru subiect să-şi ţină sănătatea sub control. Ce consideră el a fi un succes adaptarea la viaţa cu diabet. Succesul în alte domenii de activitate profesional, social, familial. Cum poate fi transferată strategia de succes în adaptarea la condiţia de bolnav cronic. Cum poate fi utilizată strategia de succes în creştera autonomiei sociale a individului.

4. Cum v-aţi adaptat la situaţia Dumneavoastră de persoană cu diabet?

Indicaţii pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: Ce activităţi din viaţă consideră că a trebuit să renunţe. Dacă, cum şi de către cine a fost influenţată decizia de a renunţa la acele activităţi? Dacă, cum şi de la cine s-a informat cu privire la boală. Consideră necesară o atenţie deosebită din partea celorlalţi şi drepturi suplimentare datorită condiţiei de sănătate. Dacă se consideră o persoană cu handicap. Dacă este privit ca o persoană cu dizabilităţi. Cum se simte faţă de acest lucru. Cum integrează în viaţa de zi cu zi situaţia de dezavantaj social, dacă aceasta există? Ce alte strategii de adaptare la situaţia de dezavantaj social dată de boala cronică mai pot fi identificate suplimentar faţă de situaţiile descrise

la întrebările anterioare? Care este relaţia subiectului cu prietenii, rudele, colegii şi cum s-a modificat această relaţie în urma bolii cronice? Se insistă asupra încurajării descrierilor subiectului asupra modului în care acesta interpretează situaţiile de viaţă şi îşi creează sens pornind de la ele. Se oferă libertate subiectului de a descrie orice experienţă pe care o consideră o adaptare la situaţia de persoană cu diabet.

5. Care este relaţia Dumneavoastră cu medicii şi sistemul medical.

Indicaţii pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: Ce medici merge? Dacă are un program bine stabilit? Dacă se respectă programul? Dacă apelează la HelpLine? Dacă îşi modifică singuri dozele de insulină? Sau urmează indicaţiile medicului? Dacă îşi modifică singuri dozele, după ce criterii? Care este atitudinea sa faţă de medici? Cum descrie el un medic în care poate să aibă încredere? După obţinerea unui diagnostic consultă şi alţi medici pentru confirmare? După ce criterii îşi alege medicul? Care este viziunea sa asupra sistemului medical? Cum decurge o vizită la medicul diabetolog? Cât timp durează? Cum se simte tratat? Ce informaţii primeşte la medicul diabetolog? Consideră că medicul este responsabil de sănătatea lui sau el însuşi este responsabil? Dacă şi cum l-a determinat medicul să urmeze tratamentul şi stilul de viaţă adaptat pentru diabetic? Consideră că are un stil de viaţă aparte faţă de alte persoane? Se simte dator faţă de medicul diabetolog sau faţă de sistemul medical? (I-a fost salvată viaţa într-o criză diabetică, etc.). În ce mod consideră că a beneficiat de programul naţional de diabet (glucometrul gratuit, insulină gratuită, popă de insulină sau alte facilităţi de care a beneficiat). Consideră acest lucru normal sau este o favoare pe care o primeşte de la sistemul medical? Se insistă asupra descrierilor făcute de subiect cu privire la interacţiunea sa cu sistemul medical.

BCU "CAROL I" INSTITUTE LIBRARY

6. Cum vă vedeţi în viitor?

Indicaţii pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: viziunea este una optimistă sau una pesimistă? Se gândeşte mai degrabă la posibile complicaţii ale diabetului sau are speranţă într-o terapie miraculoasă? Îl sperie gândul că va trebui să aibă un mod de viaţă specific pentru întreaga viaţă? Se consideră dator să-l urmeze sau este o dramă? Se vede pe viitor o povară pentru cei apropiaţi? Se insistă pe situaţii descrise de subiect în care şi-a prefigurat viitorul sau a fost pus în situaţia de a o face.

Focus grupul

Antonio Sandu, Simona Ponea[5]

Focus grupul[6] reprezintă un interviu de grup, focalizat pe o anumită temă, strict delimitată. Acesta face parte din categoria tehnicilor calitative de culegere a datelor pentru analiza percepţiilor, motivaţiilor, sentimentelor, nevoilor şi opiniilor oamenilor (Cojocaru S., 2005b).

Krueger şi Casey (2005) denumesc Focus grupul ca o "discuţie de grup planificată organizată pentru obţinerea percepţiilor legate de o arie de interes strict delimitată, desfăşurată într-un mediu permisiv; discuţia este relaxată şi adesea plăcută pentru participanţii care îşi împărtăşesc ideile şi percepţiile; membrii grupului se influenţează reciproc, răspunzând ideilor şi comentariilor".

Richard Krueger şi Mary Casey definesc focus grupul ca un tip de grup special din punct de vedere al scopului, mărimii a alcătuirii şi proceselor folosite. Aceasta reprezintă o modalitate de a înţelege mai bine cum se simt oamenii sau ce părere au faţă de o anumită problemă, faţă de un produs sau un serviciu (Krueger, Casey, 2005:21).

---

[5] Asistent de cercetare în cadrul Centrului de cercetări Socio-Umane Lumen

[6] O versiune anterioară a acestui capitol a fost publicată în volumul: *Grupul de Socializare apreciativă*, Editura Lumen, 2011.

Adrian Hatos (2011) consideră că focus grupul este o tehnică care poate fi folosită în cecetarea/evaluarea unei situaţii, probleme prin prisma interpretărilor pe care le dau oamenii acestora, a sentimentelor faţă de un anumit eveniment, fenomen, a opiniilor faţă de un program, produs, servicii, idei etc. Practic, el poate fi aplicat în toate domeniile vieţii sociale atunci când se urmăreşte obţinerea unor informaţii în mod nemijlocit de la persoane. Tehnica focus grupului este una calitativă, dar care nu exclude tehnicile de tip cantitativ.

Suntem de acord cu Maria Socoro Cristina Fernando (2010) care consideră că membrii focus grupului trebuiesc implicaţi în toate fazele procesului, aceştia fiind consideraţi co-cercetători în procesul de dezvoltare de noi propuneri de dezvoltare.

Dana Cojocaru consideră că interviul de tip focus grup se diferenţiază de interviul individual prin aceea că "focus grupul smulge o multiplicitate de perspective şi procese emoţionale într-un context de grup" (Cojocaru D., 2003a: 89) care produc date datorită interacţiunilor dintre indivizii participanţi, dar care nu încurajează discuţiile interactive dintre participanţi. Prin intermediul focus grupului se obţin date calitative care surprind comportamente ale indivizilor, percepţii şi opinii şi nu informaţii cantitative de tip cifric (Cojocaru S., 2005b).

Organizarea focus grupului

La focus grup participă între 6 şi 10 persoane în funcţie de criteriile vizate, de tema de cercetare şi implicaţia moderatorului (Cojocaru S., 2005b). Etapele unui focus grup sunt următoarele:

- stabilirea temei de discuţie;
- stabilirea structurii grupului şi a modalităţilor de selectare a participanţilor;
- elaborarea şi testarea ghidului de interviu;
- stabilirea datei, locului şi pregătirea acestuia pentru întâlnire;
- pregătirea moderatorului, a asistentului moderator;

- derularea focus grupului (Cojocaru D., 2003a; Cojocaru S., 2005b; Hatos, 2011).

Focus grup apreciativ

Focus grupul apreciativ reprezintă rezultatul mixării dintre focus grupul clasic, definit anterior şi interviul nondirectiv apreciativ. Antonio Sandu defineşte interviul apreciativ ca fiind un instrument operaţional în cadrul metodelor apreciative utilizat cu precădere în etapele de Discovery şi Dreaming. Interviul are o formă intenţional non directivă cu un focus asupra elementelor afirmative din discursul subiectului (Sandu, 2009; Cojocaru D., Cojocaru S., Bunea, 2009).

Literatura de specialitate prezintă utilizarea focus grupului în cadrul general al unei cercetări apreciative, sub forma unui interviu apreciativ, ca o componentă majoră a paradigmei apreciative sau respectiv ca parte a evaluării programelor sau organizaţiilor aplicând întreagă metodologie apreciativă sub forma interviului de grup (Preskill, Catsambas, 2006: 88).

Focus grupul apreciativ se diferenţiază de modelul clasic al acestei metode, pe de o parte, prin crearea unui ghid de focus grup cu accent pe elementele pozitive ce se doresc a fi identificate în urma implementării procesului, iar pe de altă parte a modelului 4D, specific anchetei apreciative, pe întreg parcursul derulării focus grupului. Astfel această metodă este structurată în 4 faze unde: în partea de Discovery sunt identificate acele elemente pozitive, acele "poveşti de succes" care definesc tema cercetată, în partea de Dream sunt conturate visele şi dorinţele participanţilor în legătură cu tema cercetată, în etapa de Design este proiectată structura ce poate sprijini viziunea ulterioară, iar în ultima faza, cea de Delivery, sunt stabilite la nivelul grupului acţiunile şi modul de implementare a planului ce vizează dezvoltarea viziunii stabilite în etapa a treia.

Un model similar focus grupului apreciativ, denumit Community Caffe, a fost aplicat în Londra de către Well London Community Engagement & Mapping Teams at The Institute for Health & Human Development, University of East London.

Simona Branc (2008) evidenţiază trei categorii de limite ale focus grupului, şi anume:

- primă categorie derivă din natura calitativă a investigaţiei şi e legată de relevanţa statistică slabă;

- a doua categorie de limite derivă din faptul că moderarea acestor interviuri este extrem de complexă, iar rezultatele depind într-o mult mai mare măsură de activitatea moderatorului decât în cazul unor interviuri obişnuite;

- a treia categorie de limite este şi cea mai importantă referindu-se la diverse fenomene de grup- efecte de polarizare (exagerarea opiniilor şi atitudinilor exprimate, ca efect al presiunii grupurilor); efectul de turmă- conformarea la normele grupului, contagiunea grupului, etc.

Mixarea metodelor şi metisarea teoriilor

Ştefan Cojocaru defineşte procesul de metisare a teoriilor ca fiind o formă de descoperire, construcţie şi argumentare a noi teorii pornind de la elementele unor paradigme diferite (2010: 148). Mixarea metodelor este văzută de Ştefan Cojocaru ca o utilizare a unor metode combinate în cercetarea socială ce vizează descrierea cât mai exactă şi fidelă a complexităţii realităţii sociale. Mixarea metodologică are avantajul diminuării erorilor inerente aplicării oricăror metodologii, pe de o parte, şi de a genera înţelesuri mai profunde şi mai largi, pe de cealaltă parte (2010: 144). Mixarea metodologică este aşadar un proces clarificatoriu şi generator de profunzime în procesul evaluării realităţii sociale, în timp ce metisarea generează inovaţie socială prin caracterul transparadigmatic.

Mixarea metodelor priveşte combinarea diverselor metode de cercetare atât cantitative cât şi calitative şi contextualizarea acestora. "Mixarea metodelor oferă atât date statistice uşor de reţinut şi de folosit în retorica decidenţilor cât şi analize calitative ce surprind profunzimea fenomenului".

Ştefan Cojocaru (2010) se opreşte asupra problemei validităţii în evaluare insistând asupra reproductivităţii rezultatelor, factorilor care influenţează validitatea internă, riscurile care apar în asigurarea validităţii externe. Soluţia pentru asigurarea validităţii evaluării este văzută în triangulare ca "o strategie prin care se folosesc diverse metode pentru a evalua acelaşi fenomen în scopul asigurării convergenţei". Sunt puse în evidenţă triangularea datelor (a surselor de date) a investigatorilor, a perspectivelor teoretice, a metodologiilor, a măsurătorilor, a concluziilor în cadrul studiului şi a concluziilor faţă de alte cercetări.

Cercetarea calitativă implică folosirea chibzuită şi colectarea unei varietăţi de materiale empirice – studii de caz, experienţe personale, introspecţie, interviuri, artefacte, texte şi producţii culturale (...) care descriu momentele obişnuite şi problematice precum şi semnificaţiile acestora în vieţile oamenilor. Prin urmare, cercetătorul pune în practică o gamă largă de practici interpretative interconectate, sperând întotdeauna la o mai bună înţelegere a subiectului (Denzin, Lincoln, 2003: 5). Şi pentru că fiecare din aceste practici fac lumea vizibilă într-un mod diferit, este binevenită utilizarea mai multor practici interpretative în orice studiu (Cojocaru D., 2011).

Bricolajul în cercetarea calitativă

Termenul de *bricolage* pleacă de la recunoaşterea diversităţii foarte mari a tradiţiilor intelectuale, filosofice, strategiilor, metodelor şi practicilor care se pot regăsi în cercetarea calitativă, diversitate care face dificilă definirea cu precizie a modului în care acţionează un cercetător calitativist.

Norman Denzin şi Yvona Lincoln (2003: 6) descriu utilizarea metodologiilor şi practicile multiple şi diverse ca *bricolage*, iar cercetătorul calitativist ca bricoleur, adică „cineva capabil să realizeze un număr mare de sarcini diverse, de la interviu la observaţie, de la interpretarea documentelor personale şi istorice la o intensă autoreflecţie şi introspecţie... şi care este informat în legătură cu multe paradigme interpretative (feminism, marxism,

studii culturale, constructivism) care pot fi folosite într-o problemă concretă". Cercetătorul calitativist poate avea asociată o imagine versatilă, el este în acelaşi timp om de ştiinţă, dar şi artist, eseist, critic, angajat în variate tipuri de bricolaje, adică moduri de a lega într-o manieră consistentă fragmente diverse de metodologii, metode, materiale empirice, moduri de reprezentare etc., motivate de problema şi situaţia de cercetare (Cojocaru D., 2011).

Adriana Baban consideră că bricolajul este o practică *pragmatică, strategică* (*bricoleur*-ul îşi subordonează scopurilor mijloacele cele mai adecvate, aflate la îndemână), *reflexivă şi autoreflexivă*, aplicabilă la nivel teoretic, metodologic, interpretativ, critic, politic, iar produsul bricoleurului este similar unui montaj sau colaj inovativ care reflectă înţelegerea şi interepretările acestuia asupra lumii sau a fenomenului studiat (Baban, 2010: 14).

Daniela Cojocaru (2011) consideră că în esenţă, metafora *bricolajului* sugerează complexitatea demersului de cercetare şi multitudinea provocărilor pe care le are de întâmpinat cercetătorul:

- *bricolajul metodologic* - cercetătorul care realizează bricolajul metodologic trebuie să aibă o cunoaştere bună şi un oarecare grad de familiaritate faţă de metodele de culegere şi de analiză a datelor, începând cu istoricul fiecărei metode şi terminând cu maniera utilizării lor practice, în aşa fel încât să poată evalua, în funcţie de context, punctele tari şi punctele slabe ale acestora, precum şi gradul lor de adecvare la subiectul cercetării.

- *bricolajul toeretic* – face posibilă utilizarea diverselor paradigme şi abordări prin combinare, suprapunere etc.,

- *bricolajul interpretativ* – integrează înţelegerea cercetării ca proces interactiv în a cărui ecuaţie sunt prezente şi datele cercetătorului şi cele ale subiecţilor,

- *bricolajul politic* – îşi asumă imposibilitatea neutralităţii axiologice a cercetării etc. (Cojocaru D., 2011).

În opinia noastră cele două dimensiuni de mixare metodologică şi bricolaj metodologic se referă la aceeaşi abilitate de a culege date relevante pentru analiza calitativă prin tehnici diferite,

în ceea ce s-ar putea numi şi triangulare metodologică cu scopul de a obţine prin unificarea mozaicului de date într-un model unic care să prezinte atât viziunea cercetătorilor cât şi a subiecţilor investigaţi asupra realităţii societăţii cercetate.

Între mixarea metodologică şi bricolaj diferenţa poate fi considerată de a fi de ordin terminologic mai degrabă decât a conţinutului desemnat de termen. Putem particulariza arătând că mixarea metodologică are în vedere utilizarea unor macro metode şi interferarea acestora în obţinerea rezultatului în timp ce prin bricolaj înţelegem o juxtapunere metodologică care operează mai ales la nivelul instrumentelor utilizate.

Interpretarea datelor calitative

Sandu Antonio, Simona Ponea, Elena Unguru

În opinia[7] autoarei Simona Branc (2008), cercetarea de tip Grounded Theory, cunoaşterea evoluează în timpul procesului de cercetare în sine şi este un produs de continuă interacţiune dintre colectarea şi analiza datelor. Prin urmare, spre deosebire de multe alte metode, teoreticienii nu aşteaptă până când toate datele sunt colectate înainte de începerea analizei, ci mai degrabă caută sensul prin interogarea datelor incipiente (Goulding, 1999).

Interpretarea datelor se realizează prin metoda inducţiilor sucesive (Sandu, 2009) specifice Grounded Theory (LaRossa, 2005).

Literatura de specialitate defineşte *Grounded Theory* ca fiind o abordare inductivă, ce porneşte de la observaţii generale şi care pe parcursul procesului analitic creează categorii conceptuale care explică tema cercetată (Sarker, Lau, Sahay, 2001; Allan, 2003). Se insistă asupra rolului teoriei de a manageria datele în cadrul cercetării pentru a furniza moduri de conceptualizare a descrierilor şi explicaţiilor (Branc, 2008).

În opinia autoarei Simona Branc, una din metodele cele mai potrivite analizei datelor calitative este Grounded Theory, aceasta presupunând un proces de generare sistematică a conceptelor şi teoriilor pe baza datelor colectate.

Strauss şi Corbin (1998: 5) se referă la construcţiile generate în procesul de Grounded Theory ca fiind modificabile, deschise şi negociabile. Grounded Theory în sine reprezintă o strategie de cercetare care îşi propune generarea unor noi teorii sau modele plecând de la datele concrete. Grounded Theory presupune un efort sistematic de generare a conceptelor şi teoriilor pe baza datelor colectate (Branc, 2008). Este o abordare inductivă (Sandu, Ponea, 2010) ce porneşte de la datele colectate de la subiecţi, prin tehnici ce permit interpretări calitative: interviuri, focus grupuri, etc. Pe parcursul unui proces inductiv se creează categorii conceptuale cu un nivel de generalitate din ce în ce mai crescut, care explică tema cercetată. Această abordare este opusă unei logici deductive, în care se porneşte de la presupoziţii stabilite a priori (Glaser, Strauss, 1967; Adam, 2009).

Pornind de la lucrările lui Marvasti (2004), cercetătoarea Simona Branc identifică următoarele etape ale unei cercetări bazate pe Grounded Theory:

- colectarea şi analiza simultană a datelor;
- evidenţierea temelor emergente din analiza timpurie a datelor;
- descoperirea principalelor procese sociale revelate de datele colectate;
- construcţia inductivă a unor categorii abstracte care explică şi sintetizează aceste procese;
- eşantionare în scopul îmbunătăţirii categoriilor printr-un proces comparativ;
- integrarea categoriilor într-un cadru teoretic care precizează cauzele, condiţiile şi consecinţele proceselor studiate.

Cunoaşterea lumii este în mod esenţial o creaţie umană şi nu o oglindă a unei realităţi independente. Premisele centrale ale construcţionismului propuse de Van der Haar (2002: 22) pornită de

la contribuţiile lui Burr, Gergen şi Bouwen, sunt:

- construcţionismul social asumă faptul că lumea nu poate fi cunoscută aşa cum este, ci mai degrabă pot fi cunoscute o serie multiplă de realităţi construite social;
- construcţionismul social vede limbajul, comunicarea şi discursul ca având rolul central al procesului interactiv prin care înţelegem lumea şi pe noi înşine;
- construcţionismul social vede limbajul şi comunicarea ca un proces de coordonare a actorilor;
- construcţionismul social se preocupă de procesul relaţional prin care actorii sociali construiesc realităţile sociale;
- construcţionismul social presupune o distincţie exclusivă dintre subiect şi obiect, nu este o construcţie fericită sau necesară şi din acest motiv propune depăşirea dualismului restrictiv care le vede pe cele două ca existând independent una de cealaltă;
- adepţii construcţionismului social consideră importantă reflecţia asupra fondului social cultural istoric al asumărilor şi constructelor noastre şi menţinerea unor deschideri asupra altor realităţi posibile construite.

Simona Branc consideră, pornind de la lucrările lui Charmaz (2006), Constructive Grounded Theory o abordare metodologică care pune accentul pe modul în care datele şi analiza lor sunt produse ale interacţionismului simbolic. Într-o abordare constructivistă, se porneşte de la interacţiunea socială şi modul în care aceasta creează sens. Datele analizate nu reflectă doar contextul temporal, spaţial sau cultural, ci şi punctul de vedere al cercetătorului (Plugaru, Ponea, 2010). Abordarea constructivistă pleacă de la premisa că există realităţi multiple şi că datele colectate reflectă o construcţie mutuală ce s-a născut din interacţiunea dintre cercetător şi subiectul cercetat.

Constructivist Grounded Theory porneşte în opinia Simonei Branc de la o codificare a datelor folosind concepte senzitive – instrumente de analiză care pot fi revizuite pentru a fi concordante cu nuanţele subiectului cercetat. Codarea datelor urmează două faze: codarea iniţială şi codarea selectivă/ focalizată (Denzin, Lincoln,

2000). Codarea iniţială are ca scop cercetarea datelor în scopul descoperirii temelor sau categoriilor semnificative. Aceasta este urmată de o codare focalizată, ce presupune o categorizare a datelor mai apropiată de teorie.

Sharan consideră categoriile drept elemente conceptuale care acoperă mai multe exemple individuale sau unităţi de date, marea provocare a analizei calitative fiind aceea de a găsi exact acele regularităţi şi paternuri care derivă din datele cercetării de tip Grounded Theory (Sandu, Ponea, Vlasă, 2010). Proveniența categoriilor trebuie să fie clară în cercetare ca derivând din date şi fiind deasupra acestora, ca nivel de generalitate, putându-se referi ulterior la alte date similare (2010). De exemplu într-o analiză vizând competenţele necesare a fi transmise în procesul educaţional unei categorii de profesionişti, de exemplu cele necesare meseriei de brutar, regularităţile observate, cum ar fi necesitatea controlului calităţii producţiei se poate transfera, ipotetic vorbind, altor profesii pentru care se realizează analiza ocupaţională, inclusiv celei de educator.

Procesul de codare a datelor obţinute începe cu citirea/ transcrierii interviului/ focus grup/ brainstorming etc., însoţit de note pe marginea transcrierii cum ar fi: notări, comentarii, observaţii. Acest proces de notare a ceea ce apare ca potenţial relevant, care vă poate răspunde întrebărilor cercetării poartă numele de codare.

La începutul analizei, cercetătorii trebuie să fie deschişi, considerând că orice este posibil în acest moment; această primă codare se numeşte codare deschisă – open coding. O a doua etapă în cadrul procesului de analize de date este codarea axială, propusă de Corbin şi Strauss (2008). Codarea analitică reprezintă o reflectare asupra sensului celor spuse de interlocutori. Pe parcursul acestei etape se stabilesc o serie de itemi de referinţă care se compară cu cei din analiza transcrierii (codare deschisă). Listele care rezultă în urma acestui proces trebuiesc reunite într-una singură care constituie lista primară a sistemului de clasificare şi de analiză a regularităţilor şi paternurilor.

Analiza de conținut

Analiza de conținut calitativă se întemeiază pe paradigma constructivistă (construcționistă în accepțiunea restrânsă utilizată de noi anterior). Ea își propune să creeze o „înțelegere a semnificațiilor latente ale mesajelor analizate". Analiza de conținut cantitativă presupune un proces de codare și analiză statistică a datelor extrase din conținutul lucrării sub forma extragerii frecvențelor, analiza contingenței etc. (Adam, 2009).

Noi preferăm să utilizăm un proces de codare în etape succesive, pornind de la selecția unor structuri comunicaționale (en vivo) preluate direct din transcrierile unităților comunicaționale ale subiectului. Față de acestea vom trece la procese inductive, de extragere a semnificațiilor atribuite răspunsurilor subiecților, și atribuirea unei categorii semnificatorii. De exemplu, așa cum am procedat la extragerea cuvintelor cheie, apoi la reunirea mai multor afirmații ale subiectului (subiecților) în categorii primare, și pe care le vom reuni ulterior în categorii secundare. Procesul trebuie să se încheie într-un număr finit de pași prin identificarea unor categorii de maximă generalizare.

În versiunea obiectivă a „Grounded Theory", înțelesul e ceva ce trebuie „descoperit" din cadrul datelor.

În analiza datelor obținute în cadrul cercetării, s-a pornit de la identificarea elementelor cele mai importante și cele mai relevante pentru obiectivele și scopul lucrării, după care am extras categoriile prin două inducții succesive (Ponea, Sandu, 2011):

- Extragerea cuvintelor cheie care derivă din expresiile subiecților intervievați;
- Identificarea categoriilor în care se încadrează răspunsurile subiecților.

Analiza frecvenței unei teme în cadrul comunicării

În cadrul așa numitelor studii asupra tendinței, consideră Stănciugelu (2011), se face o comparație a mesajelor pe care același emitent le-a transmis în diferite momente. O temă predilectă pentru

un studiu de tendinţă o formează modificările de program politic din evoluţia unui partid de-a lungul anilor. Analiza tendinţei porneşte de la analiza frecvenţelor urmărind să pună în evidenţă în cadrul comunicării orientarea (atitudinea) pozitivă, neutră sau negativă a emiţătorului faţă de o persoană, o idee, un fapt social, un eveniment. Ca şi în cazul analizei de frecvenţă, se începe prin identificarea temelor, fiecare temă fiind clasificată după poziţia pozitivă, neutră sau negativă exprimată. Din conţinutul total sunt reperate unităţile conţinutului în legătură cu tema selectată şi se trece la clasificarea lor după cum atitudinea este neutră, pozitivă sau negativă (Stănciugelu, 2011).

Autoarea arată că evidenţierea tendinţei se face prin folosirea formulei:

AT= F-D / L (când se iau în calcul numai unităţile de conţinut în legătură cu tema) sau

AT= F-D / T (când se iau în calcul numărul total de unităţi de conţinut)

unde:

AT - indicele de analiza a tendinţei;

F - numărul de unităţi favorabile;

D - numărul de unităţi defavorabile;

L - numărul de unităţi în legătură cu tema;

T - numărul total de unităţi (Stănciugelu, 2011);

În cazul contingenţei, arată Stănciugelu, cercetarea se concentrează asupra interdependenţei dintre elementele textuale ale aceluiaşi mesaj. Analiza contingenţei permite evidenţierea structurilor de asociere a termenilor (conceptelor) dintr-un text. Frecvenţa de apariţie asociată a "cuvintelor-cheie" în textul analizat (frecvenţa relativă) se compară cu probabilitatea teoretică de asociere a lor. Dacă diferenţa este semnificativă, se trage concluzia că asocierea termenilor nu este întâmplătoare, ea datorându-se fie unei particularităţi de stil, fie intenţiei manifeste sau latente a autorului (Stănciugelu, 2011).

Dificultatea unui text depinde de: vocabular, structura propoziţională, densitatea conceptuală şi de interesul oamenilor. Mai

jos, redăm corelaţia acestora cu gradul de dificultate pe care-l presupune lectura unui text (Stănciugelu, 2011):

Aspectele de stil : Determinantele gradului de dificultate a lecturii.

Vocabularul: Un text este cu atât mai dificil cu cât foloseşte mai multe neologisme sau cuvinte rare.

Structura propoziţională: Propoziţiile relativ lungi sunt mai dificile decât propoziţiile scurte.

Densitatea conceptuală: Textul este cu atât mai uşor de citit, cu cât se folosesc mai multe cuvinte pentru a exprima o idee; densitatea conceptuală are de-a face cu numărul propoziţiilor secundare.

Prezentăm un exemplu preluat dintr-o cercetare realizată împreună de autorii articolului: Unguru Elena, Ponea Simona şi Ştefan Cojocaru (Sandu et all, 2010), cu privire la competenţele generale şi specifice necesare exercitării atribuţiunilor de supervizor. Menţionăm că procesul de analiză ocupaţională este un element esenţial în activitatea de proiectare curriculară atât pentru învăţământul vocaţional şi tehnic, cât şi pentru învăţământul superior.

Analiza calitativă a focus-grupului a constat în selectarea şi interpretarea celor mai semnificative construcţii semantice prezentate de participanţii la această tehnică. Au fost alese expresiile relevante pentru scopurile şi obiectivele cercetării, după care au fost extrase *categoriile* de cadre printr-o serie de etape inductive succesive. În primul rând am ales o serie de cuvinte cheie care derivă din expresiile subiecţilor. În a doua etapă am identificat categoriile majore în care considerăm că se încadrează răspunsurile subiecţilor. Activitatea inductivă s-a realizat astfel prin trei paşi succesivi primul selecţia structurilor in vivo, asupra cărora cercetătorii au căzut de acord ca fiind semnificative, cea de-a doua inducţie succesivă, extragerea cuvintelor cheie din spusele participanţilor la focus-grup, şi cea de-a treia inducţie succesivă, extragerea unor categorii globalizante.

Tabel nr. 2. Model de tabel utilizat in analiza frecventei cuvintelor cheie, preluat dupa articolul **Analysis of professional competencies in social services supervision** (Sandu et all, 2010), publicat in *Social Research Reports*, vol. 17, pp: 3-56.

CATEGORII GENERALE (INDUCŢIA 2)	CATEGORII PRIMARE (INDUCŢIA 1)	CUVINTE CHEIE	FORMA ÎN CARE APARE (in vivo)	FRECVENŢA
Proces de supervizare;	Colaborarea cu diferiţi specialişti.	Colaborare	"noi colaborăm cu multe centre care au diferite programe în care lucrează diferiţi specialişti"	1 Total 1
Proces de supervizare;	Munca de coordonator.	Coordonare	"eu sunt coordonator executiv şi coordonez atât munca asistenţilor medicali cât şi munca asistenţilor sociali"	1 Total 1
Cadre ale supervizării;	Practica supervizării.	Supervizare	"nu stiu dacă o putem numi muncă de supervizare dar nonformal tot asta este, chiar dacă nu sunt standarde la noi în ţară dar noi tot supervizăm munca lor"	1 Total 1
Cadre ale supervizării;	Conţinutul existent în fişa postului asistentului social.	Fişa postului asistentului social.	"este foarte bine delimitată" ; "sunt atribuţiile locale pe care ei şi le îndeplinesc în funcţie de beneficiari" ; "mai mult formal decât nonformal" ; "sunt instrumente de lucru"; "se completează de către coordonatorul executiv, cu care noi practic evaluăm munca lor"; "Planuri de intervenţie, fişa de monitorizare, statistici care se fac anual şi lunar".	1 1 1 1 1 1

Am realizat o analiză a frecvenţelor relative ale cuvintelor cheie, cu scopul de a evidenţia importanţa percepută a atribuţiunilor specifice supervizorului, aşa cum rezultă din fişele de post ale persoanelor cu atribuţii de supervizare.

Importanţa elementelor specifice în fişa postului asistentului social

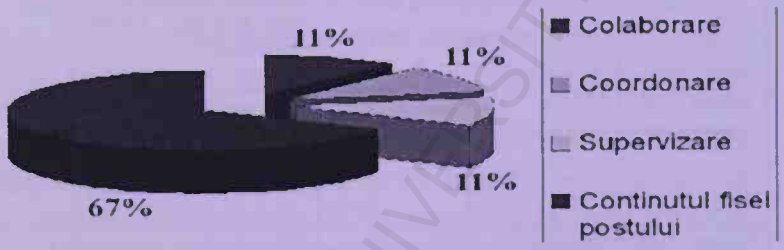

Interpretarea este urmată de o analiză a semnificaţiilor categoriilor, şi a sensurilor decriptate în răspunsurile subiecţilor. În cazul de faţă interpretarea este realizată printr-o "grilă axială" reprezentată de categoriile de competenţe profesionale necesare pregătirii unui supervizor de succes.

Fişa postului asistentului social este văzută de respondenţi ca fiind semnificativă pentru practica lor alături de dimensiunea colaborării, coordonării şi supervizării, dimensiuni ce ar trebui să se regăsească în această fişă a postului, consideră subiecţii investigaţi. Respondenţii sesizează o serie de atribuţii specifice asistenţilor sociali printre care coordonare, control, evaluare, informare cu privire la noi instrumente, consultanţă în constituirea instrumentelor. Toate acestea sunt elemente specifice de supervizare, pe care subiecţii şi le identifică în propria fişă a postului ducându-ne la concluzia că cel puţin parţial ei desfăşoară activitate de supervizor, ce ar trebui să fie delimitată de activitatea strictă de asistent social.

A.: Cum spuneam noi colaborăm cu multe centre care au diferite programe în care lucrează diferiţi specialişti: asistenţi sociali, psihologi, kinetoterapeuţi, asistenţi medicali, îngrijitori la domiciliu. În cadrul Programului de Îngrijire la Domiciliu avem 12 asistenţi sociali, eu sunt coordonator executiv şi coordonez atât munca asistenţilor medicali cât şi munca asistenţilor sociali, nu ştiu dacă putem numi munca de supervizare, dar nonformal tot asta este, chiar dacă nu sunt standarde la noi în ţară dar noi tot supervizăm munca lor. Ce aş putea să spun. Sunt aşa de multe...

D.: Începe cu fişa postului şi apoi cadrul legal.

A.: Fişa postului asistentului social este foarte bine delimitată, sunt atribuţiile locale pe care ei şi le îndeplinesc în funcţie de beneficiarii pe care îi au la nivel local, iar eu verific periodic munca pe care ei şi-o îndeplinesc, mai mult nonformal decât format sunt şi instrumentele de lucru care se completează de coordonatorul executiv cu care noi practic evaluăm munca lor de fiecare zi, prin planurile de intervenţie, fişa de monitorizare, statistici care se fac anual şi lunar.

A rezultat o importanţă deosebită acordată componentelor specifice derivate din fişele de post, iar în calitate de competenţe specifice colaborarea, coordonarea şi supervizarea. Implicit, rezultă că activitatea de supervizare nu este văzută distinct de restul activităţilor profesionale, ci integrată acestora.

Într-o manieră asemănătoare, s-a procedat într-o cercetare vizând absenteismul şcolar realizată de Simona Ponea şi Chicoş Cătălina (2010), în lucrarea *Romii între pozitiv şi negativ.* Cercetarea a avut în vedere motivele absenteismului şcolar şi a abandonului şcolar a copiilor romi din localitate, corelate cu situaţia socio-familială a minorilor romi.

Redăm parţial tabelul în care am conturat analizele inductive primare, cu scopul de a evidenţia demersul metodologic, şi nu rezultatele cercetării, rezultate care fac obiectul altor prezentări şi publicaţii.

Categorie	Cuvinte cheie	Frecvență	Expresii specifice utilizate de participanții la interviuri
Școală improprie	Școală în ruină	10	Ați văzut situația — domnul învățător, o-n had năracul și o bătut și el niște scânduri ... cădea țărână în cap la copii. Școala se duce în ruină...se duce...
	Școală cu risc de accidente	11	O vedeți în ce situație este. Școala e demodată, nu mai este dormință, nu mai. Iarna când vin copiii la școală e foarte greu.
	Școală neîncăpătoare	8	Nu suntem mulțumiți cu școala, că e foarte mică. E amărâtă, nu e întreținută.
Lipsă de condiții propice de învățare	Lipsuri de învățăminte / încălțăminte	8 5	Încălțăminte n-avem, n-avem să trimitem copii la școală în fiecare zi. E greu și școala în dealul ăsta ... e foarte greu ... dacă e ceva, o posibilitate, să fie o școală nouă, o îndipere mai bună, noi suntem de acord, altfel nu ... e bun și ăscea că ăscea am învățat și noi, și toată copilăria astă, ăscea, dar vedeți ce situație este.....
	Bănci rupte	6	Mie nu mi se pare că sunt prea vechi față de altele, în care învățăm noi acuma clasele sunt mai mari. Aici băncile sunt rupte....
	Lipsă de spațiu	6	Stau câte 3 – 4 copii îngrămădiți în bancă
	Lipsă de săli		N-avem săli.
	Lipsa de cărți (număr de titluri)	10	Au câteva săli, dar sta în care stă fiu'meu e foarte mică, n-ai cum să intri printre rânduri.
	Insuficiența cărților (număr de exemplare)	8 4	Să avem și noi o bibliotecă .... ne aducea doamna bibliotecară Eu le aleg, fac niște buletele de hârtie, le dau la' doamna bibliotecară și ea le amestecă, le aruncă pe catedră și care bilet pică asta e....ăă pentrupte Ea (bibliotecara) a fost cu ideea.
	Lipsa de calculatoare	8	Deci îți doresc foarte mult să fie o bibliotecă....
	Lipsă de instrumente	6	Calculatoare nu sunt. Și atunci vorbim ca despre fizica lui Napoleon sau despre o nouă spațială, este foarte greu să vorbești despre ceva ce nu ai.....
	Lipsă de material didactic	6	Nu există materiale, nu au un atelier, nu au uștensile pentru a prelucra unele substanțe, atunci se fac lucruri teoretice, dar practica unde rămâne?
	Lipsă de mobilier	10	Mobilier minimal – opt bănci și o masă, material didactic exclusiv creat de domnul profesor numai bazat pe imagini.....
	Lipsă rechizite	15	Învățătorul spune că n-au pixuri, n-au caiete, dar dacă cumă n-are de unde? Nu au nici cărți toți, nu le-a dat de la școală....
	Lipsa resurselor financiare		Cumpără nu...eprubete, substanțe nu ... nici experiențe nu am făcut. Unul dintre ei a absolvit toate 8 clase, dar banii de continuare sunt enormi de mari. Ap vrea să meargă la o școală, dar dacă nu avem mâncare, haine.....că trebuia să meargă, ca orice copil.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Sintetizarea răspunsurilor părinţilor (de origine roma) a căror copii manifestă fenomenul abandonului şcolar a fost prezentată sub forma unei diagrame care sintetizează frecvenţele percepute ale cauzelor, şi implicit importanţa alocată de subiecţii cercetării diferitelor cauze.

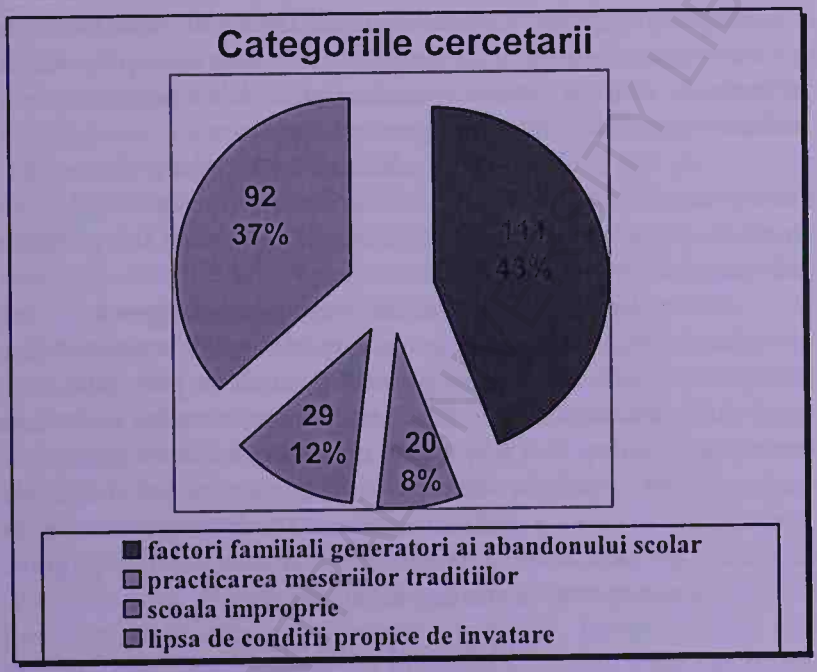

Interpetarea a avut în vedere o viziune de tip clasic, centrată pe o epistemologie realistă, şi anume pornind de la premisa că se pot identifica o serie de cauze cu caracter general şi exterior sistemului social care generează absenteismul.

Conform graficului realizat, observăm că un accent deosebit în cadrul focus grupului a fost plasat pe factorii familiali generatori ai abandonului şcolar în rândul copiilor de etnie romă precum şi asupra lipsei condiţiilor propice de învăţare.

Cercetarea asupra resurselor materiale din cadrul unității de învățământ studiate a evidențiat o serie de probleme privind infrastructura școlară: *clădirea este într-o stare avansată de degradare*, construită din materiale improprii, lipsită de utilitățile necesare (apă, canalizare, surse moderne de încălzire etc.). La aceste probleme se adaugă grave deficiențe privind dotarea cu materiale didactice, lipsa mijloacelor moderne de instruire, fondul de carte sărac și învechit al bibliotecii, dotarea necorespunzătoare a laboratorului școlar, mobilier școlar învechit și neergonomic etc.

Au fost evidențiate în cadrul focus grupului și elemente cu privire la dificultățile privind frecventarea cursurilor colaterale implicate și mai ales datorită necesității percepute de către părinți de a fi ajutați de către copii în muncă.

Abordarea construcționistă pune accentul pe elementele specifice de relații intersubiective existente la nivelul comunității, și care generează abandon școlar prin consecințele lor percepute direct la nivelul comunității. Menționăm aici aderența la tradiții, necesitatea resimțită de părinți de a fi ajutați în muncă, corelată cu ideea că cel puțin pentru copiii în discuție -romi, din mediul rural, din comunitatea în care s-a realizat cercetarea- școala nu generează șanse în viață, care deși neexprimată concret în cadrul focus grupului, rezultă din interpretarea afirmațiilor subiecților.

Monitorizare de presă

Această metodă presupune urmărirea publicațiilor din presa scrisă/electronică, radio și TV referitoare la tematica de cercetare, precum și vizualizarea/audierea celor mai importante emisiuni de nou receptate prin intermediul unei grile de lectura calitative.

Servicii de monitorizare de presă oferite de o agenție

Serviciile de monitorizare oferite:

Realizarea de dosare de presă - articolele sunt prezentate în întregime, așa cum apar ele în publicațiile monitorizate. Toate articolele vor fi însoțite de o scurtă fișă tehnică care cuprinde date despre publicația în care a apărut articolul, tirajul acesteia, autorul

articolului, suprafaţa şi aprecierea calitativă a acestuia: pozitiv, neutru, negativ.

Realizarea unei sinteze (rezumarea tuturor ştirilor şi articolelor apărute) pe baza materialelor selectate din presă pe un anumit domeniu - în acest fel vă vom informa care este ponderea fiecărui subiect în totalul materialelor; distribuţia pe suporturi media în funcţie de apreciere; distribuţia cronologică a evenimentelor şi frecvenţa acestora; evidenţierea celor mai mediatizate evenimente; evidenţierea materialelor cu conotaţii nefavorabile şi favorabile; analiza subiectului ţinta în context concurenţial.

Licitaţii - Anunţurile de licitaţii apărute în presa scrisă sau în Monitorul Oficial, partea a VI-a pentru diverse domenii de activitate. Este cel mai simplu mod de a-ţi creşte imediat vânzările.

Înregistrări audio şi video - pachetul cuprinde transcrierea unor emisiuni televizate precum şi un rezumat al principalelor jurnale de ştiri difuzate de către posturile de radio şi televiziune centrale. Transcrierea unor alte emisiuni sau jurnale de ştiri se fac pe baza unor comenzi anterioare. Suportul media pe baza căruia sunt realizate aceste transcrieri include majoritatea posturilor de radio şi televiziune centrale.

Avertizarea - este un serviciu de înştiinţare rapidă despre difuzarea unor ştiri sau alte materiale jurnalistice ce ar putea afecta într-o manieră negativă imaginea clientului. Înştiinţarea se face imediat, atât prin transmiterea integrală a textului vizat cât şi prin apel telefonic.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ancheta Apreciativă aplicată în dezvoltarea organizaţiilor

Cercetarea acţiune este definită ca un proces reflectiv de rezolvare progresivă a problemelor condus de indivizi ce acţionează împreună cu ceilalţi (beneficiari n.n) într-o comunitate de practică pentru îmbunătăţirea modalităţilor de rezolvare a problemelor (wikipedia: Action Research).

Caracteristica fundamentală a cercetării acţiune este ***practica cercetării colaborative şi utilizarea unor metode colaborative.*** Mihai Pascaru (2008) împarte cercetarea acţiune în ***3 modele situaţionale***:

- cercetarea acţiune propriuzisă;
- cercetarea dezvoltare;
- cercetarea feministă.

Cercetarea acţiune vizează găsirea de soluţii practice la probleme concrete şi în acelaşi timp atingerea unor obiective ştiinţifice prin cooperarea dintre cercetătorul agent al schimbării şi subiecţii beneficiarii cercetării acţiunii. Autorul menţionat face de asemenea o distincţie între metoda intervenţiei sociale şi cercetarea acţiune. În timp ce intervenţia îşi propune să conştientizeze actorii sociali colectivi asupra potenţialului şi rolului acestora în schimbarea socială, cercetarea propriuzisă îşi propune direct obţinerea schimbării sociale.

Deşi cercetarea-acţiune a fost şi rămâne "piatra unghiulară" a practicii dezvoltării organizaţionale, în opinia lui G. Bushe (1995), ultimele două decenii au consacrat o variantă a acesteia, numită ancheta apreaciativă. Gervase Bushe, unul din teoreticienii anchetei appreciative, consideră aceasta ca pe o teorie a organizării şi o metodă a schimbării sociale, una din cele mai semnificative inovaţii în cercetarea acţiune.

Conceptul de anchetă apreciativă este lansat de către David Cooperrider şi Suresh Srivatsva în lucrarea *Appreciative inquiry in organizational life*, apărut în 1987. Autorii reiau în acest articol o dezbatere legată de importanţa teoriei pentru (re)construcţia social organizaţională, discutată în contextul potenţialului Cercetării-Acţiune preluând ideile lui Kenneth Gergen legate de caracterul cunoaşterii teoretice şi rolul ei în transformarea socială propunând o redefinire a scopurilor ştiinţifice ale Cercetării-Acţiune: "scopul ştiinţei nu este descoperirea şi verificare legilor sociale care să permită predicţia şi controlul" (Cooperrider apud Cojocaru D., 2004), ci ştiinţele sociale şi comportamentale ar trebui definite în raport cu "capacitatea lor de generare", prin aceasta înţelegând capacitatea "să provoace prezumţiile călăuzitoare ale culturii, să ridice întrebările fundamentale legate de viaţa socială contemporană, să reconsidere ceea ce este considerat de la sine înţeles şi în felul acesta să ofere noi alternative pentru acţiunea socială" (Gergen apud Cojocaru D., 2004).

Perspectiva Anchetei Apreciative este una socio-raţionalistă, rezumată de D. Cooperrider în câteva elemente esenţiale:

• Ordinea socială este fundamental instabilă, la orice moment fiind produsul unei negocieri sau convenţii între persoane, convenţie asumată tacit sau explicit de către acestea.

• Modelele acţiunii social-organizaţionale nu sunt impuse în manieră biologică sau fizică, ele sunt capabile de o varietate infinită.

• Acţiunea socială este susceptibilă de a fi interpretată diferit în funcţie de contextul istoric în care are loc, nici una dintre interpretări neputând fi considerată în mod obiectiv superioară alteia.

• Acţiunile umane sunt prescrise de către idei, credinţe, intenţii sau teorii; transformarea comportamentelor convenţionale umane se realizează prin schimbarea ideilor, teoriilor, ideologiilor convenţionale; socio-raţionalismul consideră că teoriile pe care le îmbrăţişăm, credinţele şi reprezentările noastre asupra sistemelor sociale au un efect puternic asupra naturii realităţii sociale.

• Cel mai puternic vehicul pe care-l au comunităţile pentru a-şi transforma convenţiile sau înţelegerile în norme, valori, scopuri, ideologii este actul dialogului, posibil prin limbaj; prin urmare, schimbările care au loc în practicile lingvistice pot provoca schimbări profunde în practicile sociale.

• Teoria socială poate fi văzută ca un limbaj elevat care posedă o gramatică proprie, ea poate fi folosită ca un instrument lingvistic capabil să creeze modele noi de acţiune socială.

• Orice teorie este normativă, indiferent dacă se intenţionează sau nu acest lucru şi are potenţialul să influenţeze ordinea socială indiferent dacă oamenii au sau nu reacţii de acceptare, respingere sau indiferenţă.

• Fiecare teorie socială are o semnificaţie morală: are potenţialul de a afecta şi de a regla relaţiile inter-personale în viaţa cotidiană.

• Cunoaşterea socială rezidă în interacţiune colectivă: ea este creată, menţinută şi folosită de către grupul uman (Cooperrider, Srivatsva, 1987: 132).

Diferenţa esenţială între Ancheta Apreciativă şi Cercetarea-Acţiune tradiţională este aceea că cea din urmă este centrată pe ceea ce Cooperrider numeşte "paradigma deficienţei", adică este orientată spre identificarea problemelor (disfuncţiilor, deficienţelor) unui sistem social şi rezolvarea lor: "când organizaţiile sunt abordate din perspectiva deficienţei, toate proprietăţile şi modurile de organizare sunt examinate pentru problemele lor disfuncţionale, dar potenţial solvabile". Spre deosebire de aceasta, Ancheta Apreciativă îşi focalizează interesul de cunoaştere mai puţin spre rezolvarea problemelor, ci spre schimbarea socială: "Ancheta Apreciativă abordează o perspectivă de cercetare care urmăreşte să descopere, să înţeleagă şi să aducă inovaţii în procesele şi ordinea organizaţională" mai mult, "Ancheta Apreciativă se referă atât la o cercetare pentru cunoaştere, cât şi la o teorie a acţiunii colective intenţionale, cu scopul de ajuta dezvoltarea viziunii normative şi a voinţei grupului, organizaţiei sau societăţii în ansamblu" (Cooperrider, Srivatsva,

1987).

Caracteristicile Investigaţiei Apreciative în Managementul Resurselor Umane în Organizaţiile culturale

Ancheta Apreciativă este construită pe ipoteza că orice organizaţie este o construcţie socială arbitrară ale cărei limite sunt trasate doar de către imaginaţia oamenilor şi voinţa colectivă. G. Bushe (1995) consideră că limbajul şi cuvintele reprezintă fundamentul vieţii sociale, în acord cu viziunea post-modernistă asupra limbajului văzut ca agent activ în crearea semnificaţiilor. Prin urmare, teoria, în special teoria care este codată în cuvinte sau în imagini are forţa de a modela organizarea socială deoarece noi "vedem ceea ce credem". În condiţiile în care se doreşte schimbarea unei organizaţii se urmăreşte redefinirea modului în care persoanele din cadrul ei explică valorile care au condus la succes. Schimbarea este asftel văzută, în primul rând, ca o schimbare de atitudine a membrilor care definesc organizaţia şi fac parte din ea. În orice organizaţie schimbarea poate fi realizată prin modificarea "istoriilor" sau "poveştilor" care circulă informal, de regulă în grupuri mici, confidenţiale şi nu pot fi discutate în întâlniri oficiale. Aceste poveşti lucrează asupra minţii umane la un nivel inconştient (Bushe apud Cojocaru D., 2004).

Dezvoltarea organizaţională în versiunea apreciativă are la bază o analiză semiotică a metadiscursurilor organizaţiei. În fiecare astfel de organizaţie indivizii îşi creează un set de poveşti care se reunesc în ceea ce se numeşte cultura organizaţională. Lectura acestor poveşti în termeni apreciativi vizează accentuarea elementelor de succes, a momentelor de apreciere şi valorizare a semnificaţiilor personale, a experienţei organizaţionale. Cultura unei organizaţii este legată de astfel de momente de succes, oameni remarcabili, momente de valorizare când gradul de satisfacţie a indivizilor componenţi ai organizaţiei, modele şi momente de succes din viaţa organizaţiei ce se doresc a fi transmise în activitatea

ulterioară a organizaţiei.

Bushe consideră că marea promisiune pe care o face ancheta apreciativă este aceea de a oferi organizaţiei un moment de autosusţinere prin actualizarea valorilor deja existente în sistem, valori care au creat performanţe superioare (apud Cojocaru D., 2004: 8). Ştefan Cojocaru propune o paralelă între cercetarea acţiune clasică şi cea apreciativă adaptată după Cooperrider şi Whitney după cum urmează:

- **Cercetarea acţiune** implică identificarea problemelor, analiza cauzelor a posibilelor soluţii şi planificarea acţiunii pornind de la presupoziţia principală că organizaţia este o problemă care trebuie rezolvată.

- **Ancheta apreciativă** porneşte de la aprecierea şi valorizarea a ceea ce este mai bun în organizaţie, continuă cu construirea unei viziuni a ceea ce ar putea să fie şi dialogul privind ceea ce ar trebui să fie în baza presupoziţiei că o organizaţie este un mister ce ar trebui descoperit (Cojocaru Ş., 2005a: 53).

Elementele analizei instituţionale prin ancheta apreciativă sunt:

1. **Realizările**

Cercetătorul va analiza realizările majore ale organizaţiei cum ar fi: produse innovative, succese în relaţia cu beneficiarii, know-how şi tehnologii proprii, identitate de brand, premii obţinute şi menţionări etc.

2. **Oportunităţi strategice**

La acest nivel cercetătorul va viza oportunităţile de piaţă ale organizaţiei date de specificul acesteia şi de resursele umane existente, previziuni şi planuri strategice, analiza proiectelor şi programelor implementate de organizaţie, a politicilor de calitate şi managementul calităţii totale etc.

3. **Unicitatea produselor şi punctele tari ale produselor şi serviciilor oferite de organizaţie.**

4. **Expertiza tehnică existentă la nivelul organizaţiei.**

5. **Inovativitatea**

La acest nivel cercetătorul trebuie să identifice atât inovativitatea propriuzisă ce se manifestă la nivelul organizaţiei, atât la nivelul tehnologic sau în procesele productive şi de oferire a serviciilor, cât şi inventivitatea serviciilor, şi inventivitatea văzută ca o capacitate generală a indivizilor din organizaţie de a realiza salturi paradigmatice, distincţia dintre inovativitate ca proces de transfer a unor cunoştinţe sau tehnologii dintr-un domeniu de aplicativitate în altul în cadrul aceleiaşi paradigme şi respectiv inventivitate ca abilitate de a modifica însăşi structura paradigmei operaţionale.

6. Ideologie (gândire elevată)

Cercetarea vizează elemente de cultură organizaţională vizând poveşti de succes, crearea identităţii şi apartenenţei prin procese socializante la nivelul organizaţiei etc.

7. Practici pozitive

Existenţa unor standarde de bună practică unui management al calităţii cu accent asupra analizei a celei mai bune soluţii de afaceri identificate la nivelul organizaţiei şi a poveştilor de succes din interiorul organizaţiei.

8. Emoţii pozitive şi satisfacţia trebuinţelor superioare.

Sunt analizate poveştile indivizilor vizând gradul de satisfacţie a muncii , stima de sine şi apreciere, aderarea la cultura organizaţională etc.

9. Înţelepciunea organizaţională are în vedere existenţa unor strategii de dezvoltare bazată pe punctele tari ale organizaţiei şi existenţa unui set de valori necondiţionat pozitive la care să adere membrii organizaţiei.

10. Competenţe fundamentale

Vizează nucleul de competenţe pragmatice şi comunicaţionale existent la nivelul de organizaţii care o fac să funcţioneze şi îi constituie unicitatea.

11. Aprecierea (Visioningul posibilităţilor de dezvoltare)

Reprezintă sinteza viziunilor membrilor organizaţiei cu privire la viitorul acesteia şi a locului în organizaţie. Etapa vizează constituirea unor viziuni strategice prin aprecierea potenţialităţilor organizaţiei şi a căilor de îndeplinire a acestora sub forma unor

"profeţii autorealizatoare".

12. **Sistem de norme valori şi tradiţii** la care membrii organizaţiei aderă şi care-i constituie originalitatea şi unicitatea.

13. **Macrotendinţe pozitive**

Existente atât la nivelul organizaţiei în ceea ce priveşte propunerea de noi practici, servicii şi produse cât şi la nivelul pieţei pe care organizaţia acţionează.

14. **Capital uman cu accente asupra poveştilor de succes ale indivizilor şi corelaţia acestora într-o poveste unică a organizaţiei.** Valori şi performanţe ale indivizilor ce compun organizaţia, spiritul de echipă şi întrajutorarea, relaţiile publice ale organizaţiei, responsabilitatea socială corporatistă la nivelul organizaţiei.

15. **Sistemul de cunoştinţe utilizat în practica organizaţiei** cu accent asupra permisivităţii la nou, viziunii trans şi multidisciplinare, abordarea tehnologiilor avansate atât la nivel productiv/ a oferirii de servicii cât şi la nivel comunicaţional şi managerial.

16. **Eco- sistemul de afaceri al organizaţiei**

Aceste dimensiuni ale dezvoltării organizaţionale au fost adoptate şi dezvoltate după o schiţă propusă de Bruce Barnard (2010).

"*Spiritualizarea frontierelor*", de la nivelul construcţiilor social-politice, este o continuare firească a "spiritualizării frontierelor epistemologice", a unificării ontologice, într-un "Univers reţea" în care, potrivit lui Ray Paul, fiecare element constitutiv este corelat unitar cu toate celelalte elemente ale sistemului. Cultura integrală, văzută ca sinteză a tradiţionalismului cu modernitatea, este opusă de teoreticienii transmodernităţii (Codreanu, 2005) "culturii Coca-Cola", care prin deconstrucţia oricărei realităţi, suprimă însăşi spaţiul de acţiune a valorilor. În acest mod, postmodernismul implică întreaga sferă a fiinţării umane: cultura, teologia, filosofia, arta, politica, ştiinţa şi tehnica.

În opoziţie, transmodernismul propune ieşirea din

postistorie printr-o sinteză "a omului complet" (deschis către alteritate). „Teoreticienii transmodernismului occidental – notează mai departe Ray Paul – cred că e nevoie de o depăşire a oricărei logici deoarece orice logică este monologică pe când fiinţa transmodernă este dialogică" (cf. Codreanu, 2005: 182). Ethosul transmodern – apreciază, la rândul său, Rorty (2000: 10) – este acela al unităţii în diversitate, sau al sesizării universalului prin ţesătura fină a particularului. Transmodernismul este opus structural postmodernismului, pe care-l acuză de inconsistenţă în demersul deconstructivismului radical. Centralitatea ontologică a postmodernismului este diferenţa (Derrida, 1997: 40-52).

Înlocuirea societăţii bunăstării cu cea a societăţii de reţea, globalizarea interdependenţelor şi reconstrucţia paradigmelor sociale prin înlocuirea obsesiei individualităţii specifice societăţii postmoderne cu cea a „spiritualizării transmoderne a frontierelor" (Sandu, 2008: 10), va schimba obiectivele intervenţiei sociale din „dinamizarea potenţialităţilor de autodeterminare şi autoactualizare a clientului"(Rogers, 1966), în restructurarea adaptativă a reţelelor sociale în favoarea funcţionării pozitive a clientului.

Modelul intervenţiei centrate pe client (pe individ) sau a celei centrate pe sarcină, sunt ambele tributare viziunii individualiste şi respectiv deconstructiviste specifice paradigmei postmoderne. Individul este în mod nativ dotat cu capacităţile necesare de autoactualizare (Rogers, 1966), pe care intervenţia socială ar trebui să le cultive, arătându-i clientului opţiunile care vor duce în final la rezolvarea problemelor sociale cu care se confruntă. Individualismul este o opţiune metodologică, şi ca atare intervenţia socială de factură postmodernă vizează individul fie ca atare (abordarea centrată pe client), fie a individului în acţiune (abordarea centrată pe sarcină). Din perspectiva apreciativă, putem vedea ambele modele ca aparţinând paradigmei deficienţei, deoarece una dintre principalele etape ale intervenţiei o reprezintă identificarea *problemei.* Ambele viziuni, ca şi majoritatea celor care au la bază paradigma deficienţei (Cooperrider, Srivatsva apud Cojocaru S., 2005a: 45-48) sunt tributare modelului deconstrucţiei şi ca atare postmodernităţii. Ne

bazăm această afirmaţie tocmai pe atomizarea realităţii sociale, care este substratul identificării disfuncţionalităţii. Disfuncţionalitatea individului este corelată cu disfuncţionalitatea sistemelor care îl cuprind.

Modelul apreciativ are pe de altă parte ca substrat epistemologic principiul conectivităţii şi interdependenţei sociale. Indivizii nu sunt doar dotaţi cu potenţial de autoactualizare care poate produce schimbarea socială, ei sunt însăşi cheia schimbării prin intermediul atitudinii pe care *o generează în reţelele sociale* şi răspunsurile generate în interiorul reţelelor.

Modelul apreciativ este din punct de vedere epistemologic tributar perspectivei transmodene şi ca atare se poate desfăşura în coordonatele unei realităţi sociale multistratificate, în care clientul este parte a unei transreţele comunicaţionale şi interpretative.

Pentru a putea formula câteva implicaţii etice axiologice şi metodologice ale aplicării metodologiei apreciative în derularea supervizării, vom prezenta foarte succint cateva elemente definitorii ale paradigmei transmoderne în înţelegerea realităţii sociale:

Basarab Nicolescu (2007: 58-60) propune o realitate (inclusiv socială n.n) multidimensională structurată pe niveluri multiple. În încercarea de reunificare a realităţii multidimensionale, autorul se întreabă asupra teoriilor capabile de a descrie trecerea de la un nivel la altul al realităţii (sociale în cazul nostru n.n) şi rolul subiectului observator (consilierului în cadrul intervenţiei sociale sau supervizorului în cadrul pocesului de supervizare) în existenţa unei unităţi a tuturor nivelurilor de realitate. Nicolescu propune – pornind de la modelul lui Ştefan Lupaşcu – o logică a terţului inclus, capabilă să descrie coerenţa dintre nivelurile de realitate. În conformitate cu această logică a terţului inclus, două contradictorii devin complementare pe un alt nivel de realitate, într-o stare unificată T.

Vom da aici un exemplu de situaţie la nivelul supervizării apreciative, un client copil abuzat care fuge de acasă. Un prim nivel al realităţii îl constituie desigur constrângerea generată de situaţia de abuz, şi ca atare pe primul nivel (structural) al intervenţiei, copilul ar

trebui izolat de sursele generatoare ale abuzului. Mediul care generează abuzul este un nivel social care îl cuprinde pe copilul abuzat, iar intervenţia la nivelul mediului social ar trebui să vizeze prevenirea unor situaţii abuzogene. Pe de altă parte, abuzul este pe un alt nivel de înţelegere a realităţii sociale o reflectare a modelului de integrare socială practicată la nivelul comunităţii, integrarea abuzivă ca afirmare a identităţii. Înţelegerea abuzului ca o simplă deficienţă a procesului de control social generează un proces de schimbare orientat spre sarcină şi anume integrarea copilului într-o familie cu potenţial abuzator. Un mecanism de logică a terţiului inclus va genera un model bazat pe modificarea relaţiilor identitare la nivelul familiei abuzatoare şi a reţelei sociale din care copilul face parte. Această stare T participă în propriul său nivel de realitate la o altă pereche de contradictorii rezolvată pe următorul nivel de realitate (Nicolescu, 2007: 61-64).

În exemplul nostru, familia abuzatoare îşi extrage paternurile conduitei abuzatoare dintr-un model social care pune accentul pe constituirea relaţiilor de putere în locul celor de colaborare şi interdependenţă. Nivelurile de realitate sunt coerente permiţând transferul de informaţii de la un nivel la altul. Familia va fi mai expusă riscului de a-şi socializa abuziv copilul, dacă membrii reţelei sociale ale părinţilor valorizează poziţiile de forţă şi afirmarea identităţii prin exercitarea unui rol social ce expimă o poziţie de forţă. Coerenţa nivelurilor de realitate se opreşte în nivelurile extreme. În cazul nostru abuzul asupra copilului este o stare extremă a exprimării unei poziţii dominante, prin exprimarea efectivă a abuzului. Unificarea lumii se realizează printr-o "zonă de non rezistenţă". Zonele de nonrezistenţă sau de transparenţă la cunoaştere sunt în cazul reţelei sociale analizate chiar modelele culturale în sine. Ele sunt constructe sociale în sine şi ca atare rezultatul unei negocieri a interpretărilor nu are o realitate ontică (existenţă socială) distinctă, ci doar una rezultată din procesul constituirii sistemului de constructe sociale care generează modelul identitar (bazat pe afirmarea poziţiei dominante, în cazul nostru). Zonele de transparenţă la cunoaştere apar ca fiind "învăluite",

deoarece – după D'Espagnat – cunoaşterea are forma unei reflectări care nu este permisă în zonele de transparenţă (cf. Nicolescu, 2007: 64-65). Zona de transparenţă este obscură consideră Nicolescu deoarece acesta o identifică cu Zona de non-rezistenţă la cunoaştere (şi implicit la devulnerabilizare - vezi teoria vulnerabilităţii sociale, Cojocaru S., 2005a) ca fiind sacrul. Noi extindem şi considerăm această zonă ca fiind una de transcendenţă (în sens kantian). Constructul social este o reprezentare dar are valoare ontologică determinantă pentru individ, căruia îi dictează conduita. Constructul social nu este aşadar un nivel de realitate în sine, ci zona de transparenţă care apare între nivelurile de realitate. Tocmai la nivelul acestor zone de transparenţă are loc intervenţia apreciativă, prin modificarea visionningului (Cojocaru S., 2005a).

Metodologia apreciativă propune transferarea acestor renegocieri din sfera netransparenţei în cea a aprecierii. Este vorba de mutarea centrului de greutate de pe vulnerabilitatea clientului pe punctele sale tari. Indivizii, familiile şi comunităţile, ne spune Cojocaru (2006: 146), sunt adevăraţii experţi în rezolvarea propriilor probleme. Această afirmaţie ridică problema interpretării naturii expertizei clientului. Rolul consilierului este de a identifica punctele tari ale clientului, şi a experienţei sale pozitive în ceea ce priveşte rezolvarea problemelor cu care se confruntă. Este această identificare o zonă de transparenţă? Nu în totalitate, pentru că se bazează pe constructe sociale proprii doar consilierului care îi pot scăpa clientului.

Aparenţa de intervenţie apreciativă, adică cea în care doar formal se porneşte de la punctele tari ale clientului poate induce o altă vulnerabilitate de natură cognitivă clientului şi anume ignorarea disconfortului presupus de situaţia sa socială. În cazul prezentat, consilierul se poate centra exclusiv pe mediul social al copilului, şi înlocuirea habitusurilor de violenţă din cadrul acestuia, printr-una aşa zis apreciativă şi anume afirmarea poziţiei de forţă prin violenţa simbolică în locul celei fizice. O altă posibilitate este încercarea de modificare a acestor habitusuri prin înlocuirea exprimării poziţiei dominante prin relaţii de forţă cu o poziţie de cooperare în familie.

Aceasta ignoră natura experienţelor familiei respective. O modificare afirmativă a sistemului familiei cu potenţial abuzator presupune, după părerea noastră, modificarea constructelor sociale de identitate şi forţă şi renegocierea acestora în chiar interiorul universului familial. Poziţia de forţă nu se poate transforma într-una de colaborare în mod nemijlocit, dar valorizând experienţa de parentalitate pozitivă existentă în cadrul familiei poate orienta familia spre un model de succes în afirmarea parentalităţii.

Metodolgia apreciativă, aşa cum este ea constituită prin extinderea efectuată de Ştefan Cojocaru a Anchetei Apreciative în spaţiul consilierii şi a supervizării, include metodologia bazată pe paradigma deficienţei ca un caz la limită a metodologiei apreciative. Identificarea experienţelor pozitive şi schimbarea socială pe baza experienţei pozitive a subiectului şi organizaţiei, include întreaga experienţă a subiectului ca fiind în esenţa sa pozitivă, chiar dacă cu potenţial vulnerabilizant. Împrumutând din Programarea Neurolingvistică expresia cu forţă de Motto „nu există eşec ci doar feedback", metodologia apreciativă extinde conceptul de experienţă pozitivă de la ideea de experienţă de succes la aceea de experienţă generatoare de modalităţi de succes.

Pozitivitatea experienţei umane apare în contextul intervenţiei efectuată din perspectiva ambelor paradigme, fie sub forma potenţialului autoactualizant propus de Rogers fie a experienţei pozitive generate de „reconstrucţia metaforelor" (Burr apud Cojocaru S., 2005a: 55). Diferenţa între cele două este în primul rând provenită din viziunea centrării pe individ ca forţă pozitivă în prima instanţă, şi din experienţa alegeri pozitivităţii din multitudinea de constructe sociale posibile.

Metodologia apreciativă, am spune noi, include alegerea pozitivului, a dezirabilului ca strategie şi nu ca metapovestire ca în primul caz. Intervenţia pozitivată este intenţională. Disfuncţionalitatea nu există pentru că am ales să nu alegem acea perspectivă de a privi în baza căreia disfuncţionalitatea apare ca disfuncţionalitate. Construcţionismul este aşadar o relativizare a socialului în faţa experienţei umane. Metodologia apreciativă

depăşeşte construcţionismul introducând alegerea ca factor de instituire a realităţii sociale. Alegerea experienţei pozitive nu este implicită, ci este programatică. De accea construcţionismul implicat în metodologia apreciativă depăşeşte limitele postmoderne ale obsesiei individualităţii, chiar şi situaţia particulară a pozitivităţii individualităţii. Pozitivitatea este ea însăşi un construct, este relativizată şi deconstruită, dar este ulterior trecută printr-un proces de dezlimitare a acesteia. Experienţa deconstrucţiei implică necesitatea existenţei nivelurilor realităţii sociale, şi implicit operarea cu zonele de transparenţă dintre acestea. Existenţa unui model de reiterare a realităţii sociale care face ca o experienţă de succes să poată fi transferată printr-un proces de vissioning unei alte realităţi poate fi considerată un model fractalic, rezultând o epistemologie specifică transmodernităţii numită Construcţionism fractalic (Sandu, 2008: 59).

Metoda analizei construcţionist-fractalice, constă în identificarea unui acord paradigmatic a grilelor interpretative şi prin aceasta identificarea unor axiome culturale, epistemice, sau sociale şi restructurarea succesivă a interpretărilor faptelor de cultură, sau sociale în concordanţă cu modelul paradigmatic propus. Axiomele identificate de noi sunt următoarele trei:

Presupoziţia ontologică. Deschiderea conştiinţei către alteritate poate sta ca premisă a unei noi ontologii. Din perspectiva supervizării, această presupoziţie ar trebui înţeleasă ca o abordare multidimensională a procesului supervizării, pornind de la pozitivitatea negociată a subiectului şi experienţelor sale şi accentuarea experienţei pozitive în contactul cu alteritatea. Pentru consilier există două întâlniri cu alteritatea, pe de o parte la nivelul relaţiei directe cu clientul şi pe de altă parte în relaţia cu spervizorul. Alteritatea este astfel o experienţă pozitivă a identificării opţiunilor. În cazul prezentat anterior alteritatea este, pe de o parte, copilul abuzat şi sistemuul său familial, pe de altă parte, supervizorul care insistă asupra alegerii voluntare a experienţei pozitive în cadrul procesului de consiliere. Ca atare, chiar dacă consilierul se centrează într-o perspectivă a deficienţei, centrarea la nivelul experienţei

pozitive rămâne o opţiune pentru supervizor fără ca aceasta să modifice radical calitatea procesului de consiliere.

Presupoziţia gnoseologică. Trecerea spre o epistemologie holistă, care să aibă în vedere semnificaţia subiectului cunoscător în actul cunoaşterii.

În contextul supervizării acest principiu pune accentul pe experienţa pozitivă a supervizatului, şi transferul pozitivităţii înspre client ca atitudine de lucru şi nu ca opţiune socială. Fiind o metodologie centrată pe subiectul cunoscător în calitatea sa de generator de sensuri, ea va admite ca „realitate" doar acele lucruri care aparţin conţinutului cauzal al subiectului, experienţei sale real pozitive. Subiectul fiind parte a sistemului (creat prin procesul de consiliere identic ca în metoda cercetării intervenţie) va exista întotdeauna un „în afară" despre care nu se poate vorbi ca sens.

Presupoziţia semiotică. Realitatea având sens doar în corelaţie cu subiectul, constructul acesteia (harta) este „un semn" pentru o realitate profundă, prin care Totalitatea nivelurilor de existenţă la care Subiectul are acces, se afirmă în faţa subiectului cunoscător. *Realitatea la care subiectul are acces este un semn al existenţei subiectului în multiplele lumi sociale din care face parte.* Din perspectiva procesului de supervizare accest principiu reflectă o asimetrie dintre sistemul client şi sistemul consilier şi anume accesul diferit la nivelurile de realitate şi de semnificaţie în procesul de consiliere faţă de cele din procesul de supervizare.

Cunoaşterea transdisciplinară vizează o abordare multidimensională a unităţii lumii, sub forma unui construcţionism (negociere a interpretărilor). Nu lumea în sine este un construct, ci imaginea (harta) este un astfel de construct. Modelele ontologice semiologice sau epistemice sunt tocmai astfel de hărţi multidimensionale ale unei realităţi multidimensionale.

Cei 4 D ai Anchetei Apreciative

Ancheta apreciativă are o structură tetrafazică numită în literatura de specialitate cei **4 D ai Anchetei Apreciative**

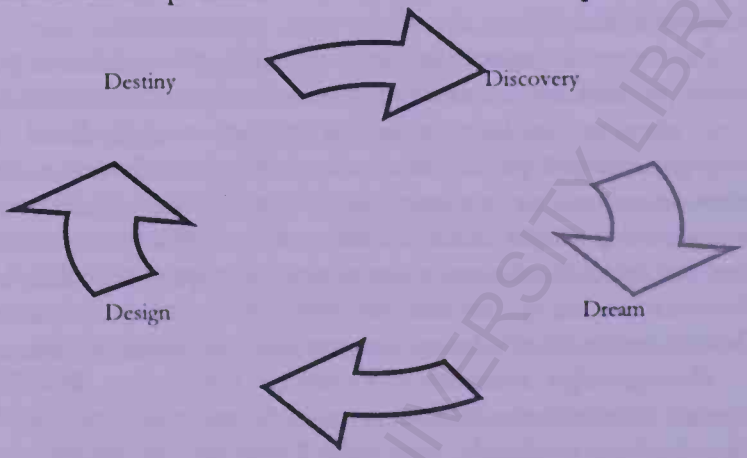

Cele patru faze ale procesului sunt:

1. Prima etapă (DISCOVERY) este faza de identificare a "poveştilor" pozitive şi răspândirea lor în organizaţie. Punctul de plecare al anchetei este selectarea temelor afirmative/pozitive; pornind de la ipoteza că organizaţia evoluează în direcţia pe care o studiază, alegerea temelor de cercetare este semnificativă şi strategică; temele sunt stabilite în termeni afirmativi şi trebuie să fie legate de domeniul în care organizaţia vrea să evolueze şi, deci, unde ele pot fi amplificate. Acest tip de anchetă foloseşte interviul apreciativ care are la bază un ghid de interviu cu întrebări conduse în jurul temelor afirmative. Această etapă implică intervievarea tuturor persoanelor din organizaţie. În general, se practică sub forma interviului reciproc între membrii organizaţiei, dar poate fi condus şi ca *focus grup* (Cojocaru Ş., 2006a: 52). Van der Haar consideră că în această etapă se realizează aprecierea asupra ceea ce dă viaţă şi energie indivizilor din organizaţie. Este o etapă a analizei poveştilor

afirmative (pozitive) relatate de indivizi asupra experienţei lor organizaţionale fiind nucleul schimbării pozitive (Haar, 2002: 53). Această etapă este una de mare angajament fiind utilizate metode precum: interviul apreciativ, focus grupul apreciativ, interviul structurat etc. Cojocaru atrage atenţia asupra importanţei etapei pornind de la ipoteza că organizaţia evoluează în direcţia în care este cercetată (2005a: 52).

La nivelul acestei etape analiza nu vizează exclusiv elementele de pozitivitate ci lectura experienţelor fundamentale ale indivizilor, extrăgându-se din acestea elementele de pozitivitate şi de succes şi focalizând interviul către acestea. Prezentarea unor probleme de către subiecţi nu este blocată într-o manieră directivă ci mai degrabă analizată sub aspectul unei provocări metodologice şi chestionării asupra unor poveşti de succes în situaţii similare transferabile în situaţia indicată.

2. Etapa a II-a (DREAM) este etapa în care oamenii descriu dorinţele şi visele lor legate de muncă, de motivaţiile lor, de relaţiile lor de muncă şi de organizaţie (Cojocaru S., 2005a: 52). În această etapă are loc într-o întâlnire de grup în timpul căreia datele şi povestirile culese în prima etapă sunt împărtăşite cu ceilalţi. Van der Haar subliniază importanţa gândirii alternative a depăşirii limitelor "ieşire din cutie" prin crearea unor viziuni apreciative asupra viitorului pe baza istoricului organizaţiei şi a prezentului (Haar, 2002: 54). Rezultatele interviurilor apreciative de la faza anterioară sunt utilizate într-o nouă serie de interviuri individuale sau de grup pentru a se crea o zonă de convergenţă sau de transparenţă comunicaţională (în terminologia utilizată de noi pentru a defini elementele unei epistemologii transmoderne). Bernie Carter susţine că etapa de dreaming sau (construirea visului) adoptă o serie de imagini creatoare şi afirmative asupra viitorului bazate pe o gândire de tipul "înafara graniţelor" (2006: 48). Interviul conţine elemente de provocare simbolice pornind de la experienţele valoroase şi de succes din organizaţie cu rol aspiraţional şi transformativ.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

3. Etapa a III-a (DESIGN) foloseşte datele culese din primele două etape: odată ce sistemul are o imagine coerentă despre ceea ce vrea să devină, el are nevoie de o nouă arhitectură socială. În această etapă se proiectează infrastructura şi sistemul de management necesar pentru a sprijini viziunea sistemului. Ea reprezintă un proces de reinventare a organizaţiei (Cojocaru Ş., 2005a: 53). Van der Haar consideră că rolul acestei etape este acela de a creea un design organizaţional, procesual şi relaţional pentru actualizarea "visului" din stadiul anterior. Metoda este una constructivă şi colaborativă de creare a unor acţiuni pornind de la oportunităţi şi puncte tari (Haar, 2002: 54).

4. Etapa a IV-a (DESTINY) este faza de implementare a planurilor de susţinere, menţinere, ajustare, dezvoltare a ceea ce a fost proiectat. Această etapă mai poartă şi denumirea de **Delivery** . Este o etapă de creare a unor reţele şi structuri facilitante a unor legături menită să dezvolte potenţialul co-creator (Carter, 2006: 57). Carter defineşte ciclul afirmativ al anchetei apreciative pornind de la premisa că ceea ce este analizat în organizaţie spre acel lucru organizaţia tinde să se dezvolte.

Cercetarea asupra ceea ce deja merge în organizaţie se face atât prin identificarea de informaţii cât şi asupra realităţilor asupra unui climat co-constructiv de acţiune colectivă şi viziune constructivă (Carter, 2006: 54). Metoda centrată pe succes este fundamental afirmativă, aprecierea nefiind altceva decât o afirmare a pozitivului intrinsec.

Ancheta apreciativă este considerată de către Bushe ca **o intervenţie în trei etape** (Bushe apud Cojocaru D., 2003b):

a) DESCOPERIREA APRECIATIVĂ este etapa căutării celor mai bune exemple de organizare întâlnite în trecutul membrilor organizaţiei. Această descoperire se face în funcţie de tema propusă de anchetă; de exemplu, munca în echipă, serviciile oferite clienţilor, leadership etc.

b) **ÎNŢELEGEREA APRECIATIVĂ** se referă la înţelegerea în profunzime a organizării şi contextelor care au generat momentele de performanţă superioară ale organizaţiei.

c) **AMPLIFICAREA APRECIATIVĂ** este ultima etapă prin care sunt întărite şi amplificate elementele descoperite şi înţelese, care au contribuit la performanţele superioare ale sistemului.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Comunicare şi context. Programarea Neuro-Lingvistică

Comunicarea include experienţa transformării diadei obiect-subiect în triada subiect-acţiune-obiect. Subiectul este activ iar obiectul pasiv. Acţiunea este interpusă între subiect şi obiect, fiind experienţa subiectivă a temporalităţii. Avem astfel o experienţă a spaţializării timpului.

Experienţa spaţialităţii vizuale este constituită ca relaţie mediată. Vedem obiectul pentru că există factori care interacţionează atât cu obiectul cât şi cu mine. Se formează astfel în mod subtil experienţa acţiunilor conjugate şi a cauzalităţii. Experienţa realităţii este în ultimă instanţă o astfel de experienţă a acţiunilor conjugate. Experienţa vizuală se traduce prin subiectivarea distanţei. Dacă în senzaţia tactilă distanţa era drumul între două obstacole, în cadrul senzaţiei vizuale privirea întâlneşte obiectele ca forme şi le traduce ca limitare sau deschidere. Paradoxul vizual este că în aparenţă privirea este un fenomen activ, o aruncare a privirii când în realitate este o simplă pasivitate. Spaţialitatea dată de privire este cea a formei, a închiderii, deschiderii şi a deplasării. Senzaţia deplasării este subtil diferită de cea a mişcării. Deplasarea este percepută ca schimbare a poziţiei şi necesită ca atare un referenţial, în timp ce mişcarea este percepută ca experienţă a transformării. Deplasarea este o formă particulară a mişcării ca transformare a poziţiei. O serie de alte transformări le putem numi generic mişcare şi ele sunt intuite ca atare ca mişcare, la nivelul simţului comun. Viaţa este concepută ca o mişcare permanentă, dar nu ca o deplasare continuă. Experienţa mişcării este corelată cu fenomenele de vibraţie şi implicit cu cele de rezonanţă.

Ultima şi cea mai subtilă formă de construcţie a reprezentării spaţiale este dată de senzaţia internă. Ea cuprinde în esenţă senzaţia de durere, poziţie, şi de mişcare. Percepţia proprioceptivă a spaţiului este cea de eu-itate. Faţă de senzaţia de "Eu" diferită de lume, senzaţia de "Eu" proprio-ceptivă este areferenţială, este Eul în

raport cu mine, este senzaţia de spaţiu subtil al "înminelui". Este senzaţia paralelismului lumii obiective cu o infinitate de lumi subiective.

În practică, nici una din aceste percepţii nu este strict determinată de propriul simţ. Discutăm mai mult de un model metafizic, decât de unul strict psihologic. În psihologia contemporană s-a dezvoltat o ramură numită Programare Neuro-Lingvistică, bazată pe studierea predominanţei senzorială adică a modului de constituire în conştiinţă a senzaţiei de real. Reconstituirea realului în conştiinţă este dată de constituirea ideii de spaţiu şi a celei de timp. Realul este o construcţie categorială impusă conştiinţei de propria experienţă.

Considerăm că ceva este real întrucât ocupă un loc în spaţiu, şi are o dezvoltare în timp, interacţionează cauzal. Realitatea este compusă în principal din obiecte, percepute ca atare, ca segmentări ale continuumului experienţei exterioare, datorită discontinuităţii perceptive. O masă este diferită de o altă masă pentru că putem avea experienţa senzorială a discontinuităţii perceptive a marginilor mesei. Senzaţia de discontinuu împarte experienţa primară a discontinuităţii în cea a multitudinii şi pluralităţii. Realitatea este construită desigur şi din obiecte configurate mental, a căror existenţă este dedusă din interacţiuni. Astfel de obiecte sunt găurile negre, sau lumea cuantică. La acest nivel însă, experienţa se opreşte şi nu ne mai slujeşte la a modela experienţa realităţii.

Este greu să descoperim dimensiunile suplimentare ale Universului postulate de mecanica cuantică, pentru că nu avem o reprezentare perceptivă a acestora. Pentru a putea imagina interacţiuni care să dovedească existenţa unor lumi cu mai mult de trei dimensiuni, este necesară, o reconstituire cvasisenzorială a spaţialităţii specifică acelor dimensiuni. La nivelul construcţiei teoretice, putem discuta de multidimensionalitatea lumii pentru că pluralitatea lumii este o experienţă reconstruibilă de simţul intern proprioceptiv. Gândirea nu face parte din simţul intern, dar produce o reprezentare primară a unei alte dimensiuni ca senzaţie "a profunzimii".

Spaţialitatea proprioceptivă se înfăţişează conştiinţei ca senzaţie a unei alte lumi interne, diferite oarecum de experienţa spaţialităţii tridimensionale. Experienţa durerii este o astfel de experienţă a profunzimii. Pot spune că mă doare capul şi chiar preciza că mă doare ceafa, dar durerea nu e în general un punct de spaţiu, ci un alt mod al percepţiei spaţiale. Caracteristica senzaţiei proprioceptive este aceea de difuziune. Senzaţia de "în mine" poate fi considerată experienţa primară a ideii de spaţiu negativ. De la conceptul de spaţiu negativ putem porni la înţelegerea de conceptul Univers înfăşurat. Deşi avem senzaţii proprioceptive generale nu pot spune cu exactitate că ne simţim în permanenţă ficatul. Când ne doare însă prezenţa acestuia devine explicitată proprioceptiv prin durere.

Reprezentarea pe cortex a hărţii corporale este cea care generează senzaţia de poziţie. Senzaţia de poziţie internă şi difuzia durerii poate produce ideea unei ordini înfăşurate. Aceeaşi hartă mentală este modelul virtualizării realului. Experienţa umană este o proiecţie holografică în spaţiul virtual al conştiinţei, asupra existenţei în sine. Traducerea existenţei în conştiinţă este propria noastră realitate virtuală. Lumea ne apare a fi distinctă, datorită experienţei limitării. Noi apărem ca distincţi de lume, pe care o înţelegem ca împărţită în obiecte datorită discontinuităţii perceptive. Lumea apare tridimensională datorită focalizării exterioare a conştiinţei, cauzală şi determinată, datorită experienţei subiective a mişcării. Virtualizarea este modul de operare a creierului care, pe de o parte, traduce stimulii senzoriali în conţinuturi cognitive, iar pe de altă parte, aproximează aceste conţinuturi.

Programarea Neuro-Lingvistică s-a dezvoltat după cel de al doilea război mondial sub influenţa lui Alfred Korzbysky care a lansat un curent de gândire numit semantica generală. Un model semiotic inedit, cu accente asupra corelaţiei dintre sintaxa gândirii şi particularităţile limbajului natural a fost pus la punct de Bandler şi Grinder (1975) sub denumirea de Programare Neuro-lingvistică (NLP). Denumirea (termenul este marcă înregistrată pe numele fondatorilor Bandler şi Grinder) NLP-ului reuneşte trei termeni:

1. Termenul *neuro* se referă la percepţiile noastre senzoriale care determină starea noastră lăuntrică, atât în sens neurologic cât şi în sens figurat, făcând referire la trăirile noastre afective.

2. Termenul *lingvistic* se referă la mijloacele de comunicare umană, vizând atât comunicarea verbală cât şi non-verbală, oglindite în manifestările noastre exterioare.

3. Termenul *programare* se referă la capacitatea noastră de a produce şi aplica diverse programe comportamentale, în conformitate cu organizarea noastră cerebrală.

„În esenţă NLP presupune că putem aproxima, fie şi într-un sens abstract, creierul uman ca fiind un sistem computaţional biologic, deosebit de complex, în care comportamentele noastre s-ar înscrie aidoma unor programe de calculator. A renunţa la un comportament ne-ecologic pentru noi este echivalent cu a modifica programul respectiv la nivel cerebral, într-o manieră specifică. NLP ne oferă tocmai mijloacele de a modifica aceste programe neuronale şi deci de a înlocui un comportament ne-benefic cu un altul, mult mai dezirabil pentru individul respectiv (Şurubaru, 2002).

În NLP fiinţa umană este strâns condiţionată de factorii neurolingvistici sau neurosomatici care sunt la originea percepţiei şi reprezentărilor asupra mediului. Semnele în general sunt în întregime arbitrare prin raportare la ceea ce semnifică. Un cuvânt nu descrie totul, mai rămâne întotdeauna ceva de spus. Semantica generală este o practică care vizează eliberarea din constrângerile limbajului formal, guvernat de legile logicii aristotelice.

Ideea de sorginte kantiană a "incognoscibilităţii lucrului în sine", a fost astfel preluată de teoria comunicării, prin intermediul semanticii generale, şi adaptată pragmatismului specific ştiinţelor comportamentului şi a neuroştiinţelor. Se operează astfel cu distincţia fundamentală dintre "realitate" şi harta asupra realităţii, hartă cu care operează conştiinţa.

Richard Bandler, informatician și John Grinder, psiholog și lingvist, pun bazele NLP-ului, un set de metode și tehnici eficiente de ameliorare a comunicării interumane și de dezvoltare personală. Aceşti doi cercetători au început prin a studia structura a ceea ce ei numeau "excelenţă în comunicarea interpersonală" (1975). N.L.P-ul este astăzi sinonim eficacităţii comunicării.

„Fondul axiomatic" al NLP îl constituie un set de aserţiuni fundamentale care coordonează funcţionalitatea comunicării prin strategii NLP şi dau totodată congruenţa logică a sistemului. Ele constituie un set de aserţiuni prealabile, şi nu presupoziţii, întrucât NLP respinge orice presupoziţie generalizatoare ca generatoare de disfuncţii ale comunicării.

Harta nu este tot una cu teritoriul. În sensul semiotic propriu-zis, se afirmă distincţia dintre semnificant şi semnificat. Aserţiunea poate fi interpretată la nivelul metafizic în sensul kantian spre exemplu ca distincţia fundamentală dintre „lucrul în sine" şi „fenomen" aşa cum apare acesta în conştiinţă. La nivelul praxiologic de analiză a comunicării interpretarea vizează diferenţa considerabilă şi fundamentală între realitate şi percepţia noastră asupra realităţii. Individul nu reacţionează în conformitate cu realitatea ci cu imaginea sa despre realitate. Harta unei persoane, poate diferi uneori fundamental atât de realitate cât şi de hărţile altor persoane. Fiecare persoană este unică şi reacţionează în mod unic în cadrul actului comunicării. Cunoaşterea valorilor semnificative ale unei persoane, înseamnă a ajunge să cunoaştem sistemul credinţelor, a celor care dictează sistemul său cognitiv, atitudinal şi de acţiune. Sistemul personal de credinţe se constituie ca generator al filtrelor perceptuale, iar acesta, la rândul lor, întreţin sistemul de credinţe.

I. P. Culianu (2003) generaliza la nivel societal acest sistem propriu al ideilor şi credinţelor, vorbind despre „grila interpretativă şi voinţa deformatoare, care constituie contextul cultural al unei epoci (metamodelul în termeni de NLP). Valorile vin să susţină, fiecare cu aportul său, edificiul credinţelor individului, iar acestea comandă, într-o manieră imperativă, comportamentele acestuia.

Sistemul nostru de reprezentări se circumscrie unei bucle interactive, ce reprezintă sectoarele pe care le acoperim, grosso modo, prin procesele psihice angrenate în cadrul comunicării. Acestea sunt: comunicarea propriu-zisă cu exteriorul, numită generic comunicare externă, dialogul interior, şi stările afective care însoţesc actul comunicării.

Nu putem să nu comunicăm. Semnificaţia unui mesaj este dată de reacţia pe care acesta o suscită. R. Bandler şi J. Grinder (1975: 67-83), pornind de la lucrările lingvistului Noam Chomsky, definesc trei tendinţe personale prin intermediul limbajului numite metamodel al limbajului: omisiuni, generalizări şi respectiv distorsiuni. Omisiunile marchează "petele albe" din "harta" noastră despre realitate, generalizările reprezintă tendinţe de globalizare a unui element singular, care devine exponentul unei categorii extinse; iar distorsiunile (distorsiunile şi omisiunile formează disfuncţiile cognitive care generează vulnerabilitatea cognitivă, Cojocaru, 2005a: 43-50) permit realizarea de substituţii în cadrul informaţiilor primite prin diferite registre senzoriale. Pentru a comunica este indispensabil să intrăm în sistemul celuilalt de reprezentări asupra lumii înconjurătoare. Fiecare individ posedă un sistem de reprezentare senzorială (SRS) predominant sau primar. Diferenţele dintre aceste predominanţe intervin ca factori ininhibitori ai comunicării, ducând uneori la adevărate blocaje în înţelegerea mesajului emis de celălalt.

În NLP se definesc astfel trei sisteme principale de reprezentare senzorială: sistemul vizual, sistemul auditiv, sistemul tactil (kinestezic). Fiecare persoană posedă în ea însăşi toate resursele necesare optimizării propriului comportament. Programarea neuro-lingvistică este interesată de modul cum se produc anumite comportamente, iar modul de rezolvare al problemelor este indirect, prin învăţarea persoanei despre modul cum poate să-şi optimizeze comportamentele. Ca principal mijloc de transmitere a valorilor şi credinţelor, a atitudinilor şi cunoştinţelor, a conţinuturilor informaţionale de orice tip, limbajul joacă un rol fundamental atât în dezvoltarea personalităţii, cât şi a societăţii

umane. Prin facilitarea vehiculării şi propagării ideilor, dar şi prin înlesnirea comunicării interumane-directă ("face to face") şi mediată (tiparul, mass-media) – limbajul face posibilă interacţiunea simbolică de care depinde societatea.

În structurarea N.L.P. drept o teorie de sine stătătoare un rol important îl deţin conceptele rogersiene de empatie, contact pozitiv şi perceperea realităţii celuilalt. De asemenea, N.L.P. este inspirată şi de lucrările Şcolii de la Palo Alto, din cercetările lui Gregory Bateson (1972) în domeniul antropologiei şi psihologiei, precum şi cele ale lui Edward T. Hall (1983), care consideră cultura drept un mijloc de comunicare aplecându-se îndeosebi asupra percepţiei subiective a timpului şi spaţiului. Teoriile neurocibernetice care stau la baza constituirii N.L.P-ului sunt desigur criticabile din perspectivă ontologică. Aproximarea „creierului" cu un sistem complex de calcul refuză existenţa conştiinţei ca nivel ontologic. Pragmatic însă putem vorbi de „automatizarea" structurilor cognitive şi operaţionale, astfel încât la nivelul relaţiilor interpersonale să putem vorbi despre o funcţionalitate de tip neuro-cibernetică a proceselor cognitive şi atitudinale.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Proiectul de cercetare în ştiinţele comunicării

Alegerea temei de cercetare

Fiecare[7] proiect de cercetare ar trebui să înceapă de la o idee, o întrebare a căror răspunsuri încă nu este cunoscut şi o presupoziţie asupra a ceea ce ar putea fi răspunsul la întrebare. Identificarea întrebării corecte este cel mai adesea o sarcină cu maximă dificultate pentru cercetători.

Dimensiunile alegerii temei

Cercetarea poate fi una foarte restrânsă focusată asupra unui obiect, sau una extinsă. Subiectul de cercetare trebuie să fie clar şi evident.

Nevoia de claritate este corelată cu cea de subliniere a conţinutului empiric al întrebării de cercetare şi de aici ghidarea către posibilele răspunsuri. Ea trebuie să ghideze atât investigatorul cât şi review-eri. Subiectul trebuie să fie destul de precis formulat generând întrebări specifice. Autorul prezintă un exemplu şi anume: un cercetător care doreşte să studieze memoria trebuie să precizeze nivelul şi zona în care va face cercetarea: memoria umană şi mai precis memoria la copii terminând prin a spune dezvoltarea memoriei la copii. Apoi îşi subsumează tema întrebării de cercetare asupra rolului educaţiei formale în dezvoltarea memoriei la elevi. De aici cercetătorul formulează titlul de tipul: Legătura dintre discursivitatea profesorilor (teacher talk) şi dezvoltarea memoriei la copii. Celălalt aspect de care cercetarea trebuie să ţină cont este ca aceasta să fie suficient de largă pentru a fi interesantă.

---

[7] O variantă anterioară a capitolului a fost publicat în *Jurnalul de studii juridice*, număr suplimentar, decembrie 2011, fiind prezentat în cadrul seminarului *Grupul de dezbateri apreciative*, decembrie 2011, Universitatea Mihail Kogălniceanu. Teme şi idei au fost preluate din volumul Sandu, A. (2012) *Filosofia socială constructionistă. Direcţii epistemice etice şi pragmatice*, Editura Presa Universitară Clujeană.

Noutate şi întemeiere

Cercetarea trebuie să aibă un anumit grad de noutate, dar în acelaşi timp să fie întemeiată pe cunoaşterea ştiinţifică anterioară. Justificarea noutăţii dar şi a întemeierii ştiinţifice se va realiza pornind de la review-ul de literatură care ajută în selecţia subiectului cercetării şi în adecvarea acesteia la cunoaşterea existentă anterior dublată de menţinerea nivelului de noutate.

Fezabilitate şi provocare

Cercetarea trebuie să fie aleasă în aşa fel încât în mod realist să fie terminată în timpul şi cu resursele proiectului. Fezabilitatea propunerii de cercetare este corelată atât cu justificarea sa pornind de la literatura de specialitate cât şi în raport cu disponibilităţile de timp, financiare şi de echipa de cercetători. De asemenea întinderea cercetării trebuie corelată cu bugetul financiar şi de timp şi experienţa cercetătorilor. Cercetarea nu trebuie să fie doar fezabilă ci şi provocatoare din punct de vedere intelectual cu alte cuvinte rezultatele ei să stârnească interesul comunităţii ştiinţifice.

Teoretic sau empiric

În opinia lui Paul Chapin (2004:8), o cercetare nu trebuie doar să explice regularităţile şi paternurile întâlnite în datele culese, ci să fie incluse într-un model teoretic care să conducă la un model general şi o fondare logică a cercetării. Faţă de cele spuse de autor, personal opinez că viziunea sa asupra cercetării este una obiectivistă şi că alte modele epistemice de gândire a propunerii de cercetare vor insista asupra nuanţărilor cu privire la limitele cercetării date de specificul grupului uman în care aceasta s-a efectuat. Autorul insistă asupra importanţei modelului teoretic în generarea ipotezelor şi întrebărilor de cercetare.

Rezultate pe termen lung şi pe termen scurt

Cercetările trebuie planificate în aşa fel încât rezultatele să apară după un termen mai lung sau mai scurt de desfăşurarea cercetării în funcţie de dificultatea cercetării şi dimensiunile acesteia. Majoritatea cercetărilor sunt planificate pentru a atinge rezultate în doi sau trei ani urmate de alte propuneri de cercetare care vor continua prezenta cercetare în alte domenii.

Planificarea proiectului

Odată stabilită tema proiectului se trece la o etapă de organizare a proiectului, care nu este tot una cu scrierea propunerii de cercetare. Un proiect planificat cu grijă va genera natural şi logic propunerea de cercetare. Proiectarea cercetării îşi propune să ghideze desfăşurarea cercetării şi să dea revieweri-lor o idee clară asupra a ceea ce se doreşte a fi cercetat şi cum anume se va desfăşura efectiv cercetarea.

Strategie pentru planificare

Planificarea cercetării se realizează din două direcţii şi anume de la ceea ce cercetătorul are deja experienţă şi de asemenea există cunoaştere în literatura de specialitate precum şi de la obiectivele proiectului, adică la ce anume întrebări trebuie să răspundă proiectul. Planificarea reprezintă construcţia unui drum între ceea ce deja se ştie şi ceea ce se urmăreşte a se cunoaşte.

Calendarul proiectului

Realizarea unui calendar are scopul de a te ghida în stabilirea limitelor cercetării şi formularea unui plan specific a cercetării. Planificarea este un proces de stabilire a priorităţilor şi de adecvarea acestora la întrebările de cercetare şi reciproc. Revizuirea planului de cercetare sub aspectul posibilităţii de îndeplinire a acestuia permite recalibrarea scopurilor şi metodologiilor şi adecvarea acestora din punct de vedere al timpului necesar cercetării.

Finanţarea proiectului

Proiectarea costurilor se realizează pentru a putea stabili viabilitatea proiectului şi a surselor de finanţare. Se vor planifica costurile tehnice, aparatură, consultanţă, deplasări etc. În funcţie de aceste bugete se va proiecta dimensiunea cercetării cu menţinerea obiectivelor principale ale acestora.

Elaborarea propunerii de cercetare

Audienţa proiectului

Prima întrebare care trebuie luată în considerare atunci când scriem o propunere de cercetare este cui anume îi este adresată (Chapin, 2004: 61). Propunerea de cercetare va fi înaintată unor review-eri, unui panel de consultanţi sau coordonatorilor de program.

Review-erii sunt specialişti în domeniul propunerii de cercetare. Coordonatorii de program responsabili cu selecţia propunerilor de cercetare vor trimite propunerile unor specialişti cu competenţe demonstrate în domeniul proiectului cărora li se va cere opinia profesională asupra proiectului.

Panelul de consultanţi este un grup format din 5 până la 20 sau chiar mai mulţi cercetători cu experienţă a căror expertiză reunită acoperă întreg spectrul ariei de cercetare în conformitate cu scopul constituirii panelului. Asemenea paneluri de consultanţi (experţi) fie se reunesc periodic pentru a evalua propunerile de cercetare pentru un anumit domeniu sau sunt constituite ad-hoc în scopul evaluării propunerilor din cadrul unui anume apel.

Coordonatorii de program (program officer)

Coordonatorii de program sunt în general angajaţi ai Agenţiei finanţatoare cu o vastă experienţă de cercetare. Aceştia au rolul de a reprezenta agenţia finanţatoare sau organizatoare şi a monitoriza activităţile programului şi corelaţia acestora cu priorităţile

agenţiei. Fiecare dintre cele 3 categorii de specialişti în evaluarea propunerii de cercetare se va focaliza asupra unor aspecte diferite ale acestora. Descrierea proiectului trebuie să acopere o serie de aspecte, fiecare analizată din perspectiva uneia sau alteia dintre categoriile de evaluatori.

Fundamentele conceptuale ale proiectului au în vedere ipotezele şi întrebările de cercetare, modul în care acestea decurg din cunoaşterea existentă la momentul actual şi cum motivează acestea necesitatea realizării programului de cercetare.

Literature survey

Realizează o prezentare concisă şi cuprinzătoare a cercetărilor din domeniu incluzând propriile cercetări. Este necesar a fi prezentate diferitele abordări ale subiectului şi modul în care proiectul se raportează la acestea. Acolo unde există sunt necesare prezentări ale propriilor rezultate şi expertize în domeniul studiat. Designul proiectului va cuprinde informaţii cu privire la: materiale necesare pentru cercetare, subiecţii care vor fi implicaţi în cercetare (eşantion), locuri în care se va realiza cercetarea, metodologii de colectarea datelor, controlul cercetării (validitate), limite, consecvenţă, coerenţă, metode de analiza datelor şi de interpretare a acestora. Este importantă a fi descrisă semnificaţia şi limitele proiectului. Din punctul de vedere al semnificaţiei, va fi prezentat modul în care se va dezvolta cunoaşterea ştiinţifică în aria de cercetare şi cum se vor extinde frontierele cunoaşterii prin cercetarea sa (Chapin, 2004: 64). Descrierea proiectului trebuie să cuprindă elemente de diseminarea rezultatelor cercetării şi de asemenea să argumenteze calificarea cercetătorilor pentru a realiza proiectul.

Prezentarea cercetării pe tipuri de evaluatori (tipuri de audienţă)

Review-erii ad-hoc sunt profesionişti, colegi de la care este de aşteptat să aibă acelaşi nivel de cunoaştere asupra subiectului cercetării ca şi propunătorii acesteia. Ei acţionează similar cu peer-

review-erii din cadrul jurnalelor profesionale. Urmăresc în general calitatea şi adecvarea elementelor din propunerea de cercetare.

Cercetarea literaturii de specialitate

Se evaluează modul în care cercetătorul este familiarizat şi este la curent cu cercetările efectuate în domeniul respectiv. O bună poziţionare faţă de literatura de specialitate permite evitarea repetării unor cercetări deja existente şi documentate în literatura de specialitate dar şi efectuarea unor cercetări premature. Analiza literaturii de specialitate este parte a propunerii de cercetare care arată corecta poziţionare a cercetării faţă de restul literaturii de specialitate în domeniu.

Review de literatură

Review-ul de literatură are ca scop configurarea contextului ştiinţific în care se încadrează întrebarea de cercetare. El arată cum a fost identificată zona în care este necesară aprofundarea cunoaşterii, dând informaţii despre cum este privită în literatura de specialitate problema abordată. Un bun review de literatură nu abordează exhaustiv tematica cercetării, ci abordează o grilă de lectură a literaturii de specialitate. Literatura de specialitate este selectată şi interpretată în corelaţie cu obiectivele cercetării curente pentru a putea ulterior analiza dacă rezultatele empirice sau propunerile teoretice sunt consonante cu literatura de specialitate sau contrastează cu alte rezultate publicate anterior. Levy şi Ellis (2006) arată că un review de literatură ar trebui să utilizeze informaţia din literatura de specialitate pentru a justifica o abordare particulară a temei de cercetare, modul de selectare a metodologiei, zonele unde sunt aduse elemente de noutate etc. Un bun review de literatură construieşte cadrele pentru noi acumulări ştiinţifice în domeniu. Levy şi Ellis (2006) prezintă următoarele caracteristici ale review-ului de literatură: analiza realizată metodologic, selectarea şi sintetizarea literaturii de calitate din domeniu, construcţia unei baze solide de analiză care să conducă la realizarea obiectivelor de cercetare şi clara demonstraţie a locului cercetării curente în ansamblul cercetărilor în

domeniu.

Într-o singură definiţie review-ul de literatură este un proces de aplicare gradată a unor paşi metodici de culegere, analiză, înţelegere, evaluarea aplicabilităţii, analiză şi sinteză a literaturii de calitate convergente cu scopul cercetării, fără a fi exhaustivă, efectuată în scopul identificării locului cercetării în ansamblul cunoaşterii din domeniu şi a posibilităţii contribuţiei proprii la dezvoltarea cunoaşterii.

Considerăm importantă includerea review-ului de literatură a lucrărilor care au stat la baza propunerii de cercetare în baza căreia s-a realizat articolul. În cazul în care articolul dezvoltă o teorie, un punct de vedere propriu sau a altor cercetători publicaţi anterior, respectivele lucrări ar trebui prezentate în review-ul de literatură şi creditate corespunzător cu citare. Modul în care articolele menţionate influenţează prezenta cercetare trebuie de asemenea menţionată. O cercetare se poate plasa în continuare sau în opoziţie cu una sau mai multe lucrări din literatura de specialitate. În cazul articolelor teoretice, care fac raportare critică la literatura de specialitate, etapa review-ului de literatură va fi urmată de analize teoretice, ample (Baumeister, Leary, 1997), inclusiv a lucrărilor citate în review-ul de literatură care pot fi completate, criticate, contrazise sau dimpotrivă utilizate în propria argumentaţie. Etapa review-ului de literatură este ea însăşi una de analiză critică prin însăşi sinteza pe care o facem ne exprimăm poziţionarea teoretică faţă de lucrările consultate (Journal of Young Investigators, 2005). Un bun reviewer de literatură ar trebui să se refere atât la literatura care susţine punctul nostru de vedere cât şi cea care-l contrazice. Faţă de acestea din urmă, autorul articolului este invitat să-şi expună un punct de vedere care să nuanţeze poziţia sa faţă de posibilele critici ale lucrării. Punctele de vedere diferite faţă de cele din literatura de specialitate se introduc prin expresii de tipul: *ne distanţăm de opinia...*, şi aici se citează efectiv opinia şi autorul, *deoarece....*

Exprimarea impersonală a aceleiaşi detaşări se poate introduce prin formula: *Deşi în literatura de specialitate există opinia conform căreia .....*, cu citarea exactă a opiniei şi autorilor acesteia,

datele cercetării de faţă nu susţin această opinie sau *alte opinii cum ar fi cea* ....., aici se citează autorul şi opinia, *o contrazic.*

Prezentarea opiniilor pro şi contra unei anumite poziţii teoretice vor permite cititorilor şi review-urilor să constate o bună poziţionare a autorului faţă de literatura de specialitate şi implicit să accepte articolul prezentat ca necesar în cadrele existente în literatura de specialitate. Un prea lung review de literatură, va plictisi cititorul, în special pe cel familiarizat cu domeniul şi va înclina spre oprirea lecturii articolului. Review-ul de literatură nu va prezenta pe larg datele existente în literatură, ci doar va face menţiune cu privire la luarea acestora în consideraţie în elaborarea cercetării, la modul cum au influenţat demersul de cercetare şi poziţia cercetătorului faţă de subiectul cercetat. Este indicată prezentarea expresă şi mai în detaliu a unei teorii, atunci când întreaga sau fragmente din cercetarea noastră se bazează pe respectiva teorie sau metodologie particulară şi aceasta are un anumit grad de noutate pentru cititorii obişnuiţi ai jurnalului în care se doreşte publicarea articolului. Acest lucru este valabil mai ales în cadrul cercetărilor trans şi interdisciplinare. Este posibil ca o teorie curentă într-o anumită arie a cercetării să necesite explicitări atunci când este utilizată ca suport teoretic într-un domeniu în care nu a mai fost sau a fost puţin dezvoltată. Review-ul de literatură trebuie să fie adaptat particularităţilor jurnalului în care se propune articolul spre publicare.

Lecturând review-ul de literatură, cititorul cu nivel mediu de cunoaştere a domeniului, trebuie să poată înţelege articolul fără a avea nevoie să apeleze la lecturi suplimentare, pe care probabil nu le-ar face. Levy şi Ellis (2006) afirmă că este preferabil un review de literatură centrat pe concepte cheie şi explorarea relevanţei şi recesivităţii acestora a sensurilor în care sunt utilizate conceptele cheie mai degrabă, decât concentrarea asupra aspectului cronologic, sau pe contribuţia unuia sau a unui grup restrâns de autori. Literatura de specialitate trebuie interogată cu privire la relevanţa acesteia faţă de tema de cercetare.

Prezenţa unui articol într-un jurnal din fluxul principal nu trebuie considerată o garanţie a calităţii acestuia şi nici apariţia articolului într-un jurnal din afara circuitului principal, nu-l clasifică automat ca mai puţin ştiinţific. Cu toate acestea, un articol aflat în fluxul principal sau în reviste indexate în baze de date, are mai multe şanse să influenţeze avansul ştiinţei într-un anumit domeniu. Selecţia literaturii ce urmează a fi citate trebuie să aibă în vedere nu doar adecvarea şi relevanţa faţă de temă, ci şi validitatea relativă şi verosimilitudinea textelor cercetate.

Randolph (2009) atrage atenţia că eşecul în redactarea review-ului în literatură atrage de obicei eşecul întregii cercetări fie ca articol, fie ca teză. Boote şi Beile (cf. Randolph, 2009) arată că un bun review de literatură se bazează pe o conceptualizare a literaturii relevante şi această conceptualizare creşte şansele cititorilor de a aprecia valoarea articolului. Autorii menţionaţi arată că la nivel global există o precaritate a surselor de informaţii cu privire la elaborarea unui bun review de literatură. Randolph (2009) arată că un bun review de literatură poate constitui în sine o lucrare publicabilă. Alte scopuri pentru care se realizează review-ul de literatură, pot fi constituirea unor noi linii de cercetare, evitarea abordărilor ce vor fi sortite eşecului, suport teoretic pentru datele obţinute, clarificări metodologice etc.

Cooper (cf. Randolph, 2009) realizează o taxonomie a review-urilor de literatură pe care le clasifică după următoarele caracteristici:

- Focusarea - după acest criteriu în review-ul de literatură se urmăreşte: sinteza rezultatelor într-un domeniu, sinteza metodologică, abordările teoretice şi aplicaţiile practice ale cercetărilor dintr-un domeniu;

- După scop – integrarea teoretică prin generalizare, constituirea unor compatibilităţi lingvistice între domenii diferite ale ştiinţei, compatibilizarea teoretică respectiv abordarea critică a unui domeniu;

- Perspective de abordare - un review de literatură poate fi elaborat sub forma unei prezentări neutre sau sub forma expunerii

poziţiei proprii faţă de autorii citaţi;

- Acoperirea literaturii din domeniu – exhaustivă, mai ales în tratate şi cursuri universitare, exhaustiv selectivă mai ales lucrări teoretice şi review de literatură publicate ca atare, sau centrate pe teme şi concepte cheie;

- Din punctul de vedere al organizării review-ului – acesta poate fi abordat istoric, conceptual sau metodologic;

- Din punctul de vedere al audienţei – un review se poate adresa unei audienţe academice strict specializate şi restrânse, unei audienţe academice generale, unei audienţe constituite în general din practicieni şi factori de decizie în domeniu sau unei audienţe generale.

Dacă în cazul unei teze sau disertaţii, review-ul de literatură se întinde pe un capitol întreg, într-un articol de jurnal dimensiunile sunt mult mai mici, numai cele mai semnificative referinţe vor fi comentate utilizându-se de obicei parafraza, evitându-se citarea în întregime a sursei (Cochrane, 2005).

Raţionalitatea cercetării

Aici este avută în vedere logica prin care sunt conectate ipotezele sau întrebările de cercetare cu specificul planului de cercetare.

1. Selecţia subiecţilor sau materialelor de cercetare.

Aici se are în vedere numărul de persoane pe care se va realiza cercetarea şi cum se se va realiza accesul la populaţia investigată şi în ce mod se va realiza acest acces.

2. Metodele de culegere a datelor.

Aici se are în vedere natura observaţională sau experimentală, protocoalele de lucru, controlul culegerii datelor, ce anume vor fi culese şi unde anume.

Metodologia

Capitolul de metodologie descrie metodele şi tehnicile principale utilizate în scopul obţinerii rezultatelor. Este prezentat designul studiului, modul de culegere a datelor etc. Capitolul de

metodologie este utilizat mai ales în cercetările cu caracter empiric, bazate pe investigare directă de teren. Articolele cu caracter teoretic adesea elimină capitolul de metodologie precum şi cel cu privire la rezultate, înlocuindu-le cu capitole de argumentare teoretică. Pentru domeniile de cercetare teoretică, incluzând aici filosofie, drept, literatură, abordarea argumentativă reprezintă chiar dimensiunea metodologică a cercetării şi de aceea unele publicaţii solicită referinţe metodologice în articolele cu caracter teoretic chiar dacă acestea nu vor fi cuprinse neaparat într-un capitol de metodologie (Epstein, King, 2002; Stolker, 2005) .

Metodologiile utilizate în cercetarea teoretică pot fi: analiza critică, metoda comparativă, studiul de caz sau speţă, metoda hermeneutică, metodologia fenomenologică, metoda semiotică, metodologia istorică, analiza discursului etc.

Metodologiile empirice utilizate în cazul articolelor care valorifică cercetarea de teren, pot fi de tipul experiment, analiză cantitativă a datelor obţinute prin chestionar, experiment, interpretarea calitativă a datelor, obţinute prin interviu inclusiv, grila interpretativă utilizată etc. (Wy, 2009).

Tot în partea de metodologie, atunci când articolele se bazează pe culegerea şi interpretarea unor date de teren, se va avea în vedere modalitatea de eşantionare abordată şi validitatea acesteia (Wy, 2009), reprezentativitatea datelor pentru populaţia cercetată, constituirea grupului experimental acolo unde se lucrează cu metoda experimentală. În cazul analizelor calitative, de conţinut, pe lângă prezentarea sumară a metodei de interpretare, se are în vedere prezentarea limitelor cercetării corelate cu accepţiunea ontologică şi epistemologică căreia i se subsumează cercetarea. Este vorba aici de paradigma realistă, pozitivistă, constructivistă etc. În partea metodologică se pot face discuţii cu privire la validitatea instrumentelor sau a traducerii acestora, permisiunea utilizării instrumentului. Modalitatea practică de aplicare a instrumentelor de teren este de asemenea recomandată a fi cuprinsă în partea de metodologie.

Acolo unde se discută de cercetări pe subiecţi umani şi mai ales pe grupuri vulnerabile, articolul ar trebui să ia în discuţie modalitatea de obţinere a consimţământului informat (Wy, 2009) şi perspectivele etice luate în seamă în elaborarea cercetării.

Cel mai important rol al părţii de metodologie, este acela de a permite duplicarea rezultatelor în cercetări ulterioare sau aprofundarea acestora şi obţinerea unor rezultate locale diferite. De aceea, atunci când sunt folosite tehnici particulare de culegere sau interpretare a datelor puţin cunoscute cititorilor obişnuiţi ai jurnalului, acestea trebuiesc expuse în detaliu.

Metode de analiză

Sunt avute în vedere, de exemplu, instrumentele matematice sau statistice folosite pentru analizarea datelor şi extragerea semnificaţiei acestora.

Interpretarea datelor

Are în vedere cum anume diferitele rezultate ale cercetării vor putea fi corelate cu ipotezele investigaţiei. Secţiunea de rezultate sintetizează datele obţinute sub forma unor tabele, diagrame, grafice etc. urmate de interpretarea acestora. Simpla expunere a datelor cantitative nu este suficientă în lipsa unor corelaţii cu alte date sau cu date similare ori contradictorii din literatura de specialitate. Interpretarea rezultatelor trebuie realizată din punct de vedere al răspunsului la întrebările de cercetare, validarea ipotezelor etc. În capitolul de rezultate sunt de asemenea prezentate semnificaţii ale datelor, altele decât cele concordante cu obiectivele cercetării, care fie contrazic ipotezele noastre fie deschid drumul unor cercetări viitoare neîntrevăzute iniţial. Literatura de specialitate recomandă evitarea prezentării aceloraşi date sub mai multe forme grafic, tabel, naraţiune etc. (Vintan, 2006).

Prezentarea datelor se face de la general spre particular, accentuându-se asupra semnificaţiei datelor şi nu a cifrelor efectiv obţinute, care însă nu vor fi omise acolo unde cercetarea a condus la date numerice. În cazul statisticilor, trebuie făcute precizări cu

privire la corelaţiile existente dar şi la semnificaţia directă a rezultatelor. Rezultatele testelor de semnificaţie şi validitate trebuiesc de asemenea prezentate (Bem, 2003). Statisticile au rolul de a servi analiza nu de a i se substitui acesteia. În cazul studiilor mixte, se vor prezenta separat rezultatele cantitative şi calitative insistându-se asupra modului în care acestea se susţin reciproc.

Interpretarea calitativă a datelor, obţinută prin interviuri, focus grupuri, analiză de presă etc. va conţine expresii semnificative din materialul originar de date, urmate imediat de interpretări ale acestora, categorizări, construcţii teoretice şi metateoretice (Bem, 2003). În cazul datelor calitative, acestea trebuie să treacă prin procese de selecţie inductiv-deductive, cititorul având acces la o serie de exemplificări ale procedurilor intermediare şi ale datelor brute doar acolo unde spaţiul editorial permite.

Diseminarea rezultatelor

Un alt element avut în vedere de review-eri este modul în care rezultatele vor fi diseminate: articole de jurnal, monografii, CD-rom, site-uri web, prezentări la conferinţe, combinaţia celor menţionate anterior sau alte posibilităţi. Review-erii vor analiza de asemenea calificarea pe care o au propunătorii pentru a realiza cercetarea. Ei vor fi în general la curent cu activitatea anterioară cercetătorilor dacă aceştia au mai publicat, au fost prezenţi la conferinţe, s-au implicat în discuţii inclusiv pe internet etc. În cazul în care există rezultate anterioare review-erii vor ţine cont de calitatea acestora.

Panelul de consultanţi

Panelul de consultanţi este complementar review-erilor fiind constituit din cercetători cu o vastă experienţă şi experiză în propriul domeniu de specializare. Ei se vor focaliza asupra unui set de elemente ale propunerii de cercetare cum ar fi:

1. Claritatea fundamentării teoretice

Autorul consideră că aceasta este mai evidentă unui specialist care nu este el însuşi expert în aria exactă din care provine cercetarea. El va fi cel care va putea formula concluzii cu privire la claritatea construcţiei conceptuale.

2. Evaluarea semnificaţiei propunerii de cercetare

Semnificaţia nu este evaluată din perspectiva unui specialist în aria restrânsă a cercetării ci din perspectiva generală a cunoaşterii.

Coordonatorii de program

Au rolul de a analiza concordanţa obiectivului proiectului de cercetare şi scopurile programului prin care se finanţează. Ei au rolul de a evalua finanţabilitatea proiectului, sub aspectul continuităţii proiectului cu o cercetare anterioară, acoperirea cu proiecte similare, încurajarea tinerilor cercetători precum şi a instituţiilor care aplică pentru prima dată în program sub sau supra-reprezentarea unei comunităţi de cercetători în literatura de specialitate, stimularea competiţiei etc.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Modele de proiecte de cercetare în ştiinţele sociale şi ale comunicării

PROIECT DE CERCETARE (Model 1)
Appreciative Inquiry in Higher Education of Law and Social Sciences[8]

Domenii de cercetare conform A.N.C.S:
Social Sciences and Humanities,
SH2 Institutions Values Beliefs and Behavior
SH4 The Human Mind and Its Complexity.

Propunător Proiect de cercetare:
Dr. Ştefan Antonio Sandu

Scopul cercetării

Cercetarea îşi propune să identifice utilitatea şi specificul abordărilor apreciative în învăţământul superior din domeniul juridic şi a ştiinţelor sociale.

Întrebări de cercetare:

1. Care este impactul utilizării metodelor apreciative asupra dezvoltării învăţământului juridic?
2. Care este specificul utilizării abordărilor apreciative în domeniul juridic?

[8] Proiect de cercetare în curs de implementare în cadrul Universităţii „Mihail Kogălniceanu" din Iaşi.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Obiective operaţionale:

- Identificarea practicilor de succes la nivelul Universităţii Mihail Kogălniceanu şi stabilirea unei strategii de dezvoltare apreciativă a universităţii.
- Constituirea unui nucleu de cadre didactice şi studenţi care să experimenteze modele educaţionale centrate pe succes şi apreciere.
- Elaborarea unor strategii de orientare şcolară şi profesională apreciativă a studenţilor.
- Desfăşurarea unor activităţi educative şi ştiinţifice pornind de la modelul parteneriatului în educaţie.
- Desfăşurarea unor workshopuri, seminarii, programe de formare, conferinţe, cursuri, care să evidenţieze punctele forte ale Universităţii Mihail Kogălniceanu şi modalităţile de transformare a acestora în strategii de dezvoltare academică.
- Organizarea de conferinţe care să evidenţieze rezultatele cercetării efectuate în cadrul Universităţii Mihail Kogălniceanu şi care să permită colaborarea în planul cercetării cu alte universităţi şi instituţii din mediul academic din ţară şi străinătate.
- Publicarea rezultatelor cercetării în edituri şi publicaţii de prestigiu din ţară şi din străinătate. Creşterea prestigiului şi cotării naţionale şi internaţionale a Universităţii Mihail Kogălniceanu.
- Identificarea modalităţilor de utilizare a experienţelor anterioare a cursanţilor şi a modalităţilor de transformare a acestora în puncte forte pentru derularea procesului educaţional.
- Dezvoltarea sistemului de E- Education în Universitatea Mihail Kogălniceanu ca formă de suport pentru dezvoltarea excelenţei educaţionale.

BCU IAŞI

Contextul studierii temei
Appreciative Inquiry in Higher Education of Law and Social Sciences

Introducere

Ancheta apreciativă este o formă de descoperire progresivă a ceea ce funcţionează în organizaţii, comunităţi şi experienţe individuale şi de dezvoltare graduală a potenţialităţilor indivizilor comunităţilor şi organizaţiilor spre îndeplinirea unor obiective pe care aceştia singuri şi le stabilesc (Cooperrider, Withney, 2005; Sandu, 2009).

Ancheta apreciativă

Ancheta apreciativă este o formă de descoperire progresivă a ceea ce funcţionează în organizaţii, comunităţi şi experienţe individuale şi de dezvoltare graduală a potenţialităţilor indivizilor comunităţilor şi organizaţiilor spre îndeplinirea unor obiective pe care aceştia singuri şi le stabilesc (Bushe, 2001; Sandu, Cojocaru, Ponea, 2010).

Principiile anchetei apreciative sunt enunţate de Cooperrider şi Whitney (2000):

- Principiul construcţionist. Realitatea socială este o construcţie care apare ca rezultat al negocierii modelelor mentale şi interpretative despre realitate.
- Principiul simultaneităţii. Indivizii, organizaţiile şi comunităţile se vor dezvolta în direcţia în care le va fi focalizată atenţia în procesul de cercetare intervenţie.
- Principiul poetic. Realitatea socială construită social ca o negociere permanentă a interpretărilor are capacitate creatoare şi autotransformatoare astfel încât indivizii, grupurile, comunităţile şi organizaţiile se autodefinesc şi autocreează în procesul interacţiunii sociale prin chestionarea propriilor experienţe, aspiraţii şi interpretări.
- Principiul anticipării. Evoluţia indivizilor, grupurilor, comunităţilor şi organizaţiilor este construită de proiecţiile

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

subiective asupra viitorului dezirabil pe care indivizii le fac pentru ei înşişi sau în calitate de membrii ai unor grupuri, organizaţii comunităţi etc.

- Principiul afirmativ. Ancheta apreciativă se focalizează asupra experienţelor de succes ale indivizilor, grupurilor, comunităţilor etc. renunţându-se la paradigma deficienţei (Cojocaru S., 2005a). Interogarea asupra eşecului problemelor, deficienţelor şi focalizarea exclusivă pe rezolvarea acestora va genera noi surse de probleme, deficienţe, nerealizări.

Ştefan Cojocaru (2008) precizează că cercetarea prin anchetă apreciativă răstoarnă abordarea cercetării centrată pe problemă iar întrebările cercetării devin simultan direcţii de acţiune. Ancheta apreciativă nu neagă existenţa problemelor la nivelul individului, grupului, organizaţiei sau comunităţii ci propune depăşirea acestora prin identificarea, cultivarea şi promovarea practicilor care au constituit un succes şi care pot fi reproductibile în situaţii noi.

Termenul de anchetă apreciativă derivă de la doi termeni din limba engleză: to appreciate, în sensul de a valoriza, a preţui, a recunoaşte, aspectele pozitive în oameni şi lumea înconjurătoare, afirmarea punctelor tari prezente şi trecute, identificarea potenţialităţilor transformatoare şi autorealizatoare, sesizarea elementelor de excelenţă şi de valoare; inquiry, în sensul de a pune întrebări, a cerceta (Sandu, 2009).

Fundamentele justiţiei restaurative. Medierea şi probaţiunea ca instrumente de dejudiciarizare a sancţiunii

Modelul justiţiei restaurative este din ce în ce mai răspândit în România pornind de la modelul altor ţări ale Uniunii Europene. Justiţia restaurativă este văzută de Doina Balahur ca o paradigmă - cadru conceptual pedepselor neprivative de libertate (Balahur, 2004). Pavel Abraham şi Anamaria Szabo (2006) consideră că justiţia restaurativă poate fi privită ca un proces pentru atingerea unor rezultate mai bune în cazul unor conflicte de la comportamente

predelincvente la infracţiuni. Pedepsele neprivative de libertate acordate în acest moment sunt amenzile penale şi suspendarea executării pedepsei (Durnescu, 2006). Cu toate acestea o serie de alte măsuri neprivative de libertate cum ar fi munca neremunerată în folosul comunităţii, obligarea participării la Programa de reabilitare, sunt prevăzute ca soluţii posibile de legislaţia în vigoare.

Context teoretic. Cele 4 filosofii penale

Diferenţa dintre cele 4 filosofii penale: justiţia utilitaristă justiţia retributivă, justiţia orientată spre drepturile omului, justiţia restaurativă, se fundamentează pe răspunsul diferit la întrebarea: De ce trebuie pedepsiţi infractorii ? (Groza, 2006: 16).

Justiţia utilitaristă consideră că prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni reprezintă scopul pedepsei (Von Hirsh, Ashworth, 1992: 63). Viziunea utilitaristă presupune 4 principii în aplicarea unei pedepse: principiul disuasiunii (descurajării), principiul exemplarităţii (severităţii), principiul proporţionalităţii (gradualităţii), principiul reabilitării (Groza, 2006: 17-19).

Justiţia retributivă (Von Hirsh, 1976). În viziunea adepţilor justiţiei retributive pedeapsa se aplică individului pentru fapta sa, pentru aceasta merită să fie pedepsit. Are o origine talionică. În funcţie de gravitatea faptei este stabilit "costul infracţiunii". Conform acestui principiu intervine individualizarea pedepsei în funcţie de gravitatea faptei şi circumstanţele săvârşirii infracţiunii (Hudson, 1996; Ashwoorth, 1989).

Justiţia orientată spre drepturile omului derivă din încorporarea dreptului intern a tratatelor internaţionale cu privire la drepturile omului şi susţine coresponsabilitatea statutului cu infractorul, acţionând pentru a preveni perturbarea relaţiilor sociale prin infracţiune (Groza, 2006: 24-25). Rolul pedepsei este cel de a facilita reabilitarea, statul fiind coresponsabil de reabilitare.

Justiţia restaurativă este considerată o modalitate alternativă de soluţionare a conflictelor dintre victimă şi infractor (Toroipan, Oancea, 2002). Această viziune modifică sensul termenului de răspundere în înţelegerea de către infractor a răului

produs şi acceptarea răspunderii pentru repararea pagubei (Toroipan, Oancea, 2002: 2). Justiţia restaurativă pune problema medierii relaţiei infractor victimă. Scopul pedepsei este restaurarea drepturilor victimei prin procesul medierii infractor victimă. Modelul justiţiei restaurative accentuează dimensiunea socială a răspunderii penale.

Principiile justiţiei restaurative sunt:

- Conştientizarea sprijinului;
- Evitarea reproşului în timpul medierii;
- Implicarea activă a făptuitorului în restaurarea situaţiei victimei;
- Acceptarea ambiguităţii rolurilor;
- Delimitarea faptei de făptuitor;
- Valorificarea situaţiei infracţionale ca oportunitate de învăţare (Toroipan, Oancea, 2002).

Probaţiune vs. Privare de libertate

Probaţiunea este înţeleasă în două sensuri, cel dintâi fiind acela de strategii care limitează contactul făptuitorului cu sistemul formal al justiţiei penale, iar cel de al doilea, în sens restrâns, este înţeles ca alternativă la sancţiunile privative de libertate (Balahur 2008). Claus J. (cf. Balahur, 2008), identifică 4 argumente în favoarea privaţiunii şi măsurilor comunitare:

- Sunt mai potrivite pentru anumite tipuri de infracţiuni şi infractori;
- Evită privarea de libertate şi încarcerarea;
- Sunt centrate pe reintegrarea în comunitate şi reabilitare;
- Sunt mai umane;
- Sunt mai puţin costisitoare;
- Evită supraaglomerarea închisorilor;
- Creşte calitatea programelor educative;

Într-un raport al Naţiunilor Unite asupra alternativelor la privarea de libertate UNODOC 2007 (cf. Balahur, 2008) se subliniază faptul că prin măsurile alternative la privarea de libertate, se evită încălcarea drepturilor omului în ceea ce-l priveşte pe condamnat şi sunt reduse cheltuielile.

Cartledge (cf. Balahur, 2008) defineşte probaţiunea ca metodă de pedepsire cu pronunţat caracter socio-pedagogic ce îmbină supravegherea cu asistenţa. În cadrul Programelor de justiţie restaurativă se urmăreşte nu doar depenalizarea sancţiunii, ci şi punerea la punct a unei strategie de reconstrucţie a reţelelor reciprocităţii organizate şi a "solidarităţii civice" (Putnam cf. Balahur, 2008).

John Braith Waite identifică 300 de Programe de justiţie restaurativă în America de Nord, 500 în Europa şi 400 în Canada. Schriff (cf. Balahur, 2008) identifică 500 de Programe de justiţie restaurativă în justiţia americană.

Paradigma justiţiei restaurative - o paradigmă apreciativă?

Principiile justiţiei restaurative, deşi nu sunt inspirate din metodologia lui Cooperrider, pun accentul pe potenţialul de pozitivitate a fiinţei umane. Mutarea accentului de pe fapta penală şi retribuţia cuvenită acesteia pe recuperarea stării dinaintea săvârşirii faptei, atât pentru victimă cât şi pentru făptuitor pot fi interpretate în sensul renunţării la paradigma deficienţei şi integrarea experienţelor pozitive generate de medierea relaţiei făptuitor victimă într-o paradigmă afirmativ apreciativă.

Aplicarea anchetei apreciative în justiţia restaurativă şi sistemele de probaţiune este un domeniu inedit pe plan mondial, ea realizându-se doar la nivel experimental în câteva programe de justiţie restaurativă.

Judy Larkins (2004) prezintă aplicarea Anchetei apreciative în procesul de mediere a relaţiei dintre părinţi şi adolescenţi.

Alison Liebling, Charles Elliot, Helen Arnold cercetători la

Institutul de Criminologie a Universităţii Cambridge (2001) discută problema utilizării Anchetei apreciative în închisorile din Marea Britanie şi rezultatele acestei practici experimentale. Autorii sesizează legătura dintre Appreciative Inquiry şi Justiţia restaurativă la nivelul principiilor care guvernează cele două modele. Ei arată că ancheta apreciativă constituie o fundamentare teoretică solidă pentru cercetare şi transformarea practicilor din închisori. Cercetarea amintită a fost aplicată personalului din închisori şi viza modul lor particular de lucru cu condamnaţii.

În predarea ştiinţelor juridice, Shann Ferch (2011) introduce ancheta apreciativă în bibliografia obligatorie pentru şcoala doctorală la specializarea Leadership Restorative Justice & Forginevess, în cadrul Gonzaga University.

Ancheta apreciativă a fost aplicată în cercetarea asupra Justiţiei restaurative de către Prof. dr. Lode Walgrave şi Prof. dr. Otmar Hagemann din Germania într-o cercetare privind cadrele implementării justiţiei restaurative la nivelul Uniunii Europene (Walgrave, Otmar, 2010).

Ancheta apreciativă a fost utilizată de către Alison Liebling, David Price şi Charles Elliot (1999) în studierea relaţiilor dintre staful închisorii şi deţinuţi, în închisorile de mare securitate din Marea Britanie. Rezultatele publicate se referă doar la aplicarea anchetei apreciative stafului închisorii, fără a se preciza dacă a fost făcută o cercetare similară asupra deţinuţilor şi care au fost eventualele rezultate.

În literatura românească de specialitate, Ecaterina Croitoru (2006) aduce în discuţie utilizarea metodelor apreciative în practica serviciilor de probaţiune, în activitatea acestora de reintegrare socială a minorilor care au săvârşit fapte penale.

Ancheta apreciativă şi evaluarea justiţiei. Grupul de investigaţie apreciativă

Presupune investigarea a ceea ce este cel mai bun, cel mai de valoare, într-o organizaţie, la indivizi şi în mediul social. Cercetarea se focusează pe imaginaţie şi inovativitate socială.

Principalul instrument utilizat este interviul apreciativ care urmăreşte proiecţia imaginilor pozitive existente la nivelul sistemului asupra dezvoltării acelui sistem. Pornind de la Metodologia anchetei apreciative, s-a constituit grupul de investigaţii apreciative alcătuit din 19 magistraţi din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii. Grupul îşi propune realizarea unui profil al magistratului şi strategii de formare profesională.

Cerinţe faţă de profilul magistratului:

- Profilul magistratului trebuie să rezulte din identificarea principalelor probleme cu care se confruntă sistemul juridic din ţara noastră;
- Profilul magistratului trebuie alcătuit în spiritul unui echilibru (mereu analizat şi perfecţionat) între independenţa şi răspunderea judecătorului şi a justiţiei;
- Să fie în stare **să gândească independent în chestiuni juridice**.
- **Să recunoască factorii intrapersonali care îi pot împiedica judecata corectă**.
- **Să înţeleagă societatea românească**.
- **Să manifeste integritate morală**; să aibă capacitatea şi curajul îmbunătăţirii mediului social intraorganizaţional în care îşi desfăşoară activitatea profesională.
- **Să comunice clar şi logic** şi să fie receptiv la informaţia care îi poate îmbunătăţi mesajul.
- **Să fie credibil, demn de încredere**. Judecătorii şi procurorii trebuie să acţioneze, şi să fie percepuţi ca acţionând, cu profesionalism şi corectitudine.
- **Să fie eficient în managementul propriilor îndatoriri** şi să contribuie la îmbunătăţirea administrării instanţei (Unguru, Alexa, Sandu, 2010).

Calităţile mentale care satisfac cerinţele profesiunii de magistrat:

Gândirea critică se manifestă în capacitatea de a identifica: concluzii inadecvate, necorespunzătoare; date care pot susţine o ipoteză; informaţia nouă necesară pentru a trage o concluzie;

Integritate/consistenţă cognitiv-morală. Este calitatea personală care îi permite magistratului să se sustragă oricărui fel de influenţă asupra procesului prin care el caută/admite probe şi deliberează.

Comunicare clară şi logică, receptivitate faţă de orice informaţie şi autocontrol. Magistratul cu bună capacitate de comunicare se exprimă în mod precis, clar şi inteligibil.

Conştiinciozitate, diligenţă, respect colegial. Aceste calităţi presupun constanţă, perseverenţă şi concentrare (Unguru, Alexa, Sandu, 2010).

Acţiunea afirmativă şi intervenţia apreciativă în domeniul minorităţilor

Acţiunea afirmativă (termen utilizat în cercetările americane) sau discriminarea pozitivă (termen utilizat în cercetările de origine europeană, în special britanică) se constituie într-o serie de acţiuni venite în sprijinul diverselor categorii minoritare: minorităţi etnice şi culturale, religioase, sexuale, de conştiinţă în funcţie de starea de sănătate sau handicap, minorităţi de gen etc. Acţiunile afirmative se constituie de obicei în permiterea unui acces preferenţial a categoriilor minoritare la educaţie, servicii de sănătate şi protecţie socială, integrare în muncă etc. Măsurile afirmative sunt parte integrantă a managementului diversităţii aşa cum este el înţeles în societatea postmodernă. Viziunea care stă la baza instituirii măsurilor afirmative este aceea a insuficientei protecţii oferite anumitor categorii prin simpla interdicţie a discriminării şi necesitatea unor acţiuni concrete destinate categoriilor vulnerabile care să acceadă în mod real la exercitarea propriilor drepturi. Această filosofie este congruentă cu ideologia apreciativă în sensul identificării a ceea ce este pozitiv şi de succes în comunicarea cu

diversele categorii defavorizate şi extrapolarea strategiilor de succes în strategii de protecţie afirmativă. În acest sens, sesizăm o modificare a discursului cu privire la Drepturile omului dintr-unul centrat pe paradigma deficienţei, a lipsei, sau încălcării drepturilor într-unul afirmativ a construirii concrete a cadrelor de manifestare a drepturilor. În acest sens există o tendinţă a Uniunii Europene de generalizare a practicilor celor mai favorabile (Creţu, 2009).

În ceea ce priveşte practica social-politică, Shawn Erik Schooley (2008) formulează teza Democraţiei apreciative. Autorul cercetează posibilitatea utilizării anchetei apreciative în creşterea implicării cetăţenilor în problemele comunităţii şi în constituirea deciziei politice. Implicarea cetăţenilor şi democraţia participatorie este un proces considerat de o importanţă deosebită în guvernanţa comunităţilor dar şi în procesul legislativ.

Mary Emery, de la North Central Regional Center for Rural Development, Barbara Radke şi Melissa Hanson împreună cu Dawn Newman, de la Fond Dulac Tribal & Community College, utilizează ancheta apreciativă ca strategie de planificare socială în contexte multiculturale (2004).

Deşi convergenţa între ideologia apreciativă şi ideologiile derivate din necesitatea prezervării demnităţii umane nu este totală, ele pot fi văzute într-o paradigmă unică a acţiunilor afirmative.

Pedagogia apreciativă a disciplinelor din domeniul ştiinţelor sociale

Modelul pedagogiei apreciative are două dimensiuni fundamentale:

- social-construcţionistă;
- educaţia centrată pe succes şi apreciere.

Pedagogia socială construcţionistă afirmă că activitatea de învăţare este în principal un proces continuu şi activ de „construcţie" de noi cunoştinţe (Sandu, Cojocaru, Ponea, 2010; Fernando, 2010), în urma interacţiunii sociale în grupuri de egali, sau printr-o susţinută interacţiune cu mediul social. Învăţarea este

eficientă atunci când cunoştinţele şi abilităţile acumulate de cursanţi sunt sistematic utilizate în situaţii sociale diferite de cele în care au fost predate. Mintea studentului nu trebuie tratată similar unei bănci de date care stochează informaţii citite sau expuse la un curs. Parteneriatul educaţional între profesor şi student reaşează constructul social numit învăţare, pe o dimensiune de autodescoperire, care catalizează abilităţile motivaţionale şi cognitive ale celui care învaţă spre maxima autoactualizare a propriului potenţial, atât pentru cel educat cât şi pentru profesor.

Educaţia centrată pe succes şi apreciere are în vedere următoarele elemente propuse de Yballe şi O'Connor (2000):

- Centrarea pe experienţa proprie atât a celui educat cât şi a profesorului, cu precădere pe elementul pozitiv al experienţei,
- Centrarea pe succese şi strategii de învingător,
- Relaţia de parteneriat educaţional,
- Rolul profesorului se schimbă din cel de transmiţător de informaţie în facilitator al propriului design curricular al consumatorului de servicii educaţionale.

Federico Varona Madrid (2008) enunţă următoarele particularităţi ale parteneriatului dintre furnizorul de educaţie (profesor) şi consumatorul de educaţie (elev, student, etc):

- Încrederea în capacitatea cursanţilor de a se autodezvolta prin cunoaştere şi încurajarea acestora, de a-şi utiliza la maxim potenţialul creator;
- Direcţionarea întrebărilor către obiectivul de a ajuta studenţii în a se centra pe succes şi pe maxima eficienţă personală. Corolar aici putem considera implicit ca necesară transformarea viziunii asupra lecţiei dintr-o tehnologie predare-învăţare-evaluare într-una de tipul *interviu educaţional.* Actul didactic în sine devine o cercetare-acţiune apreciativă;
- Construirea unei relaţii cu studenţii bazată pe sprijin reciproc şi o atmosferă de cooperare colegială;

- Utilizarea limbajului în scopul creerii unor imagini puternice în mintea studenţilor;
- Fixarea unor obiective pozitive;
- Facilitarea reflectării de către studenţi asupra problematicii avute în vedere şi ghidarea acestora în descoperirea conţinuturilor de învăţare fixate prin obiective;
- Utilizarea metaforelor în educaţie, concentrarea atenţiei asupra metaforelor utilizate de studenţi în exprimare;
- Încurajarea cursanţilor de a realiza propriile analize asupra problematicii;
- Centrarea asupra pozitivităţii şi asupra dialogului permanent (Madrid, 2008).

Metodologia construcţionistă generează în plan didactic o viziune conform căreia educaţia este un proces de creare constructivă şi colaborativă a realităţii prin intermediul comunicării şi cu instrumentele limbajului, fiecare individ influenţând şi modelând răspunsurile celorlalţi (Sandu, Cojocaru, Ponea, 2010). În această accepţiune, educaţia filosofică este un proces de formare a abilităţilor interogative şi interpretative asupra elementelor constitutive ale consensului interpretativ numit realitate. Teoria construcţionistă (Gergen, 2005) asupra învăţării pune accentul pe experienţa şi definirea în grup a semnificaţiei termenilor de la cel mai simplu până la cel complex.

Egalitatea colegială transformă *distanţa socială* dintre partenerii actului educaţional, mutând accentul de la diferenţa în volum de cunoaştere, la egalitatea în potenţial creator şi în capacitatea de a produce eficienţă în propria arie de expertiză. Seminariile apreciative sunt în general o pedagogie care porneşte de la identificarea pozitivului şi a resurselor reciproc transformatoare atât a cursanţilor cât şi a profesorilor prin stimularea creativităţii colaborative. Educaţia poate fi privită ca o cercetare (inquiry) şi-n acelaşi timp o *sărbătoare a descoperirii* (research as celebration).

Construcţia unor seminarii apreciative porneşte de la identificarea potenţialului creativ şi cotransformator al cursanţilor şi mai puţin a cunoştinţelor relevante pe care aceştia le posedă. Identificarea pozitivului în cunoaştere ia forma valorizării experienţelor de succes în învăţarea colaborativă, a momentelor în care cursanţii au avut succes în învăţare şi a strategiilor care au determinat acest succes. În aceste condiţii, actul educaţional este pentru noi un proces de *împuternicire* (empowerment) a tuturor celor implicaţi. Acest proces vizează transferul strategiilor de succes pe care atât cursanţii cât şi profesorul însuşi le-au identificat în diverse situaţii de învăţare către noul context formativ. Stimularea participării studenţilor se realizează prin transformarea grupului centrat pe sarcina învăţării într-o echipă care învaţă. În introducerea metodelor apreciative în educaţie, un model poate fi centrarea colaborativă pe sarcină, adică identificarea unei sarcini motivante pentru cursanţi care să fie realizate în echipe şi beneficiind de o evaluarea colegială apreciativă (Cojocaru, 2008).

Metodologie:

În procesul de analiză a datelor calitative vom porni de la specificul Grounded Theory, care presupune un proces de generare sistematică a conceptelor şi teoriilor pe baza datelor colectate. Metodologia este o abordare inductivă, ce porneşte de la observaţii generale şi care pe parcursul demersului analitic creează categorii conceptuale de natură axiologică, pragmatică şi metodologică ce vor putea fi ridicate prin proceduri inductive succesive la gradul de generalitate necesar construcţiei unor politici instituţionale în ceea ce priveşte calitatea educaţiei. Vor fi evidenţiaţi o serie de indici şi indicatori specifici, pentru măsurarea eficienţei implicării studenţilor în cercetare şi dezvoltarea instituţională a Universităţii.

Din eşantion vor face parte cadre didactice şi studenţii ai UMK de la toţi anii şi toate specializările.

În cadrul acestei cercetări vom utiliza ca tehnici principale interviul şi focus-grupul. Considerăm că analiza calitativă este reprezentativă pentru cercetarea de faţă deoarece fenomenul

investigat este eterogen, şi nu există date din cercetări anterioare faţă de care să putem realiza o construcţie epistemică. Cercetarea se doreşte a fi de tip exploratoriu, menită să identifice elementele specifice ariei investigate şi transformarea acestora în indicatori de eficienţă în domeniul dezvoltării instituţionale a UMK pornind de la elementele de succes existente şi transferarea acestora în noi cadre concrete ale dezvoltării instituţionale.

Tema focus-grupurilor va fi aleasă pentru a putea identifica specificul activităţii didactice şi de cercetare din UMK, punctele forte pe care Universitatea le-a acumulat în cei 20 de ani de experienţă.

Interviurile de tip directiv standardizat, comprehensiv şi intenţional nondirectiv vor urmări aprofundarea ideilor rezultate cu prilejul focus-grupurilor, insistându-se pe dimensiunea axiologică şi metodologică a dezvoltării instituţionale. Analiza calitativă a focus-grupului cât şi a interviurilor va consta în selectarea şi interpretarea celor mai semnificative construcţii semantice prezentate de participanţii la investigaţie. Vor fi alese expresiile relevante pentru scopul şi obiectivele cercetării, după care se vor extrage categoriile de cadre conceptuale prin etape inductive succesive.

Validarea rezultatelor se va realiza prin triangularea procesului de codare, prin procedura de obţinere a consensului interpretativ şi explorarea elementelor de raport minoritar prin alte instrumente metodologice de tipul interviu, chestionar, observaţie etc.

Procesul specific pentru Grounded Theory va fi urmat de o etapă de generare teoretică pornind de la categoriile identificate, pentru a genera modelul de ghid de bună practică în dezvoltarea instituţională şi implicarea studenţilor în managementul performanţei în instituţii de învăţământ superior juridic şi din domeniul social. La nivelul următor de generalizare, se vor creea instrumente de configurare a unor politici şi practici instituţionale de promovare a excelenţei academice.

Calendarul activităţilor va cuprinde o serie de etape după cum urmează:

- construcţia teoretică a cercetării, analiza principalelor cadre teoretice existente în literatură şi care descriu/explică fenomenul abordat, operaţionalizarea conceptelor fundamentale implicate de cercetare. Construcţia epistemică se va concretiza în elaborarea unei reflecţii asupra manierei de cunoaştere coerentă a obiectului de studiu. În acest sens vom verifica congruenţa între universul ontologic al cercetării, abordarea epistemologică şi cea metodologică (cu referire la tehnicile de culegere a datelor, instrumentele de culegere utilizate, tehnicile şi procedeele de analiză şi interpretare a datelor).

Pentru asigurarea validităţii rezultatelor cercetării din etapa calitativistă, vom recurge la tehnica triangulării teoretice, a surselor de date şi triangularea cercetătorilor.

- construcţia metodologică prin realizarea instrumentelor ce vor fi utilizate în cercetare şi pretestarea acestora. Tot în această etapă a cercetării calitative se vor decide metodele de selecţie a respondenţilor în eşantionul analitic, talia eşantionului analitic decizându-se ulterior, pe măsură ce se saturează modelul teoretic emergent.
- culegerea propriu-zisă a datelor de teren prin tehnicile menţionate.
- etapa interpretării datelor, se va desfăşura în doua subetape: etapa interpretării calitative a datelor culese prin interviuri şi focus grupuri şi etapa analizei statistice a datelor culese prin chestionar.
- etapa elaborării rapoartelor de cercetare, menţionând că publicarea rezultatelor cercetării se va face nu doar la finalul cercetării ci pe întreaga durată a acesteia, prin rapoarte intermediare.

BCU "ION IONESCU DE LA BRAD"

Rezultatele proiectului

În cadrul proiectului va fi redatat şi publicat un raport de cercetare.

Rezultatele vor fi valorificate prin publicare în:

- reviste indexate ISI Thomson Reuthers (cel puţin 1 articol cu afilierea UMK),
- reviste internaţionale în străinătate (cel puţin 1 articol cu afilierea UMK),
- reviste indexate B+, cel puţin 3 (cel puţin 1 articol cu afilierea UMK),
- organizarea de seminarii, workshopuri, conferinţe, cel puţin 2,
- participare la conferinţe cu afilierea UMK (cel puţin 4),
- publicarea de suporturi de curs, manuale universitare în domeniile de excelenţă academică,
- organizarea unui grup de reflecţie apreciativă la nivelul UMK constituit din cadre didactice şi studenţi,
- desfăşurarea unei serii de seminarii apreciative.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PROIECT DE CERCETARE (Model 2)
Virtualizarea spaţiului social. Perspective construcţioniste asupra fenomenului globalizării

Scopul cercetării vizează identificarea unor dimensiuni constitutive ale fenomenului virtualizării spaţiului social, a tendinţelor specifice şi a eventualelor sociopatologii. Se va urmări identificarea "derivei interpretative" înţelese în sensul deconstrucţiei unor modele tradiţionale în contextul globalizării comunicaţionale. Vom evidenţia impactul epistemologiei construcţioniste asupra interpretării fenomenelor globalizante. Cercetarea se va orienta asupra posibilelor construcţii ontologice derivate din modelul epistemologiei construcţioniste.

Obiectivul principal al proiectului îl constituie identificarea şi explicarea mutaţiilor intervenite la nivelul modelului cultural în urma procesului de "virtualizare a spaţiului social".

Obiectivul 2 este constituit prin analiza patologiei sociale şi comunicaţionale ce poate deriva în urma fenomenului virtualizării spaţiului social, precum şi analiza potenţialul alienant şi/ sau criminogen al consumului de produse comunicaţionale.

Obiectivul 3 urmăreşte creionarea unor modele etice şi deontice cu privire la noile strategii comunicaţionale în contextul globalizării şi virtualizării spaţiului social.

Descrierea proiectului

Cercetarea are un caracter transdisciplinar, realizând o abordare din mai multe perspective: culturologică, axiologică, comunicaţională, a analizei câmpului social şi a sociologiei comunicării, a filosofiei limbajului, semioticii şi epistemologiei..

Ca elemente de noutate, propunem analiza problematicii globalizării tehnologice şi universalizării comunicaţiilor din perspectiva mutaţiilor survenite în interpretarea spaţiului social şi al comunităţii. În acest domeniu avem ca ipoteză transformarea

spaţiului din cadru a interacţiunilor şi coexistenţelor într-un "cadru al medierii comunicării".

Spaţiul virtual este non-tridimensional, *caracteristica distanţă topologică* fiind înlocuită cu cea a *intensităţii subiective a comunicării*. Cercetarea deschide orizonturi de investigare în filosofia şi sociologia mentalităţilor, antropologia culturală, ştiinţele comunicării şi sociologia juridică.

Aplicarea perspectivei construcţioniste în studierea formelor de virtualizare a spaţiului social, este o prioritate naţională şi europeană. Construcţionismul se constituie într-un curent filosofic şi sociologic derivat de către Gergen (2005) din filosofia postmodernă a lui Derrida şi care consideră că realitatea socială este rezultatul unei permanente negocieri a interpretărilor. Realitatea este constituită dintr-o multitudine de astfel constructe diferite care să funcţioneze simultan.

Încadrarea proiectului de cercetare în tema "Societatea bazată pe cunoaştere"

O serie numeroasă de cercetători priveşte impactul globalizării comunicaţiilor atât asupra indivizilor cât şi asupra mediului social. Conceptul de societate bazată pe cunoaştere este de mult intrat în vocabularul specific construcţiilor din domeniul politicilor ştiinţei şi al educaţiei. Nu există studii asupra modificării mentalităţior generate de adaptarea la societatea informaţională care să studieze spaţiul cultural românesc.

Metodologia cercetării are la bază un design construcţionist ce se va derula sub forma unor ample procese inductiv-interpretative, luând forma specifică Grounded Theory.

Premisele cercetării sunt acelea că globalizarea comunicării, îndeosebi cea online, crează o nouă particularitate a interacţiunii sociale, precum evadarea din spaţiul fizic într-unul pur comunicaţional (virtualizant). Acest spaţiu fiind în esenţă transcultural, generează o continuă renegociere a interpretării

realităţii şi construcţia unor noi modele interpretative, sau în exprimarea lui Culianu "grile deformatoare a realităţii". Înţelegerea acestor grile deformatoare a realităţii face obiectul unei analize transdisciplinare având la bază un caracter hermeneutico-comprehensiv.

Vom analiza impactul virtualului asupra capacităţii de învăţare la adulţi realizând studii de caz asupra unor modele tehnologice pentru învăţământ online.

Designul metodologic expus va consta într-un mix metodologic vizând utilizarea analizei calitative a spaţiului social, sub forma unui demers hermeneutico-semiotic.

Planul de cercetare

Cercetarea va cuprinde 4 etape după cum urmează:

1. Documentare teoretică cu privire la fenomenul globalizării şi implicaţiile acestuia:

2. Designul metodologic: va cuprinde constituirea unei metodologii de tip construcţionist aplicabilă în domeniul globalizării comunicaţionale, îndeosebi. Cercetarea se va baza pe specificul metodologic al Grounded Theory prin constituirea conceptelor cheie prin inducţii succesive pornind de la datele obţinute direct în cercetare.

3. Obţinerea datelor primare: Pentru această activitate se vor utiliza tehnici de cercetare socială precum: interviu, chestionar comprehensiv, Focus Grup.

4. Analiza rezultatelor cercetării: Stabilirea inductivă a categoriilor valide rezultate din cercetare. În această etapă se va utiliza o triangulare a interpretării datelor obţinute de la subiecţi în vederea stabilirii unei codări reprezentative cercetării.

Rezultate anticipate:

Vor fi elaborate şi publicate cel puţin 6 articole în reviste cotate ISI sau indexate în BDI:

- Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială
- Journal of Studies of Religious and Ideologies
- Bioetica
- Revista Românească pentru Educaţie Multidimensională
- Postmodern Openings

Aplicaţii şi implicaţii posibile

Interacţiunea educaţională constituie un astfel de model, sistemele de "virtual learning" putând fi considerate o oportunitate de învăţare, dar şi un risc în ceea ce priveşte calitatea programelor academice realizate prin sistemele de "masterate online" sau chiar "Universităţi virtuale".

Aplicaţii ale cercetărilor asupra virtualizării spaţiului social în contextul fenomenului globalizării

Impactul tehnologiilor comunicaţionale, cu precădere a internetului, este în măsură să genereze mutaţii paradigmatice cu efecte globalizante.

Aplicaţiile cercetărilor asupra virtualizării spaţiului social pot fi extinse în domeniul pedagogiei şi andragogiei aplicate, platformelor de învăţământ online, a informaticii, teoriei sistemelor electronice de comunicare.

Prin virtualizarea spaţiului social înţelegem construcţia unui nou univers comunicaţional în spaţiul virtual şi transferarea către acesta a unor interacţiuni sociale cu caracter globalizant..

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PROIECT DE CERCETARE (Model 3)
Dimensiuni axiologice în supervizarea serviciilor socio-medicale. Impactul asupra eficienţei politicilor de calitate a vieţii pacienţilor în stare terminală

Data: 25.07.2010

Domeniu de cercetare: - Aspecte ale politicilor pentru stări terminale/ transplant

Candidat: Ştefan- Antonio SANDU

Introducere:

Standardizarea serviciilor socio-medicale oferite bolnavilor în stare terminală - atât serviciile de îngrijire la domiciliul a bolnavului cât şi cele oferite prin instituţii cu capacitate de cazare- constituie premisele unor politici consistente în domeniu. Construcţia acestora trebuie să aibă la bază o serie de valori: demnitatea umană, dreptul la viaţă, dreptul la îngrijire medicală, etc. Standardele trebuie să transpună valorile într-o serie de norme de bună practică, obligatorii pentru profesionişti, operaţionalizabile în standarde de calitate măsurabile şi evaluabile şi care constituie premisele introducerii unor practici de supervizare ce pot genera efecte constructive la nivelul politicilor publice cu privire la sănătate. Introducerea supervizării serviciilor socio-medicale constituie premisa optimizării funcţionale a acestora prin referirea la un set de criterii axiologice şi etice.

Literatura existentă:

Funcţiile supervizării definite de Alfred Kadushin (1992) pot fi grupate în: latura administrativă cu referinţă la promovarea şi menţinerea standardelor de calitate a serviciilor, coordonarea şi adecvarea practicilor profesionale cu politicile administrative, supervizarea educaţională şi suportivă vizând latura de coeziune a

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

serviciilor, standardele etice şi satisfacţia profesională a celor supervizaţi. Supervizarea clinică este văzută de Carlton E. Munson în *Handbook of Clinical Social Work Supervision* (2002) ca derivând dintr-o serie de standarde etice specifice. În ţara noastră, publicaţii semnificative le considerăm a fi volumul lui Ştefan Cojocaru *Metode apreciative în Asistenţa Socială. Ancheta supervizarea şi managementul de caz* (2005a), precum şi cel al Anei Muntean *Supervizarea. Aspecte practice si tendinte actuale* (2007). O serie de articole reprezentative în domeniu au apărut în Revista Română de Bioetică, Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială şi Revista de Asistenţă Socială. O contribuţie proprie anterioară s-a materializat în articolul *Perspective epistemice şi axiologice în supervizarea apreciativă* în Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială (Bradu, Sandu, 2009).

Întrebare de cercetare/Argument:

Care este impactul standardizării etice şi axiologice a supervizării serviciilor socio-medicale oferite pacienţilor în stare terminală asupra eficienţei politicilor în domeniul calităţii vieţii acestora?

Scopul cercetării:

Construirea unor politici coerente şi funcţionale în domeniul calităţii vieţii pacienţilor în stare terminală.

Ipoteza implicită a cercetării:

Introducerea unor standarde etice şi axiologice prin intermediul supervizării serviciilor socio- medicale oferite pacienţilor în stare terminală constituie o modalitate eficientă în construcţia şi administrarea politicilor publice în domeniu.

Obiectivele cercetării:

Identificarea dimensiunilor etice ale supervizării serviciilor socio-medicale.

Identificarea dimensiunilor axiologice ale supervizării serviciilor socio-medicale oferite bolnavilor în stare terminală.

Măsurarea impactului practicii supervizării în serviciile socio-medicale asupra eficienţei politicilor de calitate a vieţii pacienţilor în stare terminală.

Rezultatele avute în vedere:

- identificarea principalelor valori care pot sta la baza supervizării serviciilor socio-medicale oferite pacienţilor în stare terminală;

- transpunerea valorilor identificate în politici de sănătate;

- construirea unui Ghid de bună practică în supervizarea serviciilor socio-medicale.

Rezultatele cercetării vor fi publicate sub forma a cel puţin 6 studii în cei 3 ani, de preferinţă în Reviste cotate ISI Thomson din ţară şi străinătate.

Metodologie:

În procesul de analiză a datelor calitative vom porni de la specificul Grounded Theory, care presupune un proces de generare sistematică a conceptelor şi teoriilor pe baza datelor colectate. Metodologia este o abordare inductivă, ce porneşte de la observaţii generale şi care pe parcursul demersului analitic creează categorii conceptuale de natură etică, axiologică, pragmatică, şi metodologică ce vor putea fi ridicate prin proceduri inductive succesive la gradul de generalitate necesar construcţiei unor politici sociale şi instituţionale în ceea ce priveşte calitatea vieţii bolnavului în stare terminală. Faţă de ipoteza implicită a cercetării, ne propunem să păstrăm o distanţă epistemică. Vor fi evidenţiaţi o serie de indici şi indicatori specifici, pentru măsurarea eficienţei politicilor vizând bolnavii în fază terminală, şi implementării standardelor de calitate specifice acestor servicii prin intermediul procesului de supervizare.

Din eşantion vor face parte personal sanitar şi social implicat în implementarea serviciilor de îngrijire a bolnavilor în stare terminală şi factori de răspundere în constituirea politicilor de calitate a vieţii.

În cadrul acestei cercetări vom utiliza ca tehnici principale interviul şi focus-grupul. Considerăm că analiza calitativă este reprezentativă pentru cercetarea de faţă deoarece fenomenul investigat este eterogen, şi nu există date din cercetări anterioare faţă de care să putem realiza o construcţie epistemică. Cercetarea se doreşte a fi de tip exploratoriu, menită să identifice elementele specifice ariei investigate şi transformarea acestora în indicatori de eficienţă în domeniul politicilor publice destinate bolnavului în stare terminală.

Tema focus-grupurilor va fi aleasă pentru a putea identifica specificul politicilor publice în domeniu, rolurile supervizorilor, tehnici de supervizare, relaţii profesionale ce se stabilesc între supervizori şi ceilalţi profesionişti din cadrul serviciilor socio-medicale.

Interviurile de tip directiv standardizat, comprehensiv şi intenţional nondirectiv vor urmări aprofundarea ideilor rezultate cu prilejul focus-grupurilor, insistându-se pe dimensiunea axiologică şi metodologică a construcţiei politicilor destinate bolnavilor în stare terminală, pe identificarea efectivă a demersului profesional în practica supervizării serviciilor socio-medicale, şi particularităţile etice rezultate din specificul situaţiei medicale a pacienţilor. Interviurile vor aprofunda investigaţia în scopul clarificării rezultatelor semnificative. Analiza calitativă a focus-grupului cât şi a interviurilor va consta în selectarea şi interpretarea celor mai semnificative construcţii semantice prezentate de participanţii la investigaţie. Vor fi alese expresiile relevante pentru scopul şi obiectivele cercetării, după care se vor extrage *categoriile* de cadre conceptuale prin etape inductive succesive.

Validarea rezultatelor se va realiza prin triangularea procesului de codare, prin procedura de obţinere a consensului interpretativ şi explorarea elementelor de raport minoritar prin alte instrumente metodologice de tipul interviu, chestionar, observaţie etc.

Procesul specific pentru Grounded Theory va fi urmat de o etapă de generare teoretică pornind de la categoriile identificate, pentru a genera modelul de ghid de bună practică avut în vedere. La nivelul următor de generalizare se vor creea instrumente de configurare şi validare a politicilor de sănătate şi de calitate a vieţii bolnavului în stare terminală. Demersul invers, de la general la particular, va permite transformarea itemilor de politică publică în strategii ale procesului de supervizare a serviciilor destinate acestui tip de clienţi.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bibliografie

Abraham, P., Szabo, A., (2006) *Sistemul de probaţiune*, suport de curs, Universitatea Bucureşti.

Adam, S., (2009) Profesia de cadru didactic între reprezentare socială şi vocaţie individuală, *Revista de Cercetare în Ştiinţe ale Educaţiei*, noiembrie 2009, online la: http://www.rcsedu.info/index.php?option=com_content&view=article&id=17:profesia-de-cadru-didactic-intre-reprezentare-social-i-vocaie-individual&catid=10:sociologia-educaiei-

Allan, G., (2003) A critique of using grounded theory as a research method, *Electronic Journal of Business Research Methods*, vol. 2, no. 1, pp. 1-10.

Apostol, P., Banu I., Becleanu, A. et al., (1978) *Dictionar de filozofie*, Editura Politica, Bucuresti.

Argyris, C., Putnam, R., Smith, D., (1985) *Action Science: Concepts, methods and skills for research and intervention*, San Francisco: Jossey-Bass.

Ashwoorth, A., (1989) Criminal Justice and Deserved Sentences, *Criminal Law Review*, vol. 36, pp: 340-355.

Astarastoae, V., Loue, S., Ioan B. G., (2009) *Etica Cercetarii pe Subiecti Umani*, Editura Gr. T. Popa, Iasi.

Baban, A. (2010) *Metodologia cercetării calitative*, suport de curs în cadrul Programului de Studii Postdoctorale în Etica Politicilor de Sănătate, UMF Iaşi.

Bahm, A., (1971) Science is not value free, *Policy Science*, 2 (4), pp: 391-396.

Balahur, D., (2008) Pedeapsă şi control social în modernitatea târzie. Pluralismul socio-juridic şi justiţia alternativă, în Schiaucu V., Canton R. (coord.), *Manual de probaţiune*, Editura Eurostandard, Bucureşti.

Balahur, D., (2004) *Probaţiune şi reintegrare comunitară. Impactul măsurilor şi sancţiunilor alternative asupra tratamentului copiilor şi tinerilor delicvenţi în sistemul justiţiei penale*, Editura Didactică şi Pedagogică,

Bucureşti.

Bandler, R., Grinder, J., (1975) *The structure of magic, vol. 1: A book about language and therapy*, Science and Behavior Books, California.

Barnard, B., (2010) *Appreciative Inquiry. Career and Organizational Studies program*, university course: cos 4850, Eastern Illinois University, available online at: http://www.ux1.eiu.edu/~bkbarnard/resume.html.

Bateson, G., (1972) *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Enthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology*, University of Chicago Press, Chicago.

Baumeister, R. F., Leary, M. K., (1997) Writing Narrative Literature Reviews, *Review of General Psychology*, vol. 1, no. 3, pp. 311-320.

Baylon, C., Mignot, X., (2000) *Comunicarea*, trad. Ocneanu, I., Zastroiu, A., Editura Universitatii „Al. I. Cuza", Iasi.

Bem, D., J., (2003) Writing the Empirical Journal Article, in Darley, J. M., Yanna, M. P., Roediger III, H. L. (eds), *The Compleat Academic: A practical Guide for the Beginning Social Scientist*, 2nd Edition, American Psychological Association, Washington DC.

Biriş, I., (1999) Aspecte logice ale totalităţilor, în Iancu Lucica, Constantin Grecu (coord.), *Logică şi ontologie*, Editura Trei, Bucureşti.

Biriş, I., (1992) *Totalitate, sistem, holon*, Editura Mirton, Timişoara

Bradu, O., Sandu, A., (2009) Perspective epistemice şi axiologice în supervizarea apreciativă, *Revista de cercetare şi intervenţie socială*, vol. 24, pp. 95-102.

Branc, S., (2008) *Generaţii în schimbare. Modele de educaţie familială în Banatul secolului XX*, Editura Lumen, Iaşi.

Burlacu, L., (2010) *Evaluarea supervizării în ONG-urile din judeţul Iaşi*, comunicare prezentata in cadrul Master Supervizare şi Planificare Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social – Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi.

Bushe, G. R., (2001) Five theories of change embedded in appreciative inquiry, in Cooperrider, D. L., Sorensen, P. F., Whitney, D., Yaeger, T. F. (eds.), *Appreciative inquiry: Rethinking human organization toward a positive theory of change*, Stripes, Champaign, Illinois, pp. 99-109.

Bushe, G. R., (1995) Advances in Appreciative Inquiry as an Organizational Development Intervention, *Organization Development Journal*, vol. 13 (3), pp: 14-22.

Campbell, D., Coldicott, T., Kinsella, K., (1994) *Systemic Work with Organizations. A New model for managers and Change Agents*, Karnak Books, London.

Caras, A., (2011) *Rolul supervizării în dezvoltarea profesională a specialiştltilor în asistenţă socială,* lucrare de dizertatie, Facultatea Filosofie şi Ştiinţe Social Politice, Universitatea „Al. I. Cuza", Iasi.

Carter, B., (2006) One expertise among many - working appreciatively to make miracles instead of finding problems: using Appreciative Inquiry as a way of reframing research, *Journal of Research in Nursing*, vol. 11, no. 1, pp: 48-63.

Cassell, C., Buehring A., Symon G., Johnson, P., (2006) Qualitative methods in Management Research: An Introduction to the Themed Issue, *Management Decision*, vol. 44 (2), pp: 161-166.

Chapin, P., G., (2004) *Research Projects and Research Proposals, A Guide for Scientists Seeking Funding*, Cambridge University Press, New York.

Charmaz, K., (2006) *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis*, Sage Publications, London, UK.

Chelcea, S., (2007) *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative si calitative*, editia a treia, Editura Economică, Bucureşti.

Chelcea, S., (2004) *Iniţiere în cercetarea sociologică*, Editura Comunicare.ro, Bucuresti.

Chelcea, S., (2001) *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative si calitative*, Editura Economică, Bucureşti.

Cochrane, J. H., (2005) *Writing Tips for Ph. D. Students*, Graduate School of Business University of Chicago, online la: http://gsbwww.uchicago.edu/fac/john./cochrane/research/papers

Codreanu, T., (2005) *Transmodernismul*, Editura Junimea, Iaşi.

Cojocaru, D., (2011) *Cercetarea calitativă ca bricolage*, comunicare în cadrul programlui Studii Postdoctorale în etica politicilor de sănătate, UMF, Iaşi.

Cojocaru, D., (2004) Ancheta apreciativă şi pedagogia apreciativă, fundamente ale unei schimbări în educaţie, în Cojocaru D. (coord.), *Repere socio-pedagogice ale schimbării în sistemul educaţional*, Editura Lumen, Iaşi, pp: 5-25.

Cojocaru, D., (2003a) Focus grupul-tehnica de cercetare a socialului, *Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială*, vol. 1.

Cojocaru, D., (2003b) Ancheta Apreciativă formă a Cercetării Acţiune în schimbarea socială, *Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială*, vol. 2.

Cojocaru, D., Sandu, A., (2011) (Bio) ethical and social reconstructions in transmodernity, *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 10 (30), pp: 258-276.

Cojocaru, D., Cojocaru, S., Bunea, O., (2009) Evaluarea serviciilor din perspectiva managementului de caz. Centrul de servicii de tip familial DGASPC Bacău, *Social Research Reports*, vol. 1.

Cojocaru, S., (2010) *Evaluarea programelor de asistenţă socială*, Editura Polirom, Iaşi.

Cojocaru, S., (2008) Evaluarea apreciativa – forma a evaluarii formative, *Revista de Cercetare si Interventie sociala*, vol. 20, pp: 42-48.

Cojocaru, S., (2007) Supervizarea de grup apreciativă, în Muntean, Ana (coord.), *Supervizarea. Aspecte practice şi tendinţe actuale*, Editura Polirom, Iaşi, pp: 211-224.

Cojocaru S., (2006) *Proiectul de interventie in asistenta sociala*, Editura Polirom, Iasi.

Cojocaru, S., (2005a) *Metode apreciative în asistenţa socială. Ancheta, supervizarea şi managementul de caz*, Editura Polirom, Iaşi.

Cojocaru, S., (2005b) Focus grupul - tehnica utilizată pentru evaluarea nevoilor din comunitate, *Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială*, vol. 8.

Cooperrider, D., Whitney, D., (2005) *A positive Revolution in*

Change: Appreciative Inquiry, Berret Koehler Publishers Inc., California.

Cooperrider, D., Withney, D., (2000) A positive revolution in change: appreciative inquiry, in Cooperrider, D., Sorensen, P., Whitney, D., Yaeger, T. (eds.), *Apreciative Inquiry: Rethinking Human Organization Toward a Positive Theory of Change*, Stipes, Champaign, IL.

Cooperrider, D., Srivatsva, S., (1987) Appreciative Inquiry in Organization Life, in David L. Cooperrider and Suresh Srivastva (ed.) *Research in Organizational Change and Development*, JAI Press, Greenwich, CT, pp: 129-169.

Corbin, J., Strauss, A., (2008) *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing Grounded Theory*, third edition, Sage Publications Inc., London, UK.

Cornwall, A., Jewkes, J., (1995) What is participatory research, *Social Science and Medicine* 41 (12), pp: 1667-1676.

Creswell, J. W., (2007) *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Traditions* (second edition), Sage Publication Inc., CA.

Creţu, G., (2009) *Femeile sunt de vină*, Editura Lumen, Iaşi.

Croitoru, E., (2006) Intervenţia socială apreciativă în supravegherea specializată a minorului, *Revista de Cercetare şi Intervenţie Socială*, vol. 13, pp.142-161.

Culianu, I. P., (2003) *Eros şi Magie în Renaştere. 1484*, Editura Polirom, Iaşi.

Daval, R., Doron, R., Delamotte, Y., Bourricaud, F., (1967) *Traite de psychologie sociale*, Paris: Presses Universitaires de France.

Denzin, N. K., (2010) Moments, mixed methods and paradigm dialogs, *Qualitative Inquiry* 16 (6), pp. 419-427.

Denzin, N. K., Lincoln, Y. S. (2003) *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*, Thousand Oaks, California: Sage Publication Inc.

Denzin, N. K., Lincoln, Y. S. (2000) *Handbook of Qualitative Research*, second edition, Thousand Oaks, California: Sage Publication Inc.

BCU IAŞI - CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Derrida, J., (1997) *Diseminarea*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti.

Durnescu, I., (2006) *Asistența socială în penitenciar*, Editura Polirom, Iaşi.

Ellmore, R. T., (1995) *NTC's mass media dictionary*, NTC Publishing Group, Lincolnwood, Illinois.

Emerson, R. M., (1983) *Contemporary Field Research*, Waveland Press, Prospect Heights, Illinois.

Emery, M., Radke, B., Newman, D., Hanson, M., (2004) *Using Appreciative Inquiry in Planning Process: Overview of the Appreciative Inquiry Approach. Adapting the Strategy Multi-cultural Contexts. Using the Process at Fond du Lac Tribal and Community College*, Southern Rural Development Center.

Epstein, L., King, G., (2002) The Rules of Inference, *The University of Chicago Law Review*, vol. 69, no. 1.

Ferch, S. R., (2011) *Forgiveness and Power in the Age of Atrocity: Servant Leadership as a Way of Life*, Lexington Books.

Fernando, M. S. C., (2010) Appreciative inquiry: a positive approach to organizational planning and learning, *Social Research Reports*, vol. 10, pp. 3-105.

Galtung, J., (1967) *Theory of Method and Social Research*, Columbia University Press.

Gârboan, R., (2006) *Metode utilizate in evaluarea programelor: analiza impactului social*, Editura Accent, Cluj-Napoca.

Gergen, K., (2005) *Social construction in context*, (London: Sage Publications, 2005) 56-86.

Gergen, K. J., (2001) Construction in contention: toward consequential resolutions, *Theory and Psychology*, 11, pp: 419-432.

Glasser, B., Strauss, A., (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Aldine Publishing Company, Chicago.

Goulding, C., (1999) *Grounded Theory: some reflections on paradigm, procedures and misconceptions*, Working Paper Series, Wolverhampton Business School, Management Research Centre.

Green, S., (2002) Design of Randomized Trial, *Epidemiologic*

Reviews, vol. 24, no. 1.

Groza, D., (2006) *Drepturile victimei Recuperarea din uitare*, Editura Lumen, Iaşi.

Guba, E., (1990) *The Paradigm Dialog*, Sage Publication.

Hall, E. T., (1983) *The Dance of Life: The Other Dimension of Time*, Doubleday, New York.

Haar, Van Der, D., (2002) *A Positive Change. A Social Constructionist Inquiry into the Possibilities to Evaluate appreciative Inquiry*, Master Thesis, Tilburg University.

Hacking, I., (1999) *The Social Construction of What?*, Harvard University Press, USA.

Hatos, A., (2011) *Analiza nevoilor*, online la: https://sites.google.com/site/adrianhatos/marketing-docs

Hatos, A., (2002) *Sport si societate. Introducere in sociologia sportului*, Editura Universitatii Oradea, Oradea.

Heron, J., (1996) *Cooperative Inquiry: Research into the Human Condition*, London: Sage Publications.

Hudson, B. A., (1996) *Understanding Justice: An Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory*, Open University Press, Buckingam.

Hurubean, A., (2007) *Metodologia analizei politice*, suport de Curs, anul II, semestrul I, Universitatea "Petre Andrei" din Iasi, Facultatea de Ştiinţe Politice.

Iluţ, P., (1997) *Abordarea calitativă a socioumanului*, Editura Polirom, Iaşi.

Ioan, B., Stângă, O., (2009) Respectul pentru persoană, in Astărăstoae, V., Loue, S., Ioan, Beatrice (eds), *Etica Cercetării pe Subiecţi Umani*, Editura „Gr. T. Popa", U.M.F. Iaşi.

Ionescu, I., (2003) Metodologia cercetării socialului. Repere pentru asistenţii sociali, in Neamţu George (coord.), *Tratat de asistenţă socială*, Editura Polirom, Iaşi, pp. 213-277.

Johnson, B., Onwuegbuzie, A., (2004) Mixed methods research: a research paradigm whose time has come, *Educational Researcher*, 33 (7), pp: 14-26.

Journal of Young Investigators, (2005) Writing Scientific Manuscripts a guide for undergraduates, *Journal of Young Investigators*, disponibil online la: www.jyi.org.

Kadushin, A., (1992) *Supervision in Social Work*, third edition, Columbia University Press, New York.

Kelle, U., (2001) Sociological explanations between micro and macro and the integration of qualitative and quantitative methods, *Forum Qualitative Sozialforschung/ Forum Qualitative Social Research*, vol. 2 (1), art. 5, online la: http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/966/2109.

Krueger R., Casey M., (2005) *Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*, Editura Polirom, Iaşi.

Larkins, J., (2004) Using Appreciative Inquiry in Parent Teen Mediation, *Restorative Justice online,* June 2004, disponibil online la: http://www.restorativejustice.org/editions/2004/June/ai.

LaRossa, R., (2005) Grounded Theory Methods and Qualitative Family Research, *Journal of Marriage and Family*, 67 (4), pp: 837-857.

Levy, Y., Ellis, J., T., (2006) A Systems Approach to Conduct an Effective Literature Review in Support of Information Systems Research, *Informing Science Journal*, vol. 9.

Lewin, K., (1946) Action research and minority problems, *Journal of Social Issues*, vol. 2, issue 4, pp: 34-46.

Liebling, A., Elliot, C., Arnold, H., (2001) Transforming the Prison: Romantic Optimism Or Appreciative Realism?, *Criminal Justice*, vol. 1, no. 2, pp: 161-180.

Liebling, A., Price, D., Elliot, C., (1999) Apreciative Inquiry and Relationships, *Prison in Punishment Society,* Sage Publications, vol. 1, pp: 71-98.

Madrid, F. V., (2008) La intervencion apreciative: una nueva manera de descubrir, crear, compartir, e implementar conocimiento para el cambio en instituciones gubernamentales o privadas, *Revista de Cercetare şi Intervenţie* Socială, vol. 20, pp: 19-35.

Marvasti, A., (2004) *Qualitative Research in Sociology*, Sage Publication, London, UK.

Miftode, V., (2003) *Tratat de metodologie sociologică – tehnici de investigație de teren, elaborarea proiectelor de intervenție*, Editura Lumen, Iași.

Muchielli, A. (coord.), (2002) *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*, Editura Polirom, Iași.

Munson, C. E., (2002) *Handbook of Clinical Social Work Supervision*, Haworth Press Inc., New York.

Muntean, A., (2007) *Supervizarea. Aspecte practice si tendinte actuale*, Editura Polirom, Iași.

Nicolescu, B., (2007) *Transdisciplinaritatea. Manifest*, editia a doua, Editura Junimea, Iași.

Nightingale, D. J., Cromby. J., (2002) Social constructionism as ontology. Exposition and example, *Theory and Psychology*, 12 (5), pp: 701-713,

O'Connor, M. K., Netting F. E., Thomas M. L., (2008) Grounded Theory. Managing the Challenge for Those Facing Institutional Review Board Oversight, *Qualitative Inquiry*, 14 (1), pp: 28-45.

Pascaru, M., (2008) Matrice comunitara si dezvoltare locala. Investigatii în ruralul Muntilor Apuseni (1986-2007), *Anuarul Institutului de Istorie "George Barițiu"*, Cluj-Napoca, series Humanistica, tom VI, pp: 173-191.

Pinto R., Grawitz, M., (1964) *Methodes des sciences sociales*, 2 tomes, Dalloz, Paris.

Plugaru, A., Ponea, S., (2010). Evaluation of Supervision Practice of the Social Services provided to Elderly in Home Care Centre, *Postmodern Openings*, vol 3, pp: 49-70.

Ponea, S., Chicos, C., (2010) *Romii între pozitiv și negativ*, lucrarea prezentată în cadrul seminarului Supervizare de caz în asistența socială, în cadrul Programului Masteral Supervizare și Planificare Socială, Universitatea "Al. I. Cuza", Iași.

Ponea, S., Sandu, A., (2011) *Grupul de socializare apreciativ. Un model de creativitate socială colaborativă*, Editura Lumen, Iași.

Popa, D., (2007) *Mass media - sistem și proces*, suport de curs, Universitatea „Al. I. Cuza", Facultatea de Litere departamentul de

Jurnalistică şi Ştiinţele Comunicării.

Popper, K., (1981) *Logica cercetarii*, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti.

Postelnicu, C., (2011) *Metode şi tehnici de cercetare socială. Metode calitative*, suport de curs, Departamentul Sociologie, Universitatea Babes-Bolyai, Cluj-Napoca.

Precupeţu, M., (2010) *Metode de Cercetare Socială şi Politică*, suport de curs, Facultatea de ştiinţe politice SNSPA, Bucuresti.

Preskill, S. H., Castambas, T., (2006) *Reframing Evaluation Through Appreciatuve Inquiry*, Sage Publications UK.

Randolph, J., (2009) Guide to Writing the Dissertation Literature Review, *Practical Assessment, Research & Evaluation*, vol. 14, no. 13.

Reason P., Bradbury, H., (2006) *Handbook of Action Research*, London: Sage Publications.

Richardson, L., (2003) Method of Inquiry, in Denzin, N. K., Lincoln, Y. S. (eds.), *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*, Sage Publication, Thousand Oaks, California, pp: 499–541.

Rogers, C., (1966) *Le developpement de la personne,* Editura Dunord, Paris.

Rorty, R., (2000) *Pragmatism şi filosofie post nietzscheană*, vol. 2, Editura Univers, Bucureşti.

Rorty, R., (1979) *Philosophy and the Mirror of Nature*, Princeton University Press.

Sandu, A., (2009) *Tehnici afirmativ-apreciative. O sociopedagogie a succesului*, Editura Lumen, Iaşi.

Sandu, A., (2008) *Fizica modernă şi filosofia orientului- o viziune umanistă a universului*, Teză de doctorat susţinută la Universitatea „Al. I. Cuza" Iaşi.

Sandu, A., (2005) *Tehnici în Asistenţa Socială*, Editura Lumen, Iaşi.

Sandu, A., (2002) *Asistenţă şi intervenţie socială*, Editura Lumen, Iaşi.

Sandu, A., Alexa, E., Ponea, S., (2012) New directions in social epistemology, *Analele Ştiinţifice ale Universităţii "Al. I. Cuza" din*

Iași (serie nouă), Sociologie și Asistență socială, Tom V/ nr. 1, Iunie 2012, pp: 59-75.

Sandu, A., Cojocaru, Șt., Ponea, S., (2010) Appreciative evaluation training. Case Study: Lumen Consulting and Training Center / Evaluarea apreciativă a programelor de training. Studiu de caz: Centrul de Consultanţă şi Training Lumen, *Social Research Reports*, vol 8.

Sandu, A., Ponea, S., Vlasă, B., (2010) *Grilă de analiză calitativă a datelor cercetării „Analiza oportunității introducerii ocupației de „Supervizor în serviciile sociale" în COR și elemente de analiză ocupațională"*, Master Supervizare şi Planificare Socială, Universitatea „Al. I. Cuza", Iași.

Sandu, A., Ponea, S., (2010) Protocol de aplicare a grupului de socializare apreciativ, *Postmodern Openings*, year 1, vol. 2, Special Issue.

Sandu, A., Unguru, E., Ponea, S., Cojocaru, S., (2010) Analysis of professional competencies in social services supervision, *Social Research Reports*, vol. 17, pp. 3-56.

Sarker, S., Lau F., Sahay S., (2001) Using an adapted grounded theory approach for inductive theory building about virtual team development, *Association for Computing Machinery SIGMIS Database*, vol. 32 (1), pp: 38-56.

Schooley, S. E., (2008) *Appreciative Democracy*, Ph. D. dissertation in Public Administration and Policy, Virginia Polytechnic Institute and State University, March 2008, Blacksburg Virginia.

Searle, J. R., (1995) *The Construction of Social Reality*, Penguin Books, London.

Silion, B. G., (2002) Ființă și limbaj, *Ekpirosis*, nr. 1.

Stăiculescu, A. R., (2010) *Metoda științifică în științele socio-umane*, online la:
http://www.topcursuri.ro/files/cursuri/Metodologia%20Cercetarii%20Sociologice.pdf

Stănciugelu, I., (2011) *Analiza mass-media de la metodologie la practica relațiilor publice*, suport de curs, Facultatea de Comunicare si

Relatii Publice, Scoala Nationala de Studii Politice si Administrative, Bucureşti.

Stolker, M., (2005) Legal Journals: In Pursuit of a More Scientific Approach, *European Journal of Legal Education,* vol. 2 (2), pp: 77-94.

Strauss, A., Corbin, J., (1998) *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing Grounded Theory*, Sage Publications Inc., UK.

Şurubaru A., (2002) Elemente de programare Neuro-lingvistică, în Şt. Cojocaru, A. Sandu (coord.), *Acţiune socială şi dezvoltare organizaţională*, Editura Lumen, Iaşi.

Toroipan, R., Oancea, G., (2002) Justiţia restaurativă. Metode de reinserţie pentru tinerii delincvenţi în România, *Jurnalul practicilor pozitive comunitare*, nr. 3-4, pp: 1-4.

Traşă, L., (2010) *Metode si tehnici de cercetare în psihologie,* sinteza de curs, Universitatea Spiru Haret, Bucureşti.

Unguru, E., Alexa, E., Sandu, A., (2010) *Construcţionism şi metodologii calitative în sociologia juridică*, Sesiune ştiinţifică studenţească, Univeristatea "Mihail Kogalniceanu", Iasi.

Verdugo, M., Prieto G., Pelaez, C., (2005) Factorial Structure of the Quality of Life Questionnaire in a Spanish sample of visually disabled adults, *Journal of Intellectual Disability Research*, vol. 49, no. 10, pp. 794-798.

Vicol, M. C., Astarastoae, V., (2009) Principiul beneficiului, in Astarastoae Vasile, Loue Sana, Ioan Beatrice Gabriela (eds), *Etica Cercetarii pe Subiecti Umani*, Editura Gr. T. Popa, Iasi.

Vintan, L., (2006) Calitatea cercetării prin abordări scientometrice, *Euroeconomia*, vol. XXI, nr. 53.

Vlasă, B., (2011) *Şedinţa de supervizare – o perspectivă apreciativă*, Lucrare de disertaţie, Universitatea "Al. I. Cuza" Iasi.

Von Hirsh, A., Ashworth, A., (1992) *Principled Sentencing*, Edinburgh University Press, Edinburgh.

Von Hirsh A., (1976) *Doing Justice: The Choice of Punishment*; Hill and Wang, New-York.

Wadsworth, Y., (1998) What is Participatory Action Research?, *Action Research and Action Learning for Community and Organizational change*, online la:
http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/ari/p-ywadsworth98.html

Walgrave, L., Otmar, H., (2010) *Improving Knowledge and Practice of Restorative Justice A Comparative Research Study on Restorative Justice*, disponibil online la: http://www.rjustice.eu/

Whitehead, J., McNiff J., (2011) *All you need to know about Action Research*, Sage publication Ltd., London.

Wikipedia, *Action Research*, online la: http://en.wikipedia.org/wiki/Action_research.

Wy, L., (2009) Knowledge in writing a Good Scientific Paper, *Malaysian Journal of Psychiatry*, vol. 18, no. 2.

Yballe, L., O'Connor, D., (2000) Appreciative pedagogy, *Journal of Management Education*, vol. 24, no. 4, pp: 474-483.

Zajonc, A., (2006) *Noua fizică şi cosmologie. Dialoguri cu Dalai Lama*, Editura Tehnică, Bucureşti.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Anexă

Universitatea "Mihail Kogălniceanu" IAŞI
Str. Băluşescu, Nr. 2 700309 - IAŞI ROMÂNIA
Tel.:0040-232-212.416; Fax: 0040-232-279.821; E-mail: rectorat@umk.ro

FIŞA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	**Metode de cercetare în ştiinţa comunicării**				Codul disciplinei	
Anul de studiu	I	Semestrul*	II	Tipul de evaluare finală (**E / V / C**)		E
Categoria formativă a disciplinei **DF**-fundamentală, **DG**-generală, **DS**-de specialitate, **DE**-economică/managerială, **DU**-umanistă						DS
Regimul disciplinei {**Ob**-obligatorie, **Op**-opţională, **F**- facultativă}				Ob	Numărul de credite	
Total ore din planul de învăţământ	56	Total ore studiu individual		58	Total ore pe semestru	114
Titularul disciplinei	Lect. dr. Antonio Sandu					

** Daca disciplina are mai multe semestre de studiu, se completează câte o fişă pentru fiecare semestru*

Facultatea	**Drept**
Catedra	
Domeniul fundamental de ştiinţă, artă, cultură	
Domeniul pentru studii universitare de licenţă	**Comunicare şi relaţii publice**
Direcţia de studii	------

Numărul total de ore (pe semestru) din planul de invatamant
(Ex: 28 la C dacă disciplina are curs de 14_saptămâni x 2_h_curs pe saptămână)

Total	**C** **	**S**	**L**	**P**
56	28	28		

-curs, S-seminar, L-activităţi de laborator, P-proiect sau lucrări practice

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Discipline Anterioare	**Obligatorii** (condiţionate)	
	Recomandate	

Estimaţi **timpul total (ore pe semestru)** al activităţilor de **studiu individual** pretinse studentului *(completaţi cu zero activităţile care nu sunt cerute)*			
1. Descifrarea şi studiul notiţelor de curs.	4	8. Pregătire prezentări orale.	4
2. Studiu după manual, suport de curs.	6	9. Pregătire examinare finală.	10
3. Studiul bibliografiei minimale indicate.	6	10. Consultaţii.	2
4. Documentare suplimentară în bibliotecă	4	11. Documentare pe teren.	0
5. Activitate specifică de pregătire SEMINAR şi/sau LABORATOR.	0	12. Documentare pe INTERNET	2
6. Realizare teme, referate, eseuri, traduceri etc.	16	13. Alte activităţi …	0
7. Pregătire lucrări de control.	4	14. Alte activităţi …	0
TOTAL ore studiu individual (pe semestru) =			58

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Competenţe generale (competenţele generale sunt menţionate in fişa domeniului de licenţă şi fişa specializării)
Competenţe instrumentale Capacitate de analiză şi sinteză. Capacitate de a realiza o cercetare în mod independent. Capacitate de a decide independent fără imixtiuni şi influenţe. Capacitatea de a soluţiona probleme. Capacitatea de a lua decizii. Capacitatea de a susţine public rezultatele propriei cercetări. **Competenţe interpersonale** Capacitatea de evaluare şi autoevaluare. Capacitatea de a lucra în echipă. Abilităţi interpersonale. Abilitatea de a lucra într-o echipă interdisciplinară. Capacitatea de a avea un comportament etic şi de respectare a regulilor deontologiei profesionale. **Competenţe sistemice** Abilităţi de cercetare în domeniul social, cu particularizare în domenul comunicării şi relaţiilor publice. Capacitatea de adaptare la noi situaţii. Creativitate. Abilitatea de a lucra independent şi de a lua decizii. Capacitatea de a concepe proiecte şi de a le derula. Preocupare pentru obţinerea calităţii.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Competenţe specifice Disciplinei	**1. Cunoaştere şi înţelegere** *(cunoaşterea şi utilizarea adecvată a noţiunilor specifice disciplinei)* Cunoaşterea conceptelor fundamentale specifice domeniului. Înţelegerea proceselor şi mecanismelor proprii cercetării sociale. Cunoaşterea principalelor aspecte şi teme studiate în cadrul disciplinei. Metode de cercetare în ştiinţele comunicării. Cunoaşterea principalelor surse specifice de informare şi documentare în scopul studierii fenomenelor comunicaţionale. Întelegerea celor mai importante şi frecvent utilizate concepte în studiul ştiinţelor comuncării şi a relaţiilor publice.
	2. Explicare şi interpretare *(explicarea şi interpretarea unor idei, proiecte, procese, precum şi a conţinuturilor teoretice şi practice ale disciplinei)* Explicarea fenomenelor din domeniul ştiinţelor comunicării prin intermediul unei metodologii adecvate. Interpretarea evoluţiei fenomenului de comunicare de masă. Explicarea conceptelor fundamentale ale studiului ştiinţelor comunicării. Interpretarea de texte aparţinând unor autori ai domeniului, relative la aspecte general-teoretice şi metodologice ale studiului ştiinţelor comunicării. Redactarea rapoartelor de cercetare în ştiinţele comunicării.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	3. Instrumental – aplicative *(proiectarea, conducerea şi evaluarea activităţilor practice specifice; utilizarea unor metode, tehnici şi instrumente de investigare şi de aplicare)* Elaborarea studiilor de caz. Elaborarea metodologiei necesare desfăşurării unei cercetări în domeniul ştiinţelor comunicării. Elaborarea instrumentelor necesare desfăşurării unei cercetări în domeniul ştiinţelor comunicării. Aplicarea instrumentelor necesare desfăşurării unei cercetări în domeniul ştiinţelor comunicării. Redactarea rapoartelor de cercetare.
	4. Atitudinale *(manifestarea unei atitudini pozitive şi responsabile faţă de domeniul ştiinţific / cultivarea unui mediu ştiinţific centrat pe valori şi relaţii democratice / promovarea unui sistem de valori culturale, morale şi civice / valorificarea optimă şi creativă a propriului potenţial în activităţile ştiinţifice / implicarea în dezvoltarea instituţională şi în promovarea inovaţiilor ştiinţifice / angajarea în relaţii de parteneriat cu alte persoane - instituţii cu responsabilităţi similare / participarea la propria dezvoltare profesională)* înţelegerea importanţei mecanismelor şi proceselor specifice globalizării.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Conţinut cursuri	Epistemologii pozitiviste vs epistemologii constructiviste. Cercetare calitativă vs cercetare cantitativă în ştiinţele comunicării. Stabilirea temei de cercetare. Cadrul teoretic şi conceptual al cercetării. Ipoteze şi întrebări de cercetare. Cercetarea cantitativă în ştiinţele comunicării. - Eşantioane. Tipuri de eşantioane.Validitate - Experimentul în domeniul ştiinţelor comunicării. Sondajul de opinie. Ancheta prin chestionar. - Proiectarea chestionarelor. - Măsurarea audienţelor. Cercetarea calitativă în ştiinţele comunicării. Interviul. Focus grupul. Monitorizare de presă. Mixarea metodelor. Interpretrea datelor calitative.
Conţinut seminarii	Proiectarea cercetării. Stabilirea temei. Stabilirea întrebărilor de cercetarea-ipotezelor. Construcţia instrumentelor de cercetare. Ghidul de interviu, ghidul de focus grup, ghidul de monitorizare a presei. Ghidul de chestionar. Aplicarea practică a interviului. Specificul interviului în ştiinţele comunicării. Aplicarea practică chestionarului. Specificul chestionarului în ştiinţele comunicării. Monitarizarea de presă. Focus Grupul. Modele şi tehnici de interpretare a datelor. Redactarea raportului de cercetare

BCU IAŞI - UNIVERSITY LIBRARY

Bibliografia	Berger, Peter L. (1999). *Construirea socială a realității.* București: Editura Univers. Chelcea, Septimiu. (2000). *Cum să redactăm în domeniul științelor socioumane.* București: Editura SNSPA Chelcea, Septimiu. (2001). *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative.* București: Editura Economică. Chelcea, Septimiu, Mărginean, Ioan și Cauc, Ion. (1998). *Cercetarea sociologică. Metode și tehnici.* Deva: Editura Destin Denzin, Norman K. și Linkoln, Yvonna S. (eds.). (1994). *Handbook of Qualitative Research. Thousand Oaks:* SAGE Publications, Inc. Iluț, Petru. (1997). *Abordarea calitativă a socioumanului. Concepte și metode. Iași:* Editura Polirom. Miftode, Vasile, (2004), *Metodologia cercetării sociologice*,, Lumen, Iași, 2004 Sandu, A, *Dimensiuni etice ale comunicării în postmodernitate*, Editura Lumen, 2009. Sandu, A, *Orientări metodologice privind dezvoltarea culturală a comunităților etnice*,, Editura Lumen, 2009. Sandu, A, *Tehnici în asistența socială*, Editura Lumen, 2009. Sandu A., *Introducere în filosofie*, Editura Lumen, 2011 Sandu A., *Filosofie socială*, Editura Lumen, 2011

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La stabilirea notei finale se iau în considerare	Ponderea în notare, exprimată în % {Total=100%}
- răspunsurile la examen / colocviu (evaluarea finală)	40%
- răspunsurile finale la lucrările practice de laborator	
- testarea periodică prin lucrări de control	
- testarea continuă pe parcursul semestrului	20%
- activităţile gen teme / referate / eseuri / traduceri / proiecte etc.	40%
- alte activităţi *(precizaţi)*	---

Descrieţi modalitatea practică de evaluare finală, E/V. {*de exemplu: lucrare scrisă (descriptivă şi/sau test grilă şi/sau probleme etc.), examinare orală cu bilete, colocviu individual ori în grup, proiect etc.*}.

Examen scris şi oral

Cerinţe minime pentru nota 5 (sau cum se acordă nota 5)	Cerinţe pentru nota 10 (sau cum se acordă nota 10)
Cunoaşterea ideilor principale. Lipsa erorilor grave. Activitate minimă în timpul semestrului.	Răspuns corect la toate subiectele. Dovada studierii bibliografiei indicate. Îndeplinirea tuturor activităţilor de seminar.

Data completării: 30. 09. 2011

Semnătura titularului: Lect. dr. Antonio Sandu

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Programa analitică

Denumirea disciplinei	**Metode de cercetare în ştiinţa comunicării**				Codul disciplinei	
Anul de studiu	I	Semestrul*	II	Tipul de evaluare finală (**E / V / C**)		E
Categoria formativă a disciplinei **DF**-fundamentală, **DG**-generală, **DS**-de specialitate, **DE**-economică/managerială, **DU**-umanistă						DS
Regimul disciplinei {**Ob**-obligatorie, **Op**-opţională, **F**- facultativă}				**Ob**	Numărul de credite	
Total ore din planul de învăţământ	56	Total ore studiu individual		58	Total ore pe semestru	114
Titularul disciplinei	Lect. dr. Antonio Sandu					

** Dacă disciplina are mai multe semestre de studiu, se completează câte o fişă pentru fiecare semestru*

Facultatea	**Drept**
Catedra	
Domeniul fundamental de ştiinţă, artă, cultură.	
Domeniul pentru studii universitare de licenţă.	**Comunicare şi relaţii publice**
Direcţia de studii.	------

Numărul total de ore (pe semestru) din planul de învăţământ
(Ex: 28 la C dacă disciplina are curs de 14_săptămâni x 2_h_curs pe săptămână)

Total	**C ****	**S**	**L**	**P**
56	28	28		

*** C-curs, S-seminar, L-activităţi de laborator, P-proiect sau lucrări practice*

Discipline anterioare	**Obligatorii** (condiţionate)	
	Recomandate	

Estimaţi **timpul total (ore pe semestru)** al activităţilor de **studiu individual** pretinse studentului *(completaţi cu zero activităţile care nu sunt cerute)*				
1. Descifrarea şi studiul notiţelor de curs	4		8. Pregătire prezentări orale	4
2. Studiu după manual, suport de curs.	6		9. Pregătire examinare finală.	10
3. Studiul bibliografiei minimale indicate.	6		10. Consultaţii.	2
4. Documentare suplimentară în bibliotecă.	4		11. Documentare pe teren.	0
5. Activitate specifică de pregătire SEMINAR şi/sau LABORATOR.	0		12. Documentare pe INTERNET.	2
6. Realizare teme, referate, eseuri, traduceri etc.	16		13. Alte activităţi ...	0
7. Pregătire lucrări de control.	4		14. Alte activităţi ...	0
TOTAL ore studiu individual (pe semestru) =				58

Descriere

Cursul are ca obiectiv familiarizarea studenţilor cu specificul disciplinei Metodologia Cercetării în Ştiinţele Comunicării, specificul cunoaşterii ştiinţifice. Relaţiile publice şi ştiinţele comunicării sunt un domeniu particular al ştiinţelor sociale. Vor fi abordate tematici precum: epistemologii pozitiviste vs epistemologii constructiviste, cercetare calitativă vs cercetare cantitativă în ştiinţele comunicării, stabilirea temei de cercetare, cadrul teoretic şi conceptual a cercetării, ipoteze şi întrebări de cercetare, cercetarea cantitativă în ştiinţele comunicării, eşantioane, tipuri de eşantioane, validitate, experimentul în domeniul ştiinţelor comunicării, sondajul de opinie, ancheta prin chestionar, măsurarea audienţelor, proiectarea chestionarelor, cercetarea calitativă în ştiinţele comunicării, interviul, focus grupul, monitorizare de presă, mixarea metodelor, interpretarea datelor calitative.

Obiectivul cursului

Obiectivul cursului îl constituie familiarizarea studenţilor cu principalele paradigme ştiinţifice ale domeniului, şi cu terminologia particulară a domeniului. Cursanţii vor avea capacitatea de a opera cu principalele concepte de specialitate, şi să elaboreze lucrări originale pornind de la aplicarea practică a teoriei şi metodologiei specifice domeniului.

Derularea cursului

Cursul este discipină obligatorie, desfăşurată în concordanţă cu orarul Facultăţii.

Disciplina cuprinde 28 ore de curs şi 28 de ore seminar. Atât cursul cât şi seminarul vor fi abordate în manieră interactivă, folosindu-se metodologia învăţării prin descoperire, cu expunerea didactică, şi cu învăţarea prin cooperare, stabilindu-se un parteneriat educaţional între titularul de disciplină şi studenţi. Temele de cercetare sunt stabilite de comun acord la începutul semestrului.

Materialul didactic

1. Computer
2. Videoproiector
3. Suport de curs
4. Acces la bibliografie

Examenul

Examinarea finală se desfăşoară în trei etape distincte, obţinerea a 40% din punctajul la fiecare dintre cele trei etape fiind obligatorie pentru promovarea examenului. Prima etapă constă în evaluarea activităţii de seminar, activitate cotată cu 20%. Studenţii care nu au punctaj suficient la seminar pentru promovare, pot propune un eseu suplimentar pentru îndeplinirea punctajului. Cea de a doua etapă, constând în prezentarea unui eseu original în domeniul disciplinei (corelat cu elementele de conţinut a cursului) cotat cu 50% din notă. Pentru punctajul maxim eseul trebuie sa aibă caracter ştiinţific, să utilizeze aparat bibliografic şi să denote originalitate. Plagiatul atrage excluderea din examen. Materialele selectate se pot prezenta în cadrul Sesiunii ştiinţifice a studenţilor UMK.

Cea de a treia etapă cotată cu 40% din valoarea notei constă într-o prezentare a eseului în faţa titularului de disciplină, a unui cadru didactic asistent şi colegilor, urmat de întrebări şi discuţii. Se va evalua gradul de aprofundare a tematicii prezentate în eseu, capacitatea de argumentare şi de sinteză.

Bibliografia

Berger, Peter L. (1999), *Construirea socială a realităţii.* Bucureşti: Editura Univers.

Chelcea, Septimiu. (2000), *Cum să redactăm în domeniul ştiinţelor socioumane.* Bucureşti: Editura SNSPA

Chelcea, Septimiu. (2001), *Meotodologia cercetării sociologice. Metode cantitative şi calitative.* Bucureşti: Editura Economică.

Chelcea, Septimiu, Mărginean, Ioan şi Cauc, Ion. (1998), *Cerecetarea sociologică. Metode şi tehnici.* Deva: Editura Destin

Denzin, Norman K. şi Linkoln, Yvonna S. (eds.). (1994), *Handbook of Qualitatve Research. Thousand Oaks:* SAGE Publications, Inc.

Iluţ, Petru. (1997), *Abordarea calitativă a socioumanului. Concepte şi metode. Iaşi:* Editura Polirom.

Miftode, Vasile, (2004), *Metodologia cercetării sociologice,,* Lumen, Iaşi, 2004

Sandu, A, *Dimensiuni etice ale comunicării în postmodernitate*, Editura Lumen, 2009.

Sandu, A, *Orientări metodologice privind dezvoltarea culturală a comunităţilor etnice,*, Editura Lumen, 2009.

Sandu, A, *Tehnici în asistenţa socială*, Editura Lumen, 2009.

Sandu A., *Introducere în filosofie,* Editura Lumen, 2011.

Sandu A., *Filosofie socială,* Editura Lumen, 2011.

Conţinutul orelor de curs

1. Epistemologii pozitiviste vs epistemologii constructiviste. (1h)
2. Cercetare calitativă vs cercetare cantitativă în ştiinţele comunicării. (1h)
3. Stabilirea temei de cercetare. (1h)
4. Cadrul teoretic şi conceptual al cercetării. (1h)
5. Ipoteze şi întrebări de cercetare. (2h)
6. Cercetarea cantitativă în ştiinţele comunicării. (2h)

7. Eşantioane. Tipuri de eşantioane. Validitate. (2h)
8. Experimentul în domeniul ştiinţelor comunicării. (1h)
9. Sondajul de opinie. Ancheta prin chestionar. (2h)
10. Proiectarea chestionarelor. (1h)
11. Măsurarea audienţelor. (2h)
12. Cercetarea calitativă în ştiinţele comunicării. (2h)
13. Interviul. (2h)
14. Focus grupul. (2h)
15. Monitorizare de presă.(2h)
16. Mixarea metodelor. (2h)
17. Interpretrea datelor calitative. (2h)

Conţinutul orelor de seminar

1. Proiectarea cercetării. Stabilirea temei. (2h)
2. Stabilirea întrebărilor de cercetare-a ipotezelor. (4h)
3. Construcţia instrumentelor de cercetare. Ghidul de interviu, ghidul de focus grup, ghidul de monitorizare a presei. (4h)
4. Ghidu de chestionar. (2h)
5. Aplicarea practică a interviului. Specificul interviului în ştiinţele comunicării. (2h)
6. Aplicarea practică chestionarului. Specificul chestionarului în ştiinţele comunicării. (2h)
7. Monitarizarea de presă. (4h)
8. Focus Grupul. (2h)
9. Modele şi tehnici de interpretare a datelor. (4h)
10. Redactarea raportului de cercetare. (2h)

Data completării: 30 septembrie 2011
Semnătura titularului: Lect. dr. Antonio SANDU

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Antonio SANDU este Dr. în filosofie. A publicat cărți și articole de specialitate în domenii precum filosofie, filosofie socială, epistemologie, metafizică cuantică, transmodernitate, postmodernitate, construcționism etc. Contribuțiile autorului în domeniu vizează dezvoltarea unei etici apreciative a îngrijirii derivată din perspectiva apreciativă construcționistă și metafizica cuantică, fiind o resemnificare a temelor metafizicii tradiționale în contextul noilor dezvoltări ale științei contemporane. Autorul propune o nouă metodologie filosofică numită construcționism fractalic, prin intermediul căreia analizează particularitățile perioadei culturale transmoderne a cărei zori coexistă în contemporaneitate cu postmodernitatea. Autorul dezvoltă, de asemenea, un model de filosofie aplicată numit appreciative philosophical counselling, care introduce principiile Anchetei Apreciative în practica (consilierea) etică și filosofică.

ISBN 973-166-309-5

9 789733 663093

LUMEN